

SVEN PETERSSON

Att öppna ett fönster mot dåtiden

ROMAN

Att öppna ett fönster mot dåtiden

SVEN PETERSSON

Att öppna ett fönster mot dåtiden

ROMAN

Mölndals Hembygdsförening

Utgiven av:

Mölndals Hembygdsförening

Royens gata 8

431 34 Mölndal

031-27 18 89

www.hembygd.se/molndals-hembygdsforening

[www.facebook.com/Mölndals-Hembygdsförening-1425997857612108](https://www.facebook.com/Molndals-Hembygdsforening-1425997857612108)

© MÖLNDALS HEMBYGDSFÖRENING 2018

Omslag och grafisk form:

Fredrika Siwe/siwedesign.se

Omslagsfoto:

Sven Peterssons föräldrahem i Mölndal. Ur familjealbumet.

Lars Gahrn vid Mölndals stadsmuseum förklarar:

Trappan leder upp till föräldrahemmet. Planket är Papyrus' plank, som inhägnade fabriksområdet. Gatan är Forsåkersgatan (Pelleliden). Huset på andra sidan Pelleliden är Kristians (Kreschans), Roten M 8.

Baksidans porträtt:

Sven Petersson i 25-årsåldern. Ur familjealbumet.

Tryck: Ale Tryckteam, Bohus, 2018.

ISBN: 978-91-639-5356-9

~ Förord ~

VÅR FAR SVEN PETERSSON föddes 1918 och växte upp i Mölndal, i ett hus på Forsåkersgatan 2 D. Hans föräldrar var Karl Pettersson (1881–1962) och Amanda Pettersson, född Johansson (1885–1961). Sven hade en storebror (Åke 1916–2005) och en lillebror (Nils 1928–2001). Pappa Karl var elektriker på Papyrus. Också Sven började arbeta på Papyrus. När andra världskriget bröt ut blev Sven arbetslös. Efter att fått jobb på klassiska Hotell och Restaurang Gillet vid Brunkebergstorg i Stockholm flyttade han så småningom till Göteborg. Han gifte sig 1946 med Marianne, född Karlsson (1923–2015). De fick två pojkar, Olof (f. 1947) och Gunnar (f. 1951). Först bodde vi på Standargatan 7 i Majorna, sedan på Blåvalsgatan 1 A i Högsbo.

Sven fortsatte att arbeta i restaurangkök under resten av sitt arbetsliv, större delen av tiden på Sessan-båtarna som gick dagliga turer mellan Göteborg och Fredrikshamn. För sina arbetskamrater gick han under namnet »Petter«. Pappa var alltid intresserad av att skriva. När han efter sin pensionering fick mer tid gick han en skrivarkurs och spelade amatörteater. Han skrev en bok, en roman med självbiografisk bakgrund. Sven Petersson dog i lungcancer 1993, strax före sin 75-årsdag.

Romanen har bevarats i ett original, nedskrivet på den älskade reseskrivmaskinen, och i ett par fotostatkopior. Mölndals stadsbibliotek har hållit boken tillgänglig genom några

inbundna kopior. Entusiaster vid Mölndals stadsmuseum och Mölndals Hembygdsförening har velat göra romanen mer lättillgänglig eftersom den berättar om Mölndal åren kring 1940. Tillsammans har vi sett till att romanen nu kan ges ut i bokform. Vi två söner har beslutat att överlåta utgivningsrättigheterna till Mölndals Hembygdsförening.

Det är inte vår sak att bedöma romanens litterära kvaliteter. Det är ändå uppenbart att en styrka är de detaljerade observationerna och precisa minnesbilderna. Det är också så vi minns vår fader Sven, som en företrädare för en uråldrig muntlig berättartradition. När vi satt och pratade erinrade han sig ofta någon historia från Mölndal. Han berättade med inlevelse och skratt. Många av dessa anekdoter och formuleringar lever fortfarande kvar i våra minnen och ingår i alla de antydningar, citat och referenser som är en del av familjekulturen.

Vi är glada att Sven fick inspiration och tid att skriva ner sina minnen. Det är också roligt att boken uppenbarligen rörer intresse utanför familjekretsen. Vi vill på detta sätt bidra till att pappas minnen från sin ungdom kan leva vidare.

Vi vill tacka eldsjelen Lars Gahrn, Mölndals stadsmuseum, som tagit initiativ till utgivningen. Ett särskilt tack går till vår kusin Margareta Lillvall, dotter till Svens storebror, för engagemang och uppmuntran. Vi tackar också Martin Andersson och Helen Ljungström, som har skrivit rent manuskriptet, och Fredrika Siwe, som har formgivit boken.

Gunnar Pettersson & Olof Petersson

~ Första kapitlet ~

ALLA ANDRA LJUD blir till staffageljud inför det entoniga, monotona dunket från klipparna. Oförtröttligt rullas fram åtta oändlighetspapperslängder till den hungriga saxen, som med omutlig precision delar dem i förutbestämda längder. Den högra saxen möter arken, jämnar dem med en stöt i en vinkelspikad träram så att de må bilda en enhet lätt att lyfta bort för den namnlöse.

Den namnlöse är försteman vid klippen, svarar för det tekniska, för journal över de gjorda klippen under skiftet, svarar inför förman för sitt revir i bruket.

Simon Persson är hans hjälpare, sitter på en nött träpall och jämnar åtta pappersark à 70 x 100 centimeter i en sliten träram medan ledan smyger som en falsk katta över golvdammet.

Simon Persson är som folk är mest, inte särskilt framträdande men därför inte på något sätt bakom. Medellängd, normal kroppsbyggnad och ett ganska alldagligt utseende. Han sköter det arbete han blivit satt att utföra utan att fråga varför. I rekryten och beredskapstiden blev han tilldelad ett gevär och patroner i en gördel att bäras runt magen. Man ställde honom i plutonens mitt, där han bara hade att följa med – som att åka i ett tåg, menade han. Ställ dig på så köör vi! Det är som du går och sover, sa man till honom. Men man kunde också säga – du har så vackra ögon och så långa ögonfransar. Vad går du och drömmer om? Simon Persson

drömde väl drömmar som alla de andra. Om något annat, något sällsammare ...

Den namnlöse säger inte mycket under skiftet. Går mest och småtrallar för sig själv – teredam-teredam -teredam låter det om honom, entonigt och monotont som själva klippen. Den namnlöse kallas Teredam i bruket. Kanske vet inte någon riktigt vad han heter. Teredam är liten och trind, något skallig och ler alltid lite för sig själv, medan hans eviga teredam blandas med klippens dunk. Teredam bor långt från fabriken uppåt de slingriga backarna till skogarnas djupa ro, där har han en liten stuga, några höns och en trätgirig kvinna. Teredam trivs med sin klipp, sina rullar och rattar – här är han kung.

Bortom klippens entoniga dunk hörs rösterna, stigande, fallande till nästan utdöende tills de åter stiger till kaos. Kugarna i maskineriet låter höra sig i den färdigställning som alla tillhör. Teredam, Simon Persson, kamraterna vid de andra tre klipparna, packarlagen, transporterarna och inte minst sortererskorna och räknarskorna. Fula kvinnor och vackra kvinnor. Unga flickor, som ännu inte hunnit att bli vare sig fula eller vackra. Blommor i en öken. En oas att vila blickar på, söka ögonkontakt med, drömma vilda erotiska äventyr med.

Som nu när solen plötsligt hittar en tittglugg i det inte helt igendammade höga fönstret, sökande sig ner till Mona. Just Mona av alla de flitiga, som med elegans sprider ut pappersarken som en solfjäder för att vraka eller godkänna. Mona lägger ner sin papperssolfjäder, ser sig förvirrad om och låter sedan solen kyssa hennes ögon, hennes haka och det guldlockiga håret. Hon ler och vänder sig sedan mot Simon och reflekterar solens värme från sina ögon till hans. De träffas i

ögonblicket solen gav dem. Långt fjärran, likt steg i en dyig mosse försvinner larmet omkring de två.

Teredam är den som manar Simon åter till verkligheten. Hans teredam-teredam är nu hårt och bestämt. Du ska inte sitta och sova vid klippen! Passa din hand för saxen! Jag vill inte se flera avklippta fingrar här.

– Där va du la änna långt borta va . . . Björn vid grannklippen tittade för ett ögonblick upp från sin eviga deckare, som han finurligt gömt bland arken i stötlådan.

– Hon är inte dålig den bruna va? Men du kanske inte har varit där än så klart. Björns försteman kom småskrockande närmare.

– Se upp för tösera pöjkar! Dom är farliga nu när det börjar bli vår. Ja, då e di som allra galnast. Småskrattande gick han för att kolla sina rattar. Kalle på vinn. Ännu en namnlös, eller nästan. Alla på fabriken var mer eller mindre namnlösa – Teredam, Kalle på vinn, Travarn, Travarns Emil, Travarns Gerald, Ryens Hjalmar, Hälasena, Blarens John, Bläckas Harry, Bläckas Therése, raden av namnlösa såg ut att bli beständig om inte Oskar Johansson hade varit.

Tung och trygg stod han där och packade in det färdiga papperet i balar och märkte dem slutligen med de exotiska namn som alltid kittlade fantasin – Buenos Aires, Hong Kong, Alexandria, Havanna, Canberra. Oskar Johansson, fackföreningskassören.

~ Andra kapitlet ~

DET HÄNDE SIG vid denna tid, februari månad året 1941, att mäktiga män uti den stora, vida världen lyckats få igång en brand som lovade att bli större och ännu mera ödeläggande än den förra stora brasan mellan åren 1914 och 1918.

Nu mördades inte som förra gången med finess och iakttagande av spelets regler, utan urskillningslöst. Förutom de soldater som skulle likvideras avrättades åldringar, kvinnor och barn. Man nöjde sig heller inte med enstaka individer, utan rörde hela folkgrupper och raser ur vägen. Hela städer utplånades, eller om inte detta mål kunde uppnås, ja då var man glad åt att några kvarter försvann.

Den stolta divisen om havens frihet var nu endast en chimär. Fredliga såväl som ofredliga fartyg bombades, torpederades eller stacks i brand. Vad hjälpte ett jätterödakors mot ett Stukaplan? Vad hjälpte neutrala nationsfärger på fartygs-sidorna när de smygande ubåtarna riktade in torpedrören?

Mäktiga män samlades framför mikrofoner i alla länder och skrek, viskade, hotade, bad och åkallade den högste och inför allt folket bedyrade de att de skulle förgöra det onda i världen.

Vårt lilla land, högt uppe i det nordliga kalla kurade ihop sig som igelkotten har för sed. Även här talade mäktiga män i mikrofoner till folket, kanske mer lågmält än i den stora världen. Man talade om fosterlandet, om frihet som var urgammal, om att Gud skulle bistå oss om vi blev angripna, trots att

vi då måste dräpa bröder om de så kom från främmande land.

Mineringar till havs, nya frontlinjer till lands och luftens marodörer blockerade vårt land, på det att det blev instängt som ett olydigt barn vilket inte får vara med och leka när de stora barnen leker. Detta förargade mången modig man, men välsignades av flera.

Inte underligt att Oskar Johansson svärtade världsnamnen på pappersbalarna med en betryckt min, som vore det sista gången han sände sitt verk över världshaven. En hälsning från fabriken i den lilla staden Mölndal i det lilla landet Sverige till en broder eller syster långt där borta . . .

Plötsligt rätade han ryggen, borstade av skinnförklädet med en grov, valkig hand och strök en ljus lock ur pannan. Han blev väldig när han reste sig i sin fulla längd. Armar, händer och nacke var av kolossalformat, men väl harmonierande till den kraftiga kroppen. Ansiktets ljusa öppenhet förstärktes av det nästan vita hårsvallet, vilket han med möda kunde hålla ordning på.

Han kom fram till raden av klippor och stannade vid Simons pall, lade en tung hand på axeln och sa med sin sjungande dalarnedialekt så högt att de tre hjälparna vid klipporna kunde höra honom.

– Jo, men pojkar! Då bli fälle int nå å göra å elände. Hans sjungande mål med dess djupa toner hade alltid fått Simon att lyssna. Tappade bort orden och meningarna bara för lyssningens skull. Oskar Johansson kom från Dalarnas stora rofyllda skogar med en sky av björn och älgjakt över sig. Varför kom han hit till den rökiga och dimmiga delen av landet? Pengar och därför en drägligare bärning? Ingen visste något om Oskar Johanssons förflutna.

– De ä så att fabriksledningen talat om för oss i facket svå-

righeterna med exporten av papper. De går helt enkelt int! Int en båt kommer igenom spärren, och skulle dom ändå komma igenom så torpederas di ut i Atlanten. Si själva i tidningarna hur många sjömän som får sätta livet till. Å därför måste di gi lappen åt ett hundratal arbetare. Vi i styrelsen har då funnit att di som börjte sist måst få gå.

– Det ä la en djävla ordning! röt Björn till och slängde deckaren med en smäll i utskottslådan. Det kortklippta håret stod på ända och hans grå ögon hade en farlig glimt, som alltid när han blev arg.

– Ni setter på era stora röver och bara säger ja och amen till allt va fan disponenten och överingenjören säger åt er. Det är allt en fackförening att ha! Fy fan!

– Men va vill fälle du vi ska göra? Oskar Johansson förändrade inte för ett ögonblick sitt lugn. Det är krig! Vareviga hav och vatten är fullsmockat av krigsfartyg som bara ligger och lurpassar på konvojerna. Si bara på Gertrud Bratt, den fick di ner med sina torpeder. Vi måst si sanningen i vitögat, pojken min. E de slut på exporten, då kan fabriken väl heller inte hålla på å göra papper i all oändlighet.

– Bättre hade det varit om du och dina kompisar hade varit på fackföreningsmöte i söndags, sa Kalle på vinn och satte sig omständligt på en trave papper. Där kunde du frågat och fått svar. Men ni har ju så mycket annat för er, så därför skiter ni i viktiga frågor. Han tog upp snusdosan och lade in en rejäl prilla. Det är ju frågor som berör er själva förbannat mycket.

– Spelar ingen roll om vi var där eller inte. Allt var nog bestämt sedan förut. Det var Filip vid den tredje klippen, som med sina långa och taniga armar beskrev en hopplös gest i luften.

– Kunde det inte ordnas på något annat sätt, delat upp job-

ben eller så? försökte Björn igen.

– Det förslaget behandlades också, men det förkastades. För int kan väl nån försörja en familj på det halva av vad vi tjänar i dag, sa fackföreningskassören.

– Fan, va ni bestämmer ändå! Var tror ni vi får arbete nånstans? Inte en djävel vill ha någon i dag. Det finns ju inga jobb! Om vi nu kommer och söker ett jobb, då frågar dom så klart vad vi har för yrke – vad vi kan. Då svarar vi: klippmaskinshjälpare. Tror du, Oskar, att någon anställer oss då? Men för fan, kör ut oss på gatan! Klara er bäst ni kan, menar ni. Björn var ilsk och stötte häftigt sina åtta ark i stötlådan.

– Nog kan fälle de bli svårt, pojken. Oskar Johansson tog sig betänksamt om hakan. Det kan jag nog si. Men ni är ju unga och friska och int har ni fälle tänkt å gå på den här fabriken i hela ert liv, eller hur?

Det hade lagt sig en tung, olycksbådande tystnad i färdigställningssalen. Fraset från flickornas pappersark hade lagt sig, allas ögon och öron sökte sig till händelsens centrum. Händelsen alla visste skulle komma, men ingen riktigt ville tro på.

– Jag vet nog vad jag ska göra. Filip nickade menande.

– Vad ska du göra då? undrade Kalle på vinn. Lykttändare är la det enda en kan ha dej till, din långe stake.

– Det tycker du allt va! Nä du, jag går tillbaka till lumpen. Där vet en i alla fall att en får mat och husrum. Och frisk luft så mycket en vill ha. Så kan i setta här i eran unkna fabrik till i rötnar ner!

Teredam hade hela tiden rastlöst vandrat mellan sina rattar och Simons stötlåda. Hans teredam, teredam, teredam lät hårdare och mera bestämt nu än han var van vid. Han såg otålig ut, som om något ville fram trots oviljan att yttra sig.

Till slut kunde han inte låta bli, utan med en stämman som darrade av förtrytelse sa han:

– Di behandlar folk som di vill nuförtiden. Först skickar de grabbarna ut i militären i månader, ja kanske år, för att slita ont och som tack få en klapp på axeln. Se på grabbarna där, alla har dom legat ute i beredskap och försvarat fosterlandet, som det så vackert heter. Men när di så kommer tillbaka till sina arbetsplatser, då djävlar finns det inget att göra för dom. Ut åt helvete! Profiten blir alltför liten. Jag håller förbanne mej med kommunisterna. Djävla tjuvsamhälle!

Det blev tyst en lång stund. Så länge hade få eller ingen hört Teredam tala. Oskar Johansson hade försvunnit till sitt packarbord, måhända för att smälta Teredams ord.

Björn tittade långt efter Teredam, men vände sig sedan åt Filip.

– Du är la inte klok! Han skakade medlidsamt på huvudet. Militär, ja det va la det sista en skulle bli. Han reste sig upp och Kalle på vinn intog platsen vid stötlådan. Björn var länge tyst, där han frånvarande kände på papperslångornas spänning och rattarnas rätta läge.

– Jag skiter i hela fabriken! bröt han plötsligt ut. Nog ska jag klara mig ändå. Men jag tycker att ni gamla har varit djävligt taskiga mot oss.

– ÖVERINGENJÖREN!!

– ÖVERINGENJÖREN!!

En orkanby kunde inte ha vållat mera förvirring i färdigställningssalen än vad varningsropet nu gjorde. Maskinerna dunkade med förnyad fart, klapprande träskor skyndade till sina sysslor och sortererskornas pappersark for som vilsna fåglar. Förman ilade ut från sitt kontor och återtog vandringen mellan flickornas bord.

Svängdörrarna från måleriet slog upp på vid gavel, och där stod den fruktade. Mannen med stenansiktet, mannen ingen hade sett le, ingen hade hört en mjuk stavelse från de hårda läpparna. Den örnlika, iskalla blicken sökte över arbetstaggarna för att finna något att ösa sin galla över. Han var alltid klädd i samma mundering – spetsbyxor, lindade ben, grova skor och en sliten jacka. På huvudet bar han något grönt som kunde kallas hatt.

Han anträdde inspektionen mellan de arbetsnedtyngda huvudena. Allt syntes fungera denna gången. För varje meter han avverkade kändes lättnadens och befrielsens suckar. Vi klarade oss!

Då, när han endast hade några meter kvar till salens motsatta svängdörr, hände det. Blarens John, stor, lufsig och grå, kom med en pall full av glättat papper i god fart. Så god fart att han inte kunde stoppa det tunga lasset vid hissen, utan med en duns törnade det mot väggen. Glättat papper är halt och inom ett ögonblick var en stor yta av golvet täckt av de grannaste färger från arken. Mitt i detta hav av färger stod Blarens John och överingenjören som två vilda blommor i en sommarhage. Överingenjören röd i ansiktet av ilska och Blarens John vit i ansiktet av fruktan. Tystnaden hade åter lagt sig över salen. Förman skyndade på krumma ben bak en trave pappersrullar, liksom för att skydda sig mot ett åsknedslag.

Man höll andan inför vad som skulle komma. Och det kom! Den knivskarpa rösten fyllde varje vrå och det utan att en ansträngande rörelse kunde förmärkas i ansiktsmuskulaturen. Alla kunde utan svårighet ta del av vad överingenjören menade om Blarens John.

För att vara från en överingenjör kunde ordvalet i monologen anses stereotyp. Utan några som helst finesser öste han

ur sin djupaste brunn av avsky över Blarens Johns tafatta tillintetgjordhet. Fem minuter varade seansen, därefter vände den mäktige tvärt på klacken och försvann ut genom en angränsande dörr till allas nästan hörbara lättnad. Sedan kom skrattet, befriande och friskt som den rullande havsvågen, från bord till bord, från klipp till klipp. Hela färdigställnings-salen rensades upp så att de alla åter kunde andas fritt under färdigställandet av papperet.

– Simon Persson ... Dunsen från avlöningspåsen mot stötlådan. Fredag avlöning, uppgörelsedag.

– Hur mycket ska jag få kvar själv? Betala hemma, betala av på skidorna och den nya jackan, summerade Simon. Inte blir det mycket över denna veckan heller.

Björn öppnade först sitt kuvert. Han tog fram en liten vikt papperslapp, vecklade högtidligt upp den och ställde sig sedan på sin pall och deklamerade med hög röst från papperet.

– På grund av ... har jag fått bomsen. Om en vecka är jag fri!

Så vände han sig mot Simon.

– Vad står det på din lapp, Simon Persson?

Med ivriga fingrar slet Simon upp sitt kuvert och fann en liknande lapp, tog upp den och som Björn ställde han sig på pallen och deklamerade.

– På grund av ... har jag fått bomsen! Om en vecka är jag fri! Hurra!

Knappt hade Simon läst färdigt förrän Filip ropade från sin pall.

– På grund av ... har jag fått bomsen! Om en vecka är jag fri! Hurra!

Där stod de alla tre och viftade med sina avskedspapper högt ovan de andras huvuden, när Simon i detsamma mötte

Monas ögon. De log inte mot honom som vanligt. Allvarligt såg hon på Simon och på pappret i hans hand, som bekräftade att de inte längre skulle få se varandra varje dag.

Simon satte sig ner igen och stötte vidare i sin stötlåda. Kunde hon mena att hon ...? Nej, inte! Men hon såg inte glad ut just då de hade fått lappen. Brydde hon sig om honom ändå? Simon försjönk i drömmerier medan det surrade av röster och ljud runt om honom.

– Ante har också fått lappen ...

– Herregud! Det ska visst vara åttiofem stycken.

– Vad ska dom ta sig till nu då?

Teredam knuffade till Simons armbåge när han tömde stötlådan. Simon kände sig förvirrad över den nya situationen. Vad skulle han nu göra? Men plötsligt i ett huj kom glädjen! Han var ju fri! Fri från klippen, Teredam, fabriakens alla instängda tankar ...

Åter kände Simon den tunga handen på sin axel. Oskar Johansson stod vid hans sida. De var liksom ensamma i den stora salen med dess sjudande larm.

– Nog tyck fälle ja att du kan va gla å kom bort från de här ställe, sa han. Int har jag sett nån som mer illa kan passa i en fabrik som dej. Du e int som vi andra. Det är nåt särskilt med dej pojk. Va gla du kom härifrån i tid.

– Simon, din drömmare ... Björn hade nu kommit riktigt upp i varv och skuttade runt i hela salen. Nu kan dom komma och avlösa oss när dom vill. Vi ska ut härifrån – nu och med detsamma!

Så kom äntligen kvällsskiftet. Lite frusna efter väntan på gatan utanför stora porten innan den öppnades. Nu trängde de in till färdigställningssalen genom alla dörrar och prång, förtjust gnuggande händerna över den goda värmen som

strömmade mot dem. Smörgåspaketet bar de under armen och mjölkflaskan i rockfickan. Kaffe var inte till att tänka på i dessa tider. E-fyran duger inte till att hålla varmt i flera timmar.

Resligast av alla skred Snobben fram mot sin klipp. I förhållande till sina kamrater var han som en ståtlig ung fura i en skog av vindpinade martallar. Skjortan var uppknäppt till midjan och kragen kokett uppviken i nacken. Trätofflorna sken nyblanka. Snobben utstrålade välvårdnad och elegans, när han med sitt självsäkra leende ögonflirtade med de sötaste flickorna vid sorteringsborden.

Fotbollsklubbens stora idol, högerinnern som var en sensation. Mannen storklubbarna jagade med feta kontrakt, vilka han förtrytsamt avvisade. Klubben har gått från trean upp i andra divisionen och nu vill alla att den ska gå upp i allsvenskan. Han är pådrivaren, spelfördelaren och målskytten, ovärderlig i klubbens frammarsch.

Han tar den lille trinde Teredam faderligt om axlarna och vinkar åt Simon.

– Det är väl OK som vanligt grabbar. Jag tar kommandot över klippen! Stick hem nu, morsan väntar med gröten. Simon kände den vanliga oviljan mot arrogansen och var glad åt att just Teredam var hans försteman.

~ Tredje kapitlet ~

– DU ÄR LA tetig du. Björn pustade i uppförsbacken mot fabriksporten. Trots att han var kraftigt byggd, hade rosiga kinder och bar ett ilsket rött hår, orkade han liksom inte med så som de andra. Han blev snart trött och tappade sugen. Läkarna kunde inget förstå. Han är frisk och fin, sa dom. Inga fel här inte. Ändå var det något obestämt, som gjorde att gänget måste ta hänsyn när Björn var med.

– Du kunde la sagt något du med, fortsatte han. Det är alltid jag som ska gapa upp. Snart tror väl alla djävlar att jag är kommunist. Men du sitter så tyst och snällt. Medgörlig, bråkar aldrig, häver aldrig upp en stor käft.

– Vad skulle jag säga då? Allt var ju sagt. Du sa ju precis det jag tyckte och då är de la ingen idé att jag börjar tjöta också, försökte Simon försvara sig.

– Nu är det i alla fall inte många tröckande kvar på den här maskin, sa Björn, grep armen till stämpelklockan och tryckte sig ut på sitt nummer.

Kvarnbygatan, som förband den nya och gamla delen av staden, började fyllas av fredagsfolket. Februaridagen gnistrade av kyla. Snön låg djup och knirkade under fötterna när de trampade framåt. Ångan steg som en rök från de tåligt väntande bryggarhästarna. Många törstiga skulle snart lätta på deras tunga lass. Affärerna började fyllas. Tid att betala allt det som skrivits upp under veckan och handla nytt inför helgen. Husmödrarna bytte åsikter om de usla kupongerna,

om hur dyrt det började bli, hur dåligt pengarna ville räcka till allt. Och kylan, som inte varit så sträng som på mången god dag. Hur mycket ved och kol det gick åt. Tomma korgar mötte fyllda korgar. Man fick vara glad åt att ändå få något i dem. Man fick ta det som det kom, resonerade folket i den gamla delen av staden, den röda staden.

– Vilket skidföre, Björn. Simon ville få sin kamrat i humör igen. Vi går upp till Slottsviken i kväll. Tror du inte att det är mycket folk ute ikväll? Tjejerna är nog där också!

– Du vet la att jag inte har några skidor. Björn lät ännu tvär. Å skulle jag komma på några, slog man väl ihjäl sig i dom backarna.

– Vi kan la ta det vackert. Jag kan la inget vidare jag heller. Men vi går på vägarna eller jämna fina spår. Du kan la låna bror dins skidor. Han tränar ju i alla fall på fredagarna.

– Du kan la komma och knacka vid sjutiden.

Gamla torget, under den trygga stadshusfonden, var till trängsel fylld av bilar som inte orkade uppför den branta, nu snösörjiga backen. Gengasaggregaten gav inte kraft nog. Sotiga och svärande samlades förarna med sina fordon efter oljeslageriets fabriksvägg för att dryfta möjligheten att bese-gra en av landets brantaste lider, den ökända Kråkan. Bus-sarna till Göteborg fick smått med utrymme i sin vändplats. Borta vid brandstationen fick den gamla Tidaholmaren en genomgång i motorn. Ån mullrade dovt under sitt istäcke och uppe vid forsen rök vattnet mellan de sotiga fabriksväggarna.

– Säg till mamma att jag har fin kolja i dag, bara en och tio kilot, ropade fiske-Fina från sitt stånd. De tjocka halmskorna trampade i takt med åkarbrasorna för att hålla värmen.

På den kullerstenslagda gången till John Nilssons speceri-affär hade den blinde spelemannen och hans fru med det

sorgsna leendet etablerat sin musikestrad. Som isstoder, fastfrusna i snön, med den tomma dragspelslådan framför sig som kassalåda för eventuella nådeören, utförde de »Säg det i toner och inte i ord . . .«. De stelfrusna fingrarna sökte sig ovigt fram över dragspelets tangenttrader. Hennes ljusa röst bar fram visans budskap, då och då sufflerat av den blindes brummande basröst.

Ur arkitektonisk synpunkt var inte Simons och Björns boställe på denna vår jord någon mönsterskapelse. Som en fyrkantig, rödmålad mastodontlåda tronade den inom pappersbrukets plank och murar, rätlinjigt avdelad i fyra exakt lika lägenheter.

Fyra uppehållspunkter för fyra jourhavande reparatörer med tillhörande familjer. Noggrannheten vid husets uppförande nagelfors ofta. Nu i vintertid drog isvindar in genom golvspringornas otätheter och begränsade mysvärmen till en snäv cirkel från spisen och kakelugnarna.

Lyhördheten ansåg Simon och Björn som en tillgång. Inte behövde de gå ut och runt huset för att knacka på hos varandra. Ånej, officiella meddelanden delgavs i samtalston genom den tunna brädväggen som skilde familjerna åt.

Fabrikens närhet med tjutande ångutsläpp, skorstenssiluetten mot västerhimmeln och det eviga mullret från tegellängornas innandöme, bak en fond av vilande nakenträd. Så tedde sig miljön från utsiktsfönstren.

Mamman stod vid spisen och log mot Simon. En doft av fläskos hade mött honom långt ut i farstun.

– Du må tro att jag fick en bit fläsk av slaktarn i dag. Tag det här fru Persson, jag kan få kupongerna när dom slagit ihjäl Hitler, sa han. Hon såg glad och nöjd ut medan hon ruskade om i kolelden.

– Han kan allt vara snäll i bland. Slaktarn menar jag förstås! tillade hon hastigt.

Simon visste inte hur han skulle tala om att han fått slut på fabriken. Modern skulle bli ledsen och arg, det visste han. Medan Simon gjorde i ordning handfatet till tvätt fortsatte modern.

– Det vill inte bli någon riktig värme på spisen i dag. Inte Zulun heller. Det drar ju in så en kan bli galen. Du får hjälpa till att stoppa filter och trasor i de värsta springorna innan du går ut. Hon satte fram en tallrik med fläsk och löksås.

– Jag tömmer ut tvättvattnet om du sätter dig och äter medan det är varmt. Nå, hur smakar det?

– Bra! Jag var hungrig nu.

– Jo du, fläsk har man fått lära sig att laga. Vi hade ett par grisar hemma, en skulle alltid slaktas till jul. Har du pengar förresten, fortsatte hon och liksom skakade av sig minnena. Det är så bra att komma ut någotsånär tidigt innan det blir alltför mycket folk i affärerna.

Hon tog av förklädet och gjorde sig i ordning för inköpsrondan. Nu måste jag säga det, tänkte Simon. Ett ögonblick önskade han att hon hellre skulle fortsätta tala om sitt Orust. Härmat alla de original hon kände så väl.

– Här, sa Simon slutligen och slängde fram kuvertet. Titta på den lappen med.

– Tio, tjugo, trettio, fyrtio och åtta kronor och sjuttiosex ören. Det var allt gott du fick fullt betalt. Nu kanske vi inte behöver gnida så på slantarna längre. Hon lade pengarna i en prydlig rad på köksbordet. Så har Emil rätt mycket övertid att få i denna veckan. Men vad står det här? Hämta glasögonen är du snäll. Vad menar dom? Har du fått slut? Varför då?

Hon satte sig tungt på sin stol vid bordet och läste noga

igenom vad den lilla lappens budskap kunde innebära.

– Dom säger att vi är en 70–80 man som får gå, sa Simon mellan tuggorna. Björn var så arg och skällde på Oskar Johansson och fackföreningen. Men det är visst inget att göra åt, vi kan inte exportera nu när alla hav och vatten är fyllda av minor och ubåtar. Det är stopp överallt.

– Var ska du få tag på ett arbete nu då? Modern lät i en hopplös gest handen glida genom håret. Inte har du ett ordentligt yrke. Du måste lära dig något. Det finns väl kurser i svetsning, tycker jag dom säger. Eller också får ni väl gå runt på varven. Alltid finns det väl något du kan göra. Och det när jag sitter och säger att vi börjar få det bättre. Aldrig blir det som man har tänkt sig. Hur länge pappa orkar hålla på med att arbeta dag och natt kan en inte veta. Det blir väl att han får komma till vilohemmet en gång till. Eller kommer vi bägge två på Hökegården, där sitter alla gamla och utslitna. Jag skiter snart i alltihopa! Hon tog den tomma korgen under armen och försvann ut i kylan.

Fabriksvisslan blåste fem. Snart stod pappan i farstun och stampade av sig snön.

– Här är kallt som i rackarns farstu, hälsade han. Jag såg mamma på torget. Hon kommer snart, så vi väntar väl med kaffet tills hon kommer. Det loktar e-fyra, vi får hoppas att mamma har riktigt kaffe i morgon eftermiddag. Han hängde av de smörjdoftande kläderna, tog fram tvättfatet och fyllde det med varmt vatten från spisen. Den lilla seniga kroppen med sina fantasifullda tatueringar från sjömansåren fick en rejäl omgång.

– Det var skönt, frustade han inifrån handduken. Hoppas att dom inte ringer i kväll igen. Du må tro jag fick ett jobb med fyrans valser i natt. Dom hade gått och hört hur motorn

hade hackat hela dagen, men inte förrän den stoppa i natt ringde dom. Jag fick byta hela skiten och du vet hur trångt det är där. Men fem timmar blev det och det kan vara bra att ha till nästa fredag. Kvällsskjortan kom på och han satte sig vid bordet.

– Så ni fick gå, sa han till slut. Och allt det här för den galningens skull. Att det inte finns någon som kan jaga en kula genom hans idiotiska huvud. Nä, det är för lätt för den satan. Han skulle steglas och rullas i tjära eller va fan som helst bara han fick lida så mycket som han har låtit andra lida.

– Men, fortsatte han eftertänksamt, inte förlorar du på att komma bort från den här fabriken. Du har ingen framtid här. Inte ett dugg! Jag är glad att du får gå nu innan du alldeles har rotat in dig och innan du blir för gammal. Du finner säkert något bättre. Sämre finns det knappast. Jag var dum som slutade hos Andréns. Vi trodde ju det skulle bli bättre här. Skit fick vi! Arbeta dag och natt och ändå inte tjäna till saltet till vällingen.

Mamman kom tillbaka med fylld korg. I sällskap hade hon Slätten.

– Jo jo men, så var de freda igen. Ingen ro å bekomma, sa han som inga årer hade. Slätten pratade i ett när han gick runt för att ta upp livförsäkringspengarna. Liten och krumryggad, men med de glada ögonen glittrande, som tänkte han alltid på nästa vits eller tokighet.

– Puh, vad moskiter!

– Du är la galen, de är ju sjutton grader kallt ute, och så pratar du om moskiter, myste pappan.

– Jo men du. Ska vi ta hela hurven i dag, när vi ändå är i gång och har den tjocka plånboken uppe, sa han medan han slog sig ner på kökssoffan.

– Ånej, något mer än till Slätten får det allt räcka till, sa mamman.

– Ah, jag bara skojar. Det är la den lilla det gäller i dag och så var det den där tian sen sist. Tackar som man bockar, en får va gla för det lella som ble, sa han som fick en fågelskit i näven.

– Och i som fick gå, vände han sig till Simon. Det är för bedrövtligt va di ussla nassarna kan ställa te. Han grep den slitna kepsen på soffan. Det är nog tyvärr så med di usslingarna, att man kan säga om dom som den förste urmakaren sa om klockorna: di har kommit för att stanna. Nå, goaftonstund, gott folk. Det blir inga pengar av att sitta här inte.

– Den du, han har smale för två den, sa pappan medan modern hällde upp det rykande kaffet i kopparna.

Simon reste sig och gick in i rummet för att sätta på radion.

– Det är för sent, vädret har redan gått, sa mamma medan hon slamrade med disken.

– Jag ska höra grammofonmusiken.

Simon lade sig tillrätta på den mjuka golvmattan.

– Måste vi höra på de första skivorna? Det är ju bara sådana där hemska symfonier och uvertyrer.

– Yehudi Menuhin ska spela serenaden ur »Harlekins miljoner« om ett par skivor.

– Oh, så härligt! Det är den vackraste melodi jag vet. Kommer du ihåg, Emil, när vi var på Storan i våra unga dar och såg Calle Barklind och Emma Meissner i »Den glada änkan«. Det var något av det ljuvligaste man kunde tänka sig. Som de kunde dansa, och vilka vackra dräkter de hade. Minns du att vi alltid satt högt uppe under taket. Vi hade ju inte pengar annat än till de billigaste platserna på galleriet. Det var musik det. Det var annat det än såna här symfonier. Jag förstår inte

hur du orkar höra på dom. Tar den då aldrig slut?

– Och så är det tysk musik, förstås. Di vågar väl inte spela något annat nu för tiden, muttrade pappan.

– Slutmarschen i dag är Alte Kameraden, supplerade Simon. Den är tysk den med.

– Ja det kunde jag ge mej fan på. Pappan reste sig och tog Göteborgs-Posten och satte sig i soffan för att studera de senaste nyheterna.

– Vad ska detta sluta med? Di är ju inte kloka någon, nu är dom i Afrika också. Måtte det inte dröja länge innan Amerika går med, så blir det slut på eländet som förra gången. Ilsket muttrande fortsatte han läsningen.

– Den dären håller på med att bomba London. Begriper han inte att det aldrig går att tvinga engelsmännen på knä? Särskilt nu när dom får mer och mer hjälp av USA. Måtte yankees komma och bomba västkustbanan sönder och samman så nassarna inte kan transportera mera trupper och materiel till Norge. Det är en skam att det ska få fortgå på det här sättet. Den minsta barnunge kan ju begripa att Hitler skiter i allt vad avtal heter. Vad har di bakom nerdragna gardiner, om inte bomber och soldater.

Lillebror sökte slå tidningen ur handen på honom.

– Å nej du, skrattade pappan. Än är jag inte färdig. Här ska ni få höra! Det var bland det värsta jag har sett. Här är en spalt smånotiser. En handlar om en som har skurit sönder en tavla på en konstatställning i Paris. Nästa om ett bronsåldersfynd i Jylland, vid Holstebro. Sen kommer det om brödransoner i Madrid och att Svenska Handelskammaren i London har haft årsmöte. Mitt i detta dravel står det här. Jag ska läsa högt för er:

»En stor razzia mot judar har av de franska polismyndig-

heterna företagits vid hela Rivieran, och särskilt i departementen Alpes-Maritimes, Var och Bouches-du-Rhône. 47 utländska judar har förts till koncentrationsläger, och 400 fingo sig tvångsuppehållsort anvisad.«

Han slog häftigt samman tidningen och gick några steg över golvet.

– Hela världen är upp och nerpåvänd. Han tände den spiksmala 39:an-cigaretten och drog ett bloss. Man behöver inte ha alltför stor fantasi för att begripa vad som händer med dessa stackars människor. Åter slog han sig ner vid köksbordet. Och det sätter tidningarna in i samband med årsmöte. Det är så barockt så att man kan gråta åt det. Hur länge ska det få fortgå på det här viset. Finns det då ingen som kan sätta stopp för vansinnet.

– Elda nu inte upp dig igen. Vi kan ändå inget göra åt det.

Mamman tittade upp från korsordet.

– Och så röker du igen. Är det inte den tredje i kväll? Det är några riktiga stinkpinnar dom där.

– Den här halmbossen kan då inte vara farlig, svarade pappan.

– Ska du inte vara inne i kväll, ropade mamman in till Simon.

– Nä, vi ska ut och åka skidor, kom svaret.

– I kväll när det är så kallt. Då får du ta mycket på dig. Den tjocka tröjan och raggssockarna. Är kängerna hela? Du får ta vantar på dig!

– Moster Augustas? Dom med blommerna på? Nä du, då fryser jag hellre!

Kvällskylan slog mot Simon när han kom ut på trappan. En sprakande stjärnhimmel välvde sitt gnistrande tak över nejden. Simon anade en överklig känsla av ensamhet inför

oändlighetsrymdens ofattbarhet. Förvandlades inte fabriken
pulserande slag till ett stilla sus och 75-metersskorstenens
strävan efter det ouppnåeliga som den ynkliga jordbunden-
hetens maktlöshet?

En utedassdörr slog igen.

– Björn? Är det du?

– Ja!

– Kommer du snart?

– Ja, jag ska bara ha en kopp kaffe först.

~ Fjärde kapitlet ~

DET BLEV EN lång kolonn av ivrigt stakande skidlöpare som i den fjällhöga nordens fridfulla vinterkväll sökte en stunds vederkvickelse. De som hade undfågnats militär fostran spanade väl misstänksamt mellan de fullt upplysta villorna för att upptäcka något . . .

Runt sjön bar skidspåret, som gled de fram på en vit sträng av glimmande diamanter. Bakom en mörk, ruvande lada massade sig sakta och försiktigt månen upp, kastande först trevande, sedan allt mer djärvt sitt gula sken över landskapet. En hastigt uppriggad bågslampa på isen förlorade sin värdighet, bandyspelarna sökte sig ur den trånga ljuskäglan, lämnade boll och klubba därhän för att skrinna långa resor på den sjungande isen.

Tvärs över sjön hördes rop och skratt från skidbackarna. Dit ämnade de sig och stavtagen blev allt snabbare. De mera säkra åkarna ökade takten ytterligare. Björn klagade högljutt över onödigt jäkt.

– Vi hinner la med. Ta't vackert!

Bron över tillflödet till sjön var som ingången till en annan värld. Vaktmästarbostället, ekallén och där slottet med sin vita mystikfasad. Grevinnan söp, dottern i Stockholm, inga pengar kvar. Ryktena for så gärna . . .

Alla backar, stora som små, tog mot sina gäster med sträv vintervänlighet. Bobåkarna dundrade med dödsförakt utför den isiga, stora backen på sina tiomannaekipage. Höga,

svarta hästar från Göteborgs hyrverk drog stojande slädparti-
ungdomar till pensionatets pjäxdans. Bjällror, rop och skratt
blandades med hårda vinterköldknäppar.

Björn och Simon höll till lite för sig själva i en mindre
backe, behagligt jämn och inte alltför brant inbjöd den till
farter de båda behärskade.

– Mjuka knän, tänk på det Björn!

– Akta granen, Simon!

– Ska vi försöka ända från toppen?

– Tror du man är nån satans alpinist, va!

– Kan du lappkastet?

– Småpotäter! Skidornas he-man kan allt! Men se där, Si-
mon! Uppe på toppen, på krönet där. Nu har en la inte nån
nytta av dig på hela kvällen.

Och där, i fullmånens förtrollande sken stod hon på back-
ens krön – Mona! Under den bruna baskern vällde hennes
guldlockiga hår fram som en gloria. Kinderna glödde av frisk
ansträngning och ögonen glittrade när hon med ett förtjust
rop tog ett stadigt tag med stavarna och gav sig utför backen.

– Nu kommer jag!

Och rakt fram bar det av, centimetern från en gran och
utan möjlighet att väja närmade hon sig Simon mer och mer.
Och – pang låg de där!

Skidor och stavar blev till ett enda virrvarr och i sin möda
att rädda henne höll Simon ett stadigt tag om Monas axlar.
Doften från håret kittlade i näsan, munnen lyste röd tätt intill
hans, och i en sekund av salighet kysste hon Simon rätt på
munnen och sedan en flyktig kyss på kinden.

– Du är rar, viskade hon och lösgjorde sig försiktigt från
Simons armar.

– Vad gör ni två där, va?

– Kan ni inte vänta tills ni kommer hem?

– Du har la änna dragningskraft, du va.

Backen blev full av gliringar, den ena bättre än den andra.

Medan de redde upp vem som skidorna tillhörde hann Simon viska i Monas öra.

– Får jag följa dig hem i kväll?

Hon nickade och log mot honom.

– Jag smiter från töserna sedan. Vi möts ...

– Simon!

Björns rop fick Simon att lystra till.

– Simon kom! Björn satt under en gran med en näsduk för munnen. Simon ville skynda dit, men skidorna fick honom att falla igen. Darrande slet han upp bindslena och sprang bort till Björn. Han kände att någonting var fel, att allt inte var som det skulle vara.

Björns näsduk var full av blod och ansiktet av kritvitt.

– Vi måste hem, det går åt fan!

I en kort glimt såg Simon månens stora, runda skiva högt över trädtopparna. Hade den inte förlorat den romantiska värmen? Lyste den inte kallt, fientligt på rådvillheten?

– Vad e de med honom?

– Herregud va han blör!

– Han måste hem!

– Var fan tror du man får tag på en bil här?

– Där kommer Wilson på sin spark. Wilson! Kom här är du bussig! Du måste hjälpa hem Björn. Han blör som fan.

Wilson som den räddande ängeln, mannen som man alltid beundrat. Han var den starkaste av alla. Wilson var på väg till nattskiftet för att på sina axlar bära de tunga massabalarna uppför sviktande, isiga landgångar.

– Hondan pojkar!

Wilson svor aldrig, han ägde egna kraftuttryck.

– Det här ser la inte bra ut.

– Jag måste nog hålla, sa Simon.

– Vi sätter'n där fram, så får du stå framför mig på skenorna. Ta av dig jackan, Simon. Han ska nog inte bli kall. Släng näsduken så långt det är vägat. Ta min, sjuttsingen va han blör! Så där ja. Kan du hålla stadigt, för nu blir det åka av. Vi tar vägen över sjön.

Hastigt såg Simon de förskrämda ansiktena skymta förbi när Wilson satte fart på sparken. Kanske var det Mona som stod där vid granen med ett fång skidor. Allt gick så fort, ekallén var redan försvunnen, över bron och ner på isen. Wilson flåsade Simon i nacken. Han luktade svett, storräst och massabal. Isen tog emot dem med blankpolerad yta och Wilsons broddade högerkänga gav med jämna, katapultlika ryck sparken oanad fart. Snart nådde de andra stranden och med gemensamma ansträngningar fick de lyft Björn och sparken uppför en slänt till den släta vägen.

– Orkar du hålla, pojk? flåsade Wilson.

– Det går fint. Han kan hålla lite själv också.

– Blör han än?

– Ja lite.

– Vi är snart framme. Jag åker ner till torget och får en ambulans. Det är nog bäst han kommer in till sjukhuset så dom får se va de e med honom.

Nu återstod bara några nedförlidar och strax styrde Wilson in på hemmagatan.

– Alfred!

– Huttans krake! Kommer inte galna Emy också, utbrast Wilson.

Hon kom emot dem just vid porten i planket.

– Alfred!

Ropet började som en viskning och övergick i ett skri. Det långa, tovigga håret vällde över en trasig kofta, som var nödigt hopsatt i halsen av en patentnål, till skydd mot nattkylan. Med uppspärrade ögon pekade hon på Björns blodiga näsduk.

– Så blödde min Alfred! Så förblödde han i Spanien! Bombarna tog honom, min son! Ensam kämpade han mot fascister och nazister, medan ni alla andra gick här hemma och pratade skit. Förstår ni hur det var när han dog? Jag vet, för jag drömmer varje natt om honom. I ett helvete dog han. Bombarmadorna kom från söder. Som en svart mur växte de upp på himmelen, spydde död och förintelse. Ingen slapp undan med livet i behåll. Min Alfred i ett helvete! Alfred! Alfred!

Hon vandrade vidare, utan att känna kylan, envist ropande.

– Alfred! Alfred!

Endast avbrutet av:

– Köp aldrig spanska blodapelsiner!

Oväsendet vid porten hade väckt folket i huset. I fönster efter fönster drogs rullgardinen upp och blottade nyfiket spejande ögon. Förskräckta såg de Simon stötta Björn mot hans trappa. Modern till Björn stod redan där och kramade sitt förkläde.

– Vad har hänt med pojken?

Ögonen var fulla av förtvivlan.

– Jag vet inte. Han bara började blö, svarade Simon. Han blödde upp sin näsduk. De är la näsblod. Det kom så mycket, så nu har han Wilsons näsduk.

– Wilson är nere och hämtar ambulansen, fortsatte Simon, liksom för att trösta.

– Åh herregud! Hon slog sig för magen med sina knub-

biga händer. Och Johan som har eftermiddagsskiftet. Om han ändå varit hemma. Jag får följa med. Kom in tills dom kommer. Då är det därför han har klagat över trötthet. Herregud, vilket elände! Vad ska det bli av med pojken?

Snart fyllde ambulansens sirener gatan, överröstande fabriksmullret. Vana händer stoppade Björn mellan filter, drog åt remmar, och med ett vrål försvann de nedåt gatan igen.

Avgasröken låg kvar ett ögonblick där nere i svängen, men upplöstes snart i den kalla nattluften.

– Vad i all sin dar var det med Björn? frågade mamman när Simon kom in till sitt.

Simon fick relatera allt som hänt. Pappan hade redan gått till sängs men kom upp igen och satte sig vid köksbordet. Under den långa nattsckjortan stack de smala benen ut och försvann sedan i tofflorna. Storebror hade just kommit hem från den sena fredagsturen med bryggarbilen. Lillebror sov sedan länge, obekymrad om all uppståndelse.

– Du ska se att det är kräfta, sa mamman från spisen, som hon matade med mera trä.

– Du går då alltid an med din kräfta, sa pappan förargat. Det behöver väl inte vara så allvarligt jämt. Kan du inte passa på och värma lite på hönan, så man kan få sig en kopp kaffe.

– Var har ni varit i kväll, frågade storebror medan han tor-kade sig efter tvättningen.

– Åkt skidor och så där, svarade Simon undvikande.

– Tjejer med förstås, fortsatte han och ett glatt flin flög över ansiktet. Du har rätt läppstift på kinden! Har ni sett? Han har fått en kyss på kinden. Vad heter hon? Ha, se han rodnar! Han blir alldeles illröd i ansiktet!

– Käre barn, får jag se. Ja, sannerligen! Du ska väl inte ut och springa efter töser, fnyste mamman. Stackars vase, du har

inte en gång till saltet till vällingen.

– Mmm, murr i pösen, myste pappan. Kan en få se sonhus-trun snart må tro?

– I e la dumma, försökte Simon. Behöver la inte va någet för att en har lite läppstift på sig.

– Inte så högt, hyssjade mamman. Lillebror kan vakna.

– I morse var det roligt i bryggeriet, må ni tro, berättade storebror. Chefen kom så där vid niotiden. Bra fyllesjuk var han, påsig, tjock och djävlig såg han ut. Stod och vinglade vid ett träräcke. Så fick han se Erland – den lille magre gubben. Han är ju knappt en och en halv meter hög. Och så går han i ett farligt stort skinnförkläde, så han ser ju änna mindre ut än han behöver. Å när chefen stått där och glott en stund, så ropade han:

– Nä men har i sett på fan! Har inte ärlan kommit till Sverige redan. Mett i kalle vintern! Vilket skratt det blev, avslutade storebror.

Simon krängde av sig skjortan och slängde den på en stolsrygg.

– Mamma, sa han. Har du hört att Bläckas Thérèse knöcker?

– Nej vad säger du pojk.

Mamman kom emot honom nyfiket plirande.

– Kan det verkligen vara sanning?

– Jodå, hon knöcker med röven när hon går!

Glömd var Björn. Glömt var krigets fasor. Glömd var stränga vintern. Med bubblande skratt inombords lämnade de en gammal dag åt sitt öde!

~ Femte kapitlet ~

UNDAN FÖR UNDAN mildras strängheten i vinterkölden. Soliga dagar förmärkes hur istapparna lämnar från sig smältvatten, först små räddhågade droppar, sedan allt större och dristigare ju längre och varmare dagarna blir. Folket i staden ser till sin glädje hur våren ännu en gång besegrar den kalla och mörka vintern. Snömodd upp till anklarna, jovisst – men man behöver inte längre elda så förtvivlat nu när bränslet är så dyrt.

Skidor, sparkar, skridskor och hästarnas tunga slädar ställdes undan till förvaring.

På höjderna ovan stadens håla behöll dock vintern envist sitt stadiga grepp. Här hade den sitt starkaste fäste, först till synes ointagligt för skygga solstrålar och dagsmejans underminerande förstörelseverk.

Men ändå, reträtten blev så småningom nödvändig även här. Den nya årstiden växte sig allt starkare och med obändig kraft förlöste den jorden från sitt kalla ok. Smältan från kalkbackar och skidspår letade sig åt ån, som ännu flöt stilla i sin fåra.

Men snart insåg den sin tilltagande makt och härlighet. Bäcker, rännilar och flöden fyllde fåran för var minut och timma. Allt hetsigare och obändigare blev loppet. Små ynka träd och rötter rycktes med, nyss upptinad jord som ännu inte hunnit reda sig slets loss från stränderna.

Hej! Se opp! Vem hindrar en å i tilltagande våryra? Mot

staden! Spräng fördämningarna! Hör frihetsdånet! Ån har plötsligt övertagit forsens värdighet.

Med förundran såg människorna hur den svälde över sina bräddar för att nå sitt mål, havet. Insjöarna förmådde väl något lugna, men blott för att den med förnyad energi skulle starta mot det stora fallet. Nedanför den gamla skolan förberedde den sig för språnget i en fördämning. Eftertänksamt gled den sedan under en smal bro, pressade sig mellan de tätbyggda fabriksväggarna, smala och provocerande, ökande sitt lopp. Och så, med ett vrål kastade den sig utför fallet.

Vattenkaskaderna yrde mot trikåfabrikens tegelväggar. Smala spänger blev såphala balansnummer att ta sig över. Den timrade rännans lagbundenhet hade för länge sedan övergivits, skummande och vredgat slog den så hårt mot bron vid torget att folket kände bävan och fruktan när de skulle bege sig över den.

Pappersbruket förmådde endast ta emot en bråkdel av överflödsvattnet. Resten forsade vidare, nu i slingrande mjuka böjar för att till slut i dämpat raseri nå stadens centrum. Här lade sig ån till ro, väntande på tur att fara vidare mot havet i den alltför smala rännan.

Översvämningen blev ett faktum och när vräkande regn kom visste inte folket i staden om de någonsin hade sett ån så mäktig och så farlig. Aldrig hade de med sådan bävan sett åns utmaning mot fördämningarna, att de talade om att rädda sig undan en hotande katastrof.

Landets tidningsmän med fotografer i släptåg förevigade den tilltagande översvämningens alla pikanterier. Bilar som forsade genom vattenmassorna likt klumpiga motorbåtar, tills de slutligen fick stopp i den djupaste farleden och åstadkom en stunds kaos. Polismän i höga sjöstövlar som bar med-

borgarna från strand till strand innan landgångar lades ut för betryggande färder. Spårvagnarnas ändhållplats, som fick flyttas till säkrare mark. Ja, uppståndelsen kring åns mäktighet var enorm under några hektiska dagar, tills den äntligen drog sig tillbaka till sitt ursprungliga, lugna beteende.

Stadens styrande män diskuterade, i år som alla andra år, lämpliga åtgärder till förhindrande av att åns lynnesutbrott ej längre skulle få äventyra befolkningens säkerhet.

Således gjorde våren sitt intåg i vår stad.

Förnyelsetid, underbara skaldeomsjungna – var blev du av? Nog kom det regn och nog sken solen denna våren, liksom den hade gjort alla andra vårar. Och visst sköt gröna skott upp där de skulle. Naturens lagar kunde ingen makt i världen rubba.

Men glädjen över vårens ankomst och den glada optimismen inför den ljusnande tiden blandades med oron för vad som skulle kunna hända i vårt land och i vår stad. Kriget ökade i intensitet och närmade sig alltmera våra gränser. Hur länge ska vi få stå utanför skeendet? Vilken ödets nyck bevarade eller tillintetgjorde? Folket bar fruktan inom sig, man såg sin del av landet som ett bombmål av högsta klass. Oljecisterner, varv, fabriker och järnvägar – var det inte det primära för mannen bakom bombsiktet?

Vem skyddade oss? frågade sig folket. Den grå beredskapsarmén som marscherade av och till . . .

Gamla torget var som gjord till mötesplats för de arbetslösa. Gamla Mölndals hjärta, dit alla vägar ledde och där begivenheterna fanns.

Den norra delen behärskades av stadshuset, där förvaltningsmyndigheten residerade. Stadens fäder hade sin maktborg och dit hade fackföreningsfolket förlagt sin mötesplats.

Den stora salen blev fredagskvällarnas äventyrsfilmupplevelse.

Tvärs över torget, oljeslageriets gråa stenlänga, som följde den brant stigande Kråkan åt öster.

Söderut fick man färdas över bron och den ömsom oljigt loja ån, ömsom vredgade forsen. Röda, gula och vita kåkar beklädde berget åt söder. Varje utrymme och bergavsats hade tagits i bruk och omöjliggjorde gators rätlinjighet. Stigar eller smala gångvägar ledde till dessa boningar, varför stadshusmyndigheten tvunget måste företa en indelning i rotar, på det att man kunde finna även dessa medborgare med sina pålagor.

Kvarnbygatan bar åt väster, lydigt slingrande sig efter pappersbrukets omgärdande mur. Leden till den stora världen, där man mötte göteborgska spårvägens ytterlighetspunkt åt söder. Där snälltågen dundrade förbi på sin blänkande bana till det Europa som skrämde, tjusade och lockade.

De arbetslösa såg Gamla torget som en oas dit de kunde dra sig tillbaka efter sina fruktlösa försök att finna något arbete i en ökentorr marknad. Den första tidens känsla av frihet ersattes snart av tristess och hopplöshet. Var enda utvägen beredskapen, tills det var tid för pappersbruket att åter kalla in full arbetsstyrka?

Brandstationen ägde ögonblicksintresset. Den kära gamla Tidaholmaren var skrotfärdig, den stora brandbilen som hade haft det så svårt uppför de branta liderna i alla dessa år. Nu orkade den alltså inte längre, undanskuffad i ett hörn, tillsammans med cykelaffärens skrotupplag, den såg sliten och changerad ut. Den röda färgen hade flagnat av på flera ställen, motorhuvens luckor var uppslagna på vid gavel och någon hade hunnit montera bort slangar och munstycken.

Ja, den såg sjuk ut – färdig!

Nej, då var den nya brandbilen något att vila ögonen på. Hedersplatsen hade den fått. Framför de uppslagna stationsdörrarna tronade den som en röd, fullmogen tomat mot de tätade skarorna av beundrare. Blanka delar blixtrade i solgasset, nödde de nyfikna att skydda ögonen med handflatan. Borgarbrandchefen, som i stundens allvar lämnat sin urmakeriaffär, menade stolt att nu månade den stora liden inte längre vålla brandmanskapet något besvär. Stegens automatik, de moderna tryckmanometrarna för avläsning av vattentrycket, allt gjorde att man lätt utbrast, kom nu du Röda Hane!

Den som inte brydde sig om uppståndelsen kring brandförsvarets nyförvärv, det var Syndikalisten. I en väl innött trad vandrade han runt torget, Blomsteraffären – Charkuteriet – Cykelaffären – Fabriksporten – Bron – Pumpen – Busshållplatsen med sin tidningsbunt under armen.

– Köp Syndikalisten! Köp Syndikalisten! Läs vad borgarblaskorna inte vågar skriva!

Med jämna mellanrum skar den gälla rösten genom torgets sorl.

De arbetslösa provocerade gärna Syndikalisten för att få honom i diskussionshumör. Då vred han kepsen en kvarts varv på den skalliga hjässan, som gjorde han sig beredd till attack. De små grå ögonen plirade och de gymnastiskskoklädda fötterna stampade i otyglad ilska.

– Begriper ni inte, förstockade ongdjävlar, de är nu som det händer. Kapitalistdjävlar använde bara Hitler, Chamberlain, Churchill, Göring, Musse och allt va fan di heter, för sina egna syften. Bland annat ska kommunismen krossas.

Hans kinder glödde under skäggstubben.

– Tro mej! Dom går snart in i Sovjet. Hitler lägger upp depåer utefter gränsen. Han laddar upp mot kamrat Stalin. Han ska få se på fan, när den ryska björnen blir retad.

– Va? Jaså, du e inte klokare ändå. Du har väl aldrig läst en arbetartidning. Förstår du inte, pojkfan, det var bara tjuv och rackarspel. Begriper ni inte ett satans något. Han gick med Hitler för att skaffa sig ett säkrare fäste i Polen. Det ska vi bara vara glada för.

– Men fan vet vad den mördarlakejen Mannerheim hittar på? Arbetarnas svurne fiende är vad han är. Han ledde dom vita mot de röda 1918, massmördare är han. Men det vet inte någon av er något om. Då låg ni och sket i blöjorna!

– Köp Syndikalisten! Köp Syndikalisten! Läs arbetarnas eget blad! Mannerheim kan nog fan lirka med Finland på tyskarnas sida. Då ska vi se om kärringarna i syföreningarna och svartrockarna i predikstolarna snackar om broderfolket igen?

– Här kommer att hända saker och ting! Snart! Köp Syndikalisten! Köp Syndikalisten! Läs arbetarnas eget blad!

Åter vandrade han runt torget ett varv.

– Han är galen, sa några.

– Är han det? sa andra.

De arbetslösa lämnade honom med tvivlets tagg inom sig. Krig, ransonering, otrygghet och arbetslöshet, vems verk var det? Varför hade det blivit så här? Skrev Göteborgs-Posten hela sanningen? Var Segerstedt i Handelstidningen ett sanningsvittne? Menade sig Syndikalisten känna till de olika turerna i utvecklingen? Hur skulle nu framtiden gestalta sig? Vem gav de arbetslösa nya jobb?

Filip hade gjort allvar av sina planer och väntade på besked om han kunde bli antagen som underbefäl. De andra besökte varv och fabriker med sina Gott-God-betyg i handen, men

möttes av ilska uniformerade bortfösare vid grindarna. I bästa fall kunde de få tillträde till någon chef, som beklagande meddelade att firman endast hade användning för yrkeskunligt folk.

- Ska vi sala till en korv och bröd?
- Vecka fru Larsson?
- Gör dej inte löjlig! Jag är hungrig och pank.
- Tror du jag har många pengar då? Inte ett nickel, gubbe.

Fenito.

Simon vrängde ut och in på byxfickorna.

- De kan du la se själv.
- Tror du det är nån som . . . Men va fan är det?

Björn lystrade nedåt gatan.

– Kör Frälsningsarmén på övertid för att värva själar i kväll? Klockan är ju snart nio.

– Det låter inte som Frälsningsarmén.

Rulle i varmkorrvagnen stack ut huvudet genom den smala öppningen och lyssnade med handen bakom örat.

– Det är inte Frälsningsarmén, upprepade han. Hör ni inte vad det är?

Han blev röd i ansiktet av upphetsning.

– Horst Wesselsången! Vad i glödheta helvetet kommer dom ifrån?

– Nej, nu går det för långt! Kommer int di skitstövlarna hit till Gamla torget?

Oskar Johansson stannade upp på trottoaren och kastade en häpen blick åt torgets västra infart.

– Int kan di fälle va så fräcka?

Han ömsade mappen med fackföreningspapper från den vänstra handen till den högra.

Taktfasta stöveltramp blandade sig med sången, som allt

högre och närmare ekade mellan husväggarna. Och där i svängen, just vid bokhandlare Hagbergs nötta trappa, marscherade de in på torget. Elva män, två gånger fem led med en kraftig, ljushårig man som ledare, i oklanderlig rättning. Korta, distinkta kommandorop, de gjorde halt, formade sig till en grupp framför cykelaffären. Sången tystnade och ett samfällt »Heil Hitler« begravde för ögonblicket torgets övriga ljud.

– Di har svarta stövlar, svina!

Björn glödde av upphetsning.

– Det är la nästan uniform och det är förbjudet att ha. Vet dom inte det?

Biograffolket, män på väg till fabrikernas nattskift, korv-ätarna och samtalsgrupperna, alla samlades de runt den lilla tappra skaran. I den första häpenheten uttryckte ansiktena förvåning, sedan misstro för att till sist övergå i helig ilska.

Den unge, ljushåriga ledaren vände sig mot folket, strök en lock från pannan och med självsäker överlägsenhet såg han ut över torgets tilltagande folkmängd.

– Medborgare!

Rösten skar genom det tilltagande sorlet, studsade mot väggarna, stannade kvar ... Vi le...

Det var som åskådarna först nu förstod att fienden hade invaderat deras område. Burop och visslingar avbröt talarerna. Folkhopen närmade sig hotfullt den lilla gruppen under tillmälen som:

– Ut med nassesvinen!

– Piska dom med deras egna livremmar så att de får lära sig hut och vett!

– Kan ingen kalla på polisen?

– Tyst ni!

Oskar Johansson steg sävligt fram till gruppen, stirrade ledaren fast i ögonen och sa:

– Medborgare med er kan vi aldrig bli, började han. Medborgare med en som litar sig med mördare och rasförtryckare. Medborgare med en som ser att vi ska gå under Hitlers knutpiska. Nazism och fascism är inget för oss här. Ta dina kompisar med dig och drag så långt det är vägat här ifrån. Det är en varning och du gör klokast att rätta dig efter den på en gång. Jag har talat!

I den stund av tystnad som följde, passade ledaren på att fortsätta sitt tal.

– Vi lever i en tid av nyskapande. Vi lever i en tid då de gamla och uttjänta klyschorna ska läggas på hög. Vi lever i en tid då vi finner att vårt rättesnöre är den älskade och store statsmannen Adolf Hitler!

Som på ett kommando gjorde gruppen Hitlerhälsningen och skrek sitt »Heil Hitler!« Någon började svagt med Horst Wesselsången igen. Det var detta som fick ursinnet att flamma upp. Under rop, svordomar, skrik och skratt trängde man på för att få göra upp med gruppen.

– Kast dom i ån!

– Det gör vi, nån gång blir den väl rensad från skiten.

– Polisen! skrek någon.

Och över bron kom den gamla Dodgen i vild karriär med fullt sirenpådrag. Dörrarna slogs upp och ut rusade vaktstyrkan med Brålandaskräcken i första ledet.

– Tock er bört, pöjka! ropade han med stridsivern glödande i hela det runda, jovialiska ansiktet.

Polisen bildade en skyddande mur mellan nationalsocialisterna och folkhopen. Simon sträckte sig för att bättre kunna följa händelseförloppet, då någon tryckte på bakifrån.

– Knö dej dö!

Det var Mona. Leende och med ett hej gled hon förbi och var snart försvunnen.

Simon förbannade sin tunghäfta och handlingsförlamning. Han som ville känna hennes närhet, andas in hennes hårdoft. Han som ville säga alla de vackra orden och kanske ännu en gång få en kyss av hennes mun.

Äntligen kom han sig för att börja leta. Febrilt rände han runt i folkhopen, sprang branta trappor upp och ner, gjorde flera varv runt torget, men borta var hon. Varför hade hon inte stannat?

Men borta var hon, inte en skymt hade Simon sett av den bruna kappan eller den svarta baskern. Moloken vände han torget ryggen och lunkade hemåt över bron. Ropet och skränet lämnade han bakom sig. Vad betydde olika politiska riktningar när han inte kunde finna Mona? Hans tankar kretsade runt problemet varför hon inte hade stannat, så de hade kunnat prata med varandra.

Om hon hade stannat kunde han ha sagt ... Nej förresten, kunde han det? Skulle väl blivit stum som vanligt. Simon gav en sten en spark så att den med en duns for i planket. Fan, att man inte kan snacka som alla andra.

Då är det bättre med Karin på caféet. Hon snackar i ett kör. Frågar och svarar sig själv. Man behöver bara nicka ja någon gång då och då. Rolig tjej, Karin, vilket ställe hon hittade, marmorborden på travbanans uteservering. Kallt om röven, men ändå ...

I hembacken stannade Simon plötsligt. Med ens stod det klart för honom att det måste vara Mona och ingen annan för honom. De två hörde samman. Karin på fiket var bussig och rolig, men hon var inte Mona ...

Torget förlorade alltmer intresse för de arbetslösa. Björn försvann till någon stad långt inåt landet för att gå en kurs i svarvning. Filip hade blivit den militär han åträdde. Simon kände att något snart måste hända. Mamman gnatade hemma mest varje dag.

- Du får väl ta vad som helst, bara det blir till lite pengar.
- Det finns inget, säger jag ju.
- Ska det vara så märkvärdigt att få ett arbete för en ung och frisk människa?

Simon drev efter kajerna i Göteborg. De instängda skeppen hånlog mot de vandrande fria. Lejdbåtarna med sina blå-gula fartygssidor var för lång tid fyllda med befaret folk, och köer väntade i land på tur. Tänk om man kunde få jobb som, ja vad som helst, så man slapp ligga dem där hemma extra till last. Deras börda var tung nog i förväg.

Simon tog vägen in till centrum. Vid en vedstapel på Kungsgatan stod 111:an, Triss, Karlsson, lång och gänglig och med mössan som vanligt långt bak i nacken.

– Hallå där, mannen med vedknippan, tjingade han. Vad fan sysslar du med?

- Jobbalös! Sökt två jobb i dag, men det är lögn att få något.
- Åh fan. Jag är fri och ledig jag med. Körde ut bananer innan det stora bullret. Nu får man gå till Tras-Karlsson för att uppehålla livhanken.

– Va e Tras-Karlsson för något?

– Du e la änna från landet. Flyttningsbyrån då. Man får följa med bilarna och bära möbler eller torv eller stapla ved eller vad som helst. En och tjugofem i timmen och pengarna får du varje kväll. Följ med om du har lust.

Jobb blev det för Simon. Han stod troget varje morgon före sju, lydig och arbetsvillig i skaran av törstande ölgubbar. Som

dagarna gick stannade chaufförernas kritiska utvalsblickar allt oftare vid Simon. Allt nöjdare trampade han hemåt på sin cykel. Nu borde de också bli nöjda, tänkte Simon. Pengar kommer till huset igen . . .

Men riktigt nöjda blev de inte hemma.

– Inte är det något för framtiden. Skitig som det värsta blir du och vara samman med dessa ölgubbar varje dag, det är då inte nyttigt. Nej, du får allt se dej om efter något beständigare!

MAJSÖNDAG:

Behaglig förmiddagsvärme, årstidens signifikativa temperatur. Mellantinget från den tidiga vårens regnrusk till tryckande högsommarhetta.

SYRENDÖFT:

Stark, bedövande från de otaliga träden runt arbetarbostäderna. Klasar i hundra eller tusental bepyntade planken, gömde det flagnade röda i den gröna bladväggen och de skära, vita, blålila blommorna. Blommande kaffedrickningsbersåer.

FABRIKEN:

Blickstill, släckta fönsterrutor. Skorstenens sotade tegelstenar glimmar i solens givmildhet. Ett ångrör väser sakta. Jätten vilar, andas endast svagt.

FRID:

En hund skäller bortifrån byn. Steg av promenadskor mot stengatan utanför planket. Man dukade till kaffe på en gräsplan intill. Rödrutig filt, blå koppar och fat. Doppat på bricka av plåt. Fem blev de, två vuxna, han i skjorta utan krage och

hon i storblommigt förkläde, tre stojande barn i bästa söndagskläder.

MUSIK:

Dassdörren något litet på glänt. Gröna syrenplanket och nu pianomusik. Stig varjedagsövade intill det öppna vårfönstret, delade ut tonerna till alla som ville lyssna, lätta som fjärlarna på blommorna, vemodiga som Stigs ögon, dramatiska och onda, som när fabriken pustar för fullt.

PAPPAN:

Klädd till söndag, blanka skor, nystruken kraglös skjorta och kubb. För en gångs skull fri från extraarbete. Ropar efter Simon – Ska vi gå? Stryker mustaschen med handen.

LILLEBROR:

Håller deras händer hårt när de vandrar i trånga gator. Lite rädd för de svartklädda på väg till sin Söndagsgud. Men lillebror lyser upp när de kommer till vitsippsängen. – Plocka till mamma!

HEMMA:

Solen har nått västerfönstret och speglar sig i glasen på bordet. Nu når den duken, avslöjar vitheten. Kysser lillebrors vitsippsbukett till mamman. Granskar kalvstek, gräddsås, gurka och potatis medan pappan tar sin söndagssup.

MAMMAN:

Lämnar spisen och sätter sig vid bordet. Önskar storebror vore hemma. Är glad att de har mat för dagen. Klagar på kuponger och priser.

STOREBROR:

Rusar in som en vind. Tvättar sig hastigt. Sitter vid pappan.

SAMTALET:

– Simon har hjälpt mig smaka till såsen och så har han blandat gurklagen, säger mamman.

– Hur det nu gick till, så är det gott, säger pappan.

– Ät upp ordentligt! Annars blir det ingen efterrätt, hotar mamman.

– Vad får vi till efterrätt då? frågar storebror.

– Brylépudding, svarar mamman.

– Mums! menar pappan.

– Simon, vill du inte hjälpa mig så går det fort? ber mamman.

– Vad god den var, säger lillebror.

– Hur gör du den? frågar Simon.

– Bränner lite socker och har det i botten av en form. Så gör jag en fin äggstanning och har på sedan. När den är kall stjalper jag upp den. Sedan är det bara att äta och bära i sig, förklarar mamman.

– Varför frågar du det? Du tänker la inte börja laga mat? frågar storebror.

– Varför skulle Simon inte kunna göra det? Många karlar lagar mat. På stora restauranger är det mest kockar, påstår mamman.

– Oj, vad jag blev mätt och god. Pappan klappar sig på magen.

– Ja, en kan ha lite och må gott, konstaterar mamman.

– Jag kan torka disken sedan, säger Simon hjälpsamt.

– Tack ska du ha. Du har så fint handlag i köket. Det är så roligt att se dina händer. Har du sett det pappa? Det går

undan som det värsta när du gör något. Om inte du skulle ta och lära dig till kock. Det vore väl något för dig det.

Mamman ser fundersamt på Simon.

– Du e la galen. Jag kan ju inte koka rakvatten en gång, säger Simon förskräckt.

– Du får la lära dig! Alla barn i början, säger pappan och tänder en cigarett.

– Du kan inte hålla på hos Tras-Karlsson. Du blir ju igen-grodd av stybb när du bär den där torven. Här skulle du få ett ordentligt yrke.

Idén har gjort föräldrarna entusiastiska.

– Mat vill folk ha i alla tider. Så inte behöver du riskera att bli arbetslös något mera, tillägger pappan.

– Simon i en sån där hög, dum mössa. Jag tro jag skrattar på mej.

Storebror har roligt en lång stund.

– Ta och gå och fråga dig för på någon restaurang. Och det i morgon dag! säger mamman bestämt.

NATTEN:

Sovande stillhet. Någon vänder sig och mumlar. Utifrån tränger en smul av majnattens ljushet genom rullgardinen. Framhäver taklampans fem bärande armar. Simon stirrar ut i mörkret, letar efter trähästen. Spegeln är där, nej det är för mörkt. Trähästen är försvunnen.

Fabriken har vänt åter till vardagen. Nattskiftet har väckt upp den ur söndagsslummern. Kraftfull, som för att ta igen onödig spilltid, mullrar det och väser från den.

Kock? Simon känner ingen kock och inte någon som har varit det heller. Jo, moster Anna, kokerskan som har slitit så

hårt i alla sina dar. Fast inte på restaurang, förstås. Kunde ju pröva på, tänker Simon. Vad killarna skulle gapa.

– Va i helvete! Kock! Du är inte klok! Hur kan du komma på sådana idéer? Mona då, undrar vad hon skulle säga?

Simon fnissar till, men blir så allvarlig igen. Nej, inte mera i fabriken. Och inte Tras-Karlsson längre än nödvändigt. Till något mekaniskt duger jag inte heller. Vad ska jag bli då? Diversearbetare? Nej, det är inte bra det heller.

Tänk om jag kunde skriva och berätta sagor, som jag gör för lillebror. Måste nog ha gått mera i skola då. Man måste kunna skriva svenska bättre, sex år i folkskolan räcker inte. Fast lillebror tycker det är skoj när jag berättar.

Om jag fick berätta mina sagor för massor av folk. Då skulle jag få dem till att le och skratta och gråta, och sedan skratta igen. Som den med älvorna som dansade i dimman bort i myren ...

Tras-Karlsson, kock, fabriken, kock ... Klockan slog ett slag. Var den halv ett, ett eller halv två? Jag kunde ju försöka. Simon vände sig på sidan. Jag kan ju åka in till stan i morgon och ta med Gott-God-betygen och fråga mig för på någon krog.

Då får jag nog raka mig och ta på trenchcoaten. Nej, det räcker med kavajen om det inte regnar.

Det är ju vår!

~ Sjätte kapitlet ~

– KORVEN KOMMER INTE i dag, han är sjuk. Dom andra bilarna är fulla, så det blir till att ta ledigt i dag. Mannen i den lilla luckan tittade på Simon över glasögonkanten. Du får komma igen i morgon, då får vi se om det finns en bil du kan följa med. Nästa – vad vill du då?

Kanske lika bra det, tänkte Simon och kände efter att betydget låg säkert i innerfickan. Ingen idé att tröka med det längre. Tras-Karlsson kan ha sina bilar! Kock!

Dagens fuktiga hetta fick Simon att svettas efter promenaden till Hotellplatsen. Här om någonstans ska det väl finnas chans att lära till kock, reflekterade han. Villrådig stannade han upp på trottoaren. Den till höger eller den till vänster? Två lika eleganta hotell, två män med röda, fotsida fantasirockar öppnade dörrar till blänkande bilar och lotsade eleganta damer och herrar in i entréerna.

Vem skulle han fråga? Den vänstra eller den högra mannen? Simon blundade och räknade – Ole Dole Doff ... Det blev den vänstra. Simon stannade i steget. Nu kunde han ju inte gå fram. En herre steg just ur en svart gengasfri bil och klappade igenkännande den rödrockade i ryggen. De log mot varandra, den rödrockade bugade djupt och herrn drog ett bloss på en tjock cigarr.

Vilka gubbar ... Simon gick sakta vidare. En spark i röven blir det väl till svar om man vågar fråga. Men där – Simon hade kommit till hotellets baksida, över kanalen ledde en bro

till något varuintag. Från en bil lastades fisklådor till en man i smutsig rock, som väl någon gång fått vara vit.

– Jag skulle söka jobb. Vet du vart man går då, frågade han.

– Ska du bli direktör eller hovmästare eller kanske köksmästare. Du kanske rent av ska hjälpa mig. Mannen slängde en blick till chauffören på flaket för applåd.

– Jag ska fråga om man kan bli kock här, svarade Simon.

– In där, så till höger genom svängdörrarna. Så ser du nog var köket är beläget. Fråga efter köksmästaren. Akta dej för det är slipprigt och halt på bron. Hälsa honom från mig!

En het dunst slog emot Simon när han steg in genom svängdörrarna. Ett öronbedövande larm av porslin och glas, ropande, jäktande kockar i vita kläder och höga, stärkta mössor. En kolossalspis mitt på golvet belamrad till det yttersta av grytor och stekpannor. Någon hällde vin i en kastrull, någon skar med en jättekniv potatis i lövtunna skivor, någon ...

– Vad ville du då? Han satt i ett kontor strax till höger om den utsiktsplats Simon fått.

– Jag skulle vilja träffa köksmästaren, svarade Simon.

– Det är allt jag, det, svarade han leende. Kom in och stäng dörren. Di bråkar där ute så man inte kan tala med varandra. Var så god och sitt. Vänta, jag ska ta bort de här pappren bara.

– Nå!

Han reste sig upp, lång och kraftig, ja rent av väldig såg han ut i sina oklanderligt vita kläder, tyckte Simon.

– Jo, jag undrar om man kan lära till kock här. Om ni har något arbete för mig.

– Jaså, du vill bli kock du. Det var inte dåligt. Låt mig se. Hur gammal är du?

– Tjugotvå år.

– Det är allt lite mycket det där. Men visst kan du börja och lära nu. Bäst är det förstås när man är sexton, sjutton år. Men helt naturligt, jobbar du hårt hinner du kanske ifatt. Mycket beror på dig själv. Han tittade i några papper.

– Som jag nu ser det, har jag inget ledigt ...

Telefonen ringde.

– Ja, gomorrn du! Har du lamm? Jaså, hare också! Fint! Potatisen sa du kommer med nya. Det var allt några ... Ja, ja, jag förstår, sånt händer. Jag ska tala med styckmästaren så ringer jag senare. Hej så länge.

Han vände sig mot Simon.

– Tyvärr har jag inget för dig just nu. Det är synd på så vis att jag har så väldigt duktiga kockar, som kunde lärt dig mycket. Visserligen kan vi i dessa tider inte använda så fina råvaror som före kriget. Man får lära om, och det kan ju också vara till nytta.

– Men gör så här.

Han satte sig tillrätta på sin stol.

– Gå till restauratörernas placeringsbyrå på Vallgatan och fråga där. Kanske har dom något för dig. Du får börja som elev. Så blir du biträde, tredje kock, andre kock, förste kock och till slut köksmästare. Då blir du sådan här, sa han fryntligt och klappade sig på den runda magen. Det brukar ta tre till fyra år att bli en bra kock.

– Tack så mycket för hjälpen, sa Simon och öppnade dörren. Jag går nog dit med en gång.

– Vänta så kan jag skriva upp adressen till byrån. Här! Och lycka till. Kanske ses vi någon gång i framtiden.

Damen på placeringsbyrån var magerlagd, prydligt klädd och bar ett par hornbågade glasögon på näsan. Omständligt och noggrant studerade hon Simons betyg.

– Arbetsbrist.

Hon tittade forskande på honom.

– Och nu vill du bli kock. Jaha, kanske det.

– Jag kan försöka, svarade Simon. Går det inte får jag väl sluta igen.

– Du är inte så ung. Det är dumt! Du får dåligt betalt till att börja med.

Hon iakttog Simon ännu en gång.

– Här ligger, förstår du, ett arbete som kockelev och väntar på tillträde på Hotell Rosen i Stockholm. Det kan du få om du vill ha det.

Hon såg Simons osäkerhet.

– Känner du någon i Stockholm?

– Nej, ingen alls.

– Simon Persson! Tag du det här jobbet. Åk upp till Stockholm och börja ditt nya yrke i en ny miljö och bland nya människor. Tro mej, jag vet av erfarenhet, att när man står inför en vändpunkt i sitt liv, då är det bäst att klara upp situationen på egen hand.

Hon lade en smal, finlemmad hand på Simons arm.

– Jag ser på dig att du kommer att klara dig. Du får det svårt och jobbigt de första åren. Men sedan kan du få det riktigt hyggligt. Det beror förstås alldeles på ditt intresse och om du har några anlag för yrket.

– Jag försöker. Nu vill jag bli kock, svarade Simon bestämt. Han kände en längtan efter det okända och vaga som en lockelse.

– Så ska det låta. Då ska vi skriva anställningsbevis.

Hon letade fram ett block och fyllde i de erforderliga uppgifterna.

– Dom vill ha dej genast.

– Genast?

– Ja, i morgon eller senast i övermorgon, svarade hon och tittade upp.

– Jaså, men jag har inte ...

– Visst, det tänkte jag inte på.

Hon log mot Simon.

– Du måste köpa kockbyxor, kockrock och så kockmössan. Förkläde och släng får du. Har du kraftiga skor eller tofflor?

– Nej, det har jag inte. Den där mössan, måste man ...

– Oh ja! Dom är väldigt noga på Rosen med det, så det får allt Simon köpa. Men det blir till en vanesak med den där mössan.

Hon fick en ny tanke.

– Kan du köpa allt det här? Omkring en hundralapp eller kanske något mindre går det på, jag vet inte så noga nu för tiden.

– Det är nog dåligt, jag ska ju ha till resan också. Han räknade i huvudet sina kronor och fann dem snart helt otillräckliga.

– Försök så här då. Simon har väl ett par gamla byxor hemma, ta dem och säg att Simon tänker köpa sedan. Men mössa och rock är nödvändigt.

Hon skrev färdigt anställningsbeviset och räckte Simon det.

– Det blir femton kronor, tack!

Simon drog en suck av lättnad. Herregud, 16,57 på fickan. Vilken tur!

– Det beviset ska köksmästaren ha. Visa honom det så fort du kommer fram. Tar Simon morgontåget på onsdag, så är Simon framme vid middagstid. Jag ringer och meddelar detta.

– Ja, lycka till då, Simon Persson.

Hon reste sig och räckte Simon sin smala hand. Du blir säkert en duktig kock och när du ska ha ett nytt arbete så är

du alltid välkommen tillbaka, vi finner alltid på något.

– Onsdag middag ska jag vara i Stockholm och Hotell Rosen. Jag tackar så mycket för hjälpen och adjö!

Omtumlad och smått yr i huvudet drev Simon neråt Vallgatan mot Kungssportsplatsen. Ett sakta vårregn friskade upp den förut så heta och kvalmiga luften. Simon andades ut befriat, äntligen ett jobb, kanske ett yrke. Men var ska jag bo? Hotell går inte, säkert alldeles för dyrt. Måste finna ett rum, alltid finns det väl något billigt. Pengar! Var får jag pengar från till kläderna och till resan? Hemma har dom då inget att vara av med.

Morbror kanske, han har fast han lättar inte gärna på plånboken. Jag måste nog försöka där i alla fall. Simon vände ansiktet mot skyn och tog emot det svalkande regnet. Kommer dag, kommer råd var det ju någon klok som sa en gång i tiden.

Mat måste man ju ha varje dag. Mat! Det måste man väl få lite av i ett stort restaurangkök. Kanske så mycket man orkar äta. Simon skrattade. En biff om dagen . . . Att hon inte sa något om maten då?

En röd-grön Mölndalsvagn pinglade avgång och med en snabbspurt hann Simon sista plattformen. Vändpunkt i mitt liv! Kockelev! Stockholmare! Kladdigt varmt om halsen, djävla slips! Storans ljusramp, Lilla Helgonet med Inga-Lill Söderman. Klockan åtta. Förfärd! Blommande kastanjeljus! Cirkusbrottningar i kväll klockan åtta. Kaos . . . Simon stod i dörröppningen och lät luftdraget kyla sig.

Vid Korsvägen såg han henne. Han hade svårt att först känna igen henne, där hon kom springande i det tilltagande regnet. De nya skorna med höga klackar, den ljusa kappan och en liten, liten hatt på det blonda hårsvallet. Hon såg så lätt ut, som ville hon flyga över vattenpussarna, kappan om-

gav henne som en sky och bara lät ana den slanka kroppen, benens perfektion och den Venusskulpturala halsen.

Leende höll konduktören inne med avgångssträngen och hjälpte henne upp på plattformen.

– Hej Mona! sa Simon sakta.

– Hej Simon! Är det du? Hej! Vad jag blev glad att se dig. Vi kan väl stå här ute på plattformen. Jag blev visst lite våt i alla fall. Inte trodde jag väl att det skulle behövas paraply i dag. Det är så roligt att stå här på sista plattformen.

Hon log mot Simon.

– Det ser precis ut som om skenorna försvinner in till stan igen. Som om vi stod stilla. Tror du det är någon gubbe som står och halar och drar i andra ändan?

– Vad har du gjort i stan?

Simon ångrade frågan genast. Vad angick hennes ärende honom?

– Sökt jobb jag med. Det är inte alls så roligt i fabriken sedan ni alla fick sluta. Jag menar sedan du fick slut . . .

De såg i varandras ögon, som om ingen av dem kunde tro att något annat existerade i världen just nu. Till slut viskade hon.

– Jag älskar dig!

Pling! Plong! Häftigt stopp och de tumlade in i varandras armar, långsamt lösgjorde de sig från varann.

– Först i skidbacken och nu här. Du ser la att det är mening vi ska vara tillsammans alltid, sa Simon när han sakta tog bort sin hand från hennes hals.

– Jag har sökt en plats som sekreterare, sa Mona häftigt. Men jag får lära stenografi. Maskin skriver jag redan rätt bra. Jag har gett mej sjutton på att komma från fabriken snart.

– Jag då! sa Simon triumferande. Jag har redan fått ett jobb.

– Nähä! Nu i dag? Var då?

– Stockholm! Kockelev må du tro. Åker med expressen
onsdag morgon.

Simon såg glädjeglittret i hennes ögon sakta försvinna.

– Då ska du ... Går du med av vid nästa?

– Det regnar och du blir mera våt.

– Kom!

Spårvagnen skramlade vidare mot ändstationen. Kvar stod de två och höll varann i handen på refugen omgivna av trafikens muller. Så sakta började de gå hemåt. Regnets våta hade slutat genera dem, nu var det den syrade vederkvickelsen de andades in och de log mot allt, mot sig själva. De andades samma luft, kände samma ton omkring sig.

Just i denna stund, på en trottoar i en liten stad upp i Norden blev Mona och Simon ett. Blomsterhavet var maskrosorna vid vägkanten. De bugande alarna vid ån var en fryntligt leende släktparad. Den mullrande åskan i fjärran kunde gott liknas vid prästerskapets Gudsord vällande ur sina munnar.

Deras förening, den långa evighetskyssen, händernas ömsinta smekningar och ögonens alltsåande möten.

– Vi får skriva till varandra, ofta, viskade Mona.

– Jag kommer att tänka på dig alla timmar i köket. Varje ensam minut i Stockholm ska jag komma ihåg denna refugen i regnet i Mölndal.

– Konstigt att vi skulle träffas på riktigt först när du ska resa bort. Tycker du inte det?

– Men du, om jag jobbar hårt, då så kan jag bli kock om tre eller fyra år. Det har dom talat om för mig. I början kommer jag inte att tjäna något särskilt, det blir nog så nått att jag precis klarar mig själv. Men sedan ska det väl bli bättre. Då kan vi flytta ihop och gifta oss. Vi ska la klara oss på något sätt, tror du inte det?

– Jag jobbar ju också! Vi får gnida och spara. Hon smög sig in i Simons famn och gömde huvudet i den våta jackan.

– Jag vill ha barn med dig, viskade hon sakta.

Hårt, hårt höll Simon henne intill sig. Långt borta spydde pappersbruksskorstenen ut sitt avfall mot den låga regnhimlen. En spårvagn gnisslade på väg mot Göteborg. Fragment i ögonblicket.

– Tag plats! Tag plats! Stäng dörrar och grindar!

Mamman och lillebror stod nedanför kupéfönstret på perrongen. Mamman trutade lite surt med munnen, hon hade fått vänta på Simon till sista minuten, då han flåsande hade kommit springande.

– Var har du varit? Jag trodde inte du skulle hinna med tåget. Jag kunde lika gärna stannat hemma. Här har jag stått i en halv timma och väntat nu. Har du hängt upp trenchcoaten ordentligt? Du får sända hem smutsvätten, det är väl bäst att jag tvättar den så länge. Det blev så hastigt, du var ju inte hemma på hela kvällen i går heller, men du får skriva så fort du kan, så vi hör något av dig snart.

Lillebror hade upptäckt varför Simon var sen. Han hade sett vårblomsbuketten bakom ryggen. Han hade sett Mona hastigt kyssa Simon på munnen och sedan hårt hålla om honom. Han hade förstått Simons blick, men sa inget utan följde den förstulet bortåt perrongen och där fann han Mona vid en pelare.

Några militärer kom springande, fullt krigsutrustade med gevär, packning och ammunitionsgördel. Stationspersonalen slog upp dörrarna igen och manade dem att skynda på . . .

Väntans tystnad, så ett lätt, provande ryck i tågsättet. Sedan en gång till, nu mera bestämt och med mödosam seghet sattes tåget i rörelse.

– Mamma, nu går tåget! ropade lillebror.

Mamman torkade sig i ögonvrån.

– Sköt nu om dig väl, och skriv snart. Simon förlorade mamman alltmer i sikte. Under de höga stationspelarna syn-
tes hon mindre och mindre i sin svarta bästakappa. Långt
bort anade han lillebrors frenetiskt vinkande näsduk.

Fullastade posttruckar hade effektivt dolt Mona för Simons
längtande ögon, han som så gärna velat se ännu en gång . . .

Olskroken, inte stannar Stockholmståget här inte. I stället
ökar det farten, lämnar de blå spårvagnarna bakom sig där
de sniglar sig fram mellan landshövdingehusen.

Där är morbrors kvarter. Gårdagens generande frågor i
omständliga slingor. Pengarna äntligen hämtade från den
allra innersta byrålådan. Simon hör ännu rasslet från nyck-
larna, som han noggrant låser efter sig med.

– Du får börja betala av när du får råd. Alltsammans behö-
ver du inte betala med en gång, jag menar. Men det tar väl
en tid innan den dagen kommer.

Han hade skrattat det försmädliga ti-hi-skrattet, som Si-
mon alltid hade retat sig på.

Över Västgötaslätten fick solen ett ögonblick fritt spelrum
mellan molnmassorna, men försvann snart nog i en skyd-
dande molnbank, som vore den rädd att visa sig ute en så-
dan här dag. Simon hade snart blivit trött på att tänka ut
vad människor gjorde i det förbiilande landskapet. Det är
nog som hemma – fabriker, bondgårdar, militärbaracker,
husmödrar som lagar mat. Inte bara husmödrar lagar mat.
Simon kände hur det åter började pirra i magen. Det finns ju
manliga matlagare, kockar! Skenskarvarnas rytmik vaggade
slutligen Simon till en slummer bakom rocken.

– Södertälje nästa! Konduktörens varningsrop väckte upp

Simon till full besinning. Nervtrådarna började åter krylla i magen. Snart skulle han vara i Stockholm, han kände spänningen stiga och försökte nonchalant luta sig tillbaka i hörnet med det ena benet över det andra.

Simon studerade sina medpassagerare genom halvslutna ögonlock, den pratsjuka lilla damen, herrn med alla de präktiga resväskorna, som var märkta med hotelletiketter från jordens alla hörn. Militärerna, som höll på att avsluta sitt kortspelande och inte minst den raffiga tjejen med de snygga benen, som hon fritt exponerade.

De nypåstigna i Södertälje fick helt abrupt Simon att inse att han nu var på den östra sidan av Sverige. Deras sätt att vara, deras idiom, ja allt var överraskande nytt. Som han hade stått mitt i en svensk film med Söderkåkarna ...

Tåget dundrade vidare genom landskapet, bort, bort, bort, tyckte Simon det sjöng i skenorna. Plötsligt saktade det farten, suckade till och stannade mitt på en hög bro. Långt där framifrån hördes tågvisslan uppfordrande och ilsket några gånger. Genom järnkonstruktionen såg Simon djupt där nere ett vatten omgivet av grönskande stränder, mjuka och böljande. Några bogserbåtar stretade med tunga pråmar förbi öar av miniformat.

Passagerarna gjorde sig i ordning för avstigning. Väskor togs ner från bagagehyllorna och ställdes mitt i gången. Paraplyer justerades och den grå himmeln undersöktes om den skulle innehålla ännu mera regn. Militärerna tog fram packningarna och gevären, knäppte sina uniformsrockar och tog på båtmössorna.

Simon tvingade sig att sitta kvar och se lugn ut, som vore detta en vardaglig händelse i hans liv, långresor. Den lilla röda väskan och kepsen på hyllan kunde ligga kvar, ingen brådska

ännu. Simon undrade om någon på tåget hade mindre bagage än han, Simon kocken!

Mannen med de internationella väskorna kammade sig intensivt, använde kupéfönstret som spegel. En grön jägarhatt krönte han sedan sitt verk med, noggrant och varsamt. Den pratsjuka damen stannade framför Simon.

– Vi är strax framme, sa hon. Tåget stannar alltid här på Årstabron innan det får klarsignal in till Stockholms central.

– Ja tack, sa Simon med tillkämpat lugn, fast otåligheten växte inom honom. Kunde inte de komma igång igen? Han kände att resvaneminen höll på att falla av mer och mer . . .

– Det här är inte Årstabron, sa herrn med resväskorna.

Han måste ta tag i en soffa för att inte falla när tåget satte sig i rörelse igen.

– Skönt vi slapp vänta så länge, sa den pratsjuka damen. Man kan få stå här i halvtimmesvis om det vill sig illa.

Herrn med väskorna hjälpte den snygga, unga kvinnan på med pålscapen och tog sedan ner en liten rund, elegant resväska och fick som tack ett ljuvt leende. Tunnelns dunkelljus skyddade Simon när han samlade samman sina tillhörigheter under regnrocken. Han kom att tänka på smörgåsarna som ännu låg kvar i resväskan. En med kalla fiskbullar, en med kallt fläsk, en med ost, färdkosten från mamman.

Så trädde äntligen Stockholm fram för Simons ivriga blickar. Fabriker, upplag, mörka bakgårdar och samma trista husgavlar här som hemma. Han skymtade Stadshustornet i diset och häpnade över den massa av kyrktorn och spiror han kunde se från sitt fönster. Tåget skramlade över växlar, saktade farten och stannade plötsligt under det skyddande taket.

– Stockholm central! Dörrarna slog upp och snabbt fylldes perrongen av de frisläppta resenärerna.

~ Sjunde kapitlet ~

SIMON VALDE DEN enklaste vägen, han följde med i passagestrarströmmen utför trappan, genom underjorden och uppför en ny trappa till den stora hallen. Bärare trängdes med sina kärror, tidningar ropades ut, nervösa resenärer med händerna fulla av väskor och paket irrade av och an, till synes utan mål.

Brådskan hade ändå inte slagit sina klor i alla människorna, upptäckte Simon. Många flanerade runt eller satt lugnt och tryggt på sofforna och rökte pipa eller cigarett, glatt samtalande. Men det kunde ju vara ... Herregud! Tänk om det var bondfångare. Hastigt kände Simon efter, jo där låg den säkert, plånboken med de två hundralapparna och fyra tiorna. Fint, han andades lättad och steg ut på gatan. Simon kom i vägen för en taxiförare, som milt föste honom åt sidan. Herrn med jägarhatten banade väg genom folkhoppen för en bärare, som hade hans internationella väskor på sin kärra. Taxiföraren och bäraren hjälptes åt att stuva in dem i bilen.

– Hotell Rosen! Taxiföraren slaggade lite i gengasgrytan, så försvann de bortåt gatan.

Måste la vara Vasagatan det här. Simon såg sig omkring. Jo, där stod det ju på skylten – VASAGATAN. Stockholm!

Simon stannade till ett ögonblick för att smälta det nya som rusade mot honom. Trafiken, som inte kunde jämföras med Göteborgs ens i dess värsta lördagsrusch. Bilar, bussar, spårvagnar, cyklar och hästfordon. Allt blandat med en jåk-

tande människomassa blev till ett kaos, som Simon undrade om någon någonsin kunde ta sig ur.

Bryggargatan, Bryggargatan, Simon letade efter tvärgator. Så klart, måste över Vasagatan, han mindes sedan skolresan för länge sedan, Klara skola låg alldeles intill. Sedan skulle det inte vara långt till Brunkebergstorg och Hotell Rosen.

Rocken tyngde och han körde kepsen upp i nacken. Det var varmt, kanske låg en regnskur med åska och väntade i de tunga molnen. En klunga människor samlades på trottoaren med tydlig avsikt att korsa Vasagatan. Raskt anslöt Simon sig till dem och med ens var han mitt upp i huvudstadens vimmel.

Simon valde en smal och trång tvärgata med lastande bilar på båda sidor. Han förbannade sig själv att han inte sett efter om det verkligen var Bryggargatan han var på. En man kom ur en port körande en tom kärra och stötte lätt till den röda väskan.

– Se opp där va! Rör på påkarna! Djävla drönare!

Simon skyndade vidare och kom snart ut på en öppen plats. Höga, ogästvänliga hus kantade platsen, som hade en kraftig brunn tronande i mitten.

Simon tog fram sitt fickur, strax ett, då skulle jag vara på Hotellet Rosen, tänkte han i ett ögonblick av panik. En man kom gående mot honom.

– Hotell och Restaurang Rosen, kan herrn säga mig var det ligger?

Han lyfte på mössan.

– Käre lelle pöjk! E du från Göteborg? De va la de roligaste jag hört på länge. Tänk att få höra rekti göteborgska igen. Va sa du att du skulle hän?

– Te Hotell Rosen. Jag ska börja där som kockelev. Det skulle ligga vid Brunkebergstorg.

– Pöjk! Du står på Brunkebergstorg. Och där borta har du Rosen. Och där har du själva Brunkebergspumpen, den har du la hört talas om? Han lade in en pris snus och spottade innan han fortsatte. Tar du dig frivilligt till den här vansinniga staden. Jag har bott här i trettio två år, så jag vet vad jag talar om. Nu kan jag inte åka tillbaka. Men fan vad jag har längtat många gånger. Nä du! Ta första tåget tillbaks, då är du klok!

– Det finns inga jobb i Göteborg. Alla som exporterar får ju nästan slå igen sina fabriker för krigets skull. Det här jobbet var det enda jag kunde hitta i hela stan. Man måste ju försöka något.

– De e la inget att göra åt det då. Lycka till! Hoppas det går bra för dig. Du ser la Rosen där, sa mannen och försvann mellan husens grå väggar.

– Idiot! Idiot! Simon kände skammens rodnad bränna sina kinder. Det kunde jag ha begripit själv. Inte fan går en köks-elev in stora paradingången genom de blänkande svängdörrarna, förbi bligande rödrock, över röd, tjock heltäckande matta. Inte trängs man med damer i korta pälscafer och absolut inte med herrar som röker tjocka cigarrer. I varje fall inte med den lilla ynkliga röda unican bland resväskor stämplade från alla världens hörn.

– Dubbelidiot! Simon tog några djupa andetag. Om jag tänkt mig om hade jag sluppit den flinande piccolon bakom palmen. Sluppit portierens ...

– Det är då sannerligen inget kök här. Det här är en portierloge. Om ni ska till köket är det bäst att gå ut genom dörren ni kom in genom. Till vänster på tvärgatan är köksingången.

Simon tänkte på hur stor plats det hade blivit runt honom, på de lätt overseende ansiktena. Revyteater i samma hus, pas-

sar ju bra att spela pajas det första man gör. Jävla entré i restaurangyrket.

Klart det måste vara här. Personalingång! En mörk port, sedan en lång disk fullastad med ett berg av kött. En stämpelklocka till vänster på väggen. En man tittar ut från en glasbur. Han har någon slags uniformsmössa och har en lång vit rock.

– Vem söker du? Han mönstrar nyfiket Simon.

– Jag skulle börja som kockelev i dag. Jag kommer precis från tåget.

– Ja visst, det skulle komma en från feskeläget. Det sa köksmästarn. Du ska gå in där, och så till vänster. Du både hör och ser köket med en gång.

En mörk och ogästvänlig gång ledde till en svängdörr varifrån larm hördes. Ännu en gång fann Simon det lämpligt att dra ett djupt andetag. Nu! Nu skulle han ta steget in i restaurangvärlden.

Köket mötte Simon med oväntad larm och hetta. Närmast dörren vid en lång disk väntade en rad vitrockade servitörer otåligt på sin tur. Bakom disken tronade en lång, magerlagd man i bländvita kockkläder. Den vita mössan fascinerade Simon, ofattbart hög och med en stukning som skulle göra envar journalfilmsnaziofficer grön av avund. En kraftigt böjd näsa och ett par glödande ögon fick Simon att likna honom vid en gammal örn. Några gråsprängda hårlockar letade sig fram under mössan. Hans röst, hög och gäll, skar som en kniv genom alla andra ljud när han vände sig om och ropade order inåt köket.

– Fyra tournedos bordelaise, herr rotisseur. Soigné, om jag får besvära. Var hade du kupongerna? Nästa bordsnummer! Åttan, jaha! Chef des poissons, kan sjötungan vara klar nu? Inte, fem minuter, kom åter min vän. Får du

garnityret färdigt, Frasse, fyra tournedos. Hans ögon föll på Simon.

– Vad vill du här då?

– Jag skulle börja som kockelev här i dag, svarade Simon och tog ett steg framåt. Simon Persson från Mölndal.

– Jaså, för tusan! Det var rätt, det ja! Han tog sig om hakan. Tournedos bordelaise här ja. Var så god min vän! Far i frid! Glöm inte sparrisen nästa gång, hör du Frasse! Ja ja, det får gå för denna gången. Är det allt ditt bagage?

Han tittade undrande på Simons röda väska.

– Du får hålla dig med kläder själv. Det kanske du vet.

– Jo, svarade Simon. Han började svettas, värmen från köket slog emot honom som en het vägg. Slamret från grytor, glas och porslin samt de hetsande människornas rop gjorde honom yr. Han tappade kepsen på golvet, men fick hastigt upp den igen.

– Vi tar beställningen! Ånyskar rösten genom slamret. Eva, djävla subba! Trettioåtta potatis, vi tar såsen à part. Å så glöm inte något nu, Frasse! Kom med mig här, pågen. Han trängde sig mellan jäktande kockar och den varma spisen med Simon tätt i hälarna.

– Vad hette du nu igen? sa han och stannade.

– Simon Persson.

– Hm, ja. Du ska väl vara välkommen då. Jag är köksmästare här, Wilhelm heter jag. Vi får talas vid senare, när det har lugnat ner sig. Frasse, här är den här göteborgaren jag talade med dig om. Vill du vara så vänlig ta hand om honom?

Frasse var en liten och spenslig kille. Bakom ett par hornbågade glasögon glittrade hans glada ögon.

– Hej du! Han tog Simon i hand. Jag har så satans möe lige nu. Ställ dig där vid sidan av en stund. Ta av den där lea rock-

en, du kommer å smälta i den här värmen om du har den på.

Simon undrade om hans skånska skulle bli svår att förstå.

Någonstans ifrån kom stora silverfat med uppskuren stek i prydliga rader. Frasse lade på grönsaker och skickade faten vidare tvärsöver spisen till en annan kock. Löpande band här med, tänkte Simon. Nästan som i fabriken.

– Det var det sista ja, sa Frasse och rätade på ryggen. Han tog av mössan och med en handduk torkade han svetten ur pannan. Usligt vad di går an. Jaså, du ska bli kock du? Ja, du ser hur det är, varmt och jobbigt. Men nu ska vi se, du ska väl klä om dig för det första. Eva, kan du inte visa Simon om-klädningsrummet. Jag kan inte gå ifrån nu. Du har ju ändå inget att göra.

– Var tyst du! Nog räcker det för mig alltid. Men skit, kom här då! Hon nickade vänligt åt Simon.

– Du kommer hit igen när du är klar, ropade Frasse efter Simon. Eva gick upp för några trappsteg och sedan in i en lång gång. Hon var liten och mullig och Simon tyckte hennes näsa såg så lustig ut, liten och rund och med själva tippen i glad rödtoning.

– Du vill pröva det här livet, sa hon. Finns det inga andra jobb i Göteborg?

– Nej, det är dåligt.

– Det ordnar sig nog ska du se. Jag kommer från Norrland. Där finns det heller inga jobb. Här är det. Hon knackade på en dörr.

– Är det någon där? Nä, här verkar tomt. De gick in.

– Där har du visst ett tomt skåp. Häng av dig där och kom sedan tillbaka. Kom ihåg att du ska gå åt höger i gången när du går ner. Lås skåpet! Du har väl hänglås?

– Nej, det har jag inte tänkt på.

– Det var dumt, dom stjal som råttor här. Du får ta med dig pengar och klocka och hoppas kläderna hänger kvar i kväll. Sno dej på bara. Hej!

Samma trista skåp som i fabriken, konstaterade Simon. Skranglig blå plåt, två krokar, en stång och på dörren ventilen. Varför just blåa skåp överallt? Nej, det är väl bäst att sno på. Rocken tog upp halva skåpet. Simon funderade på vad de skulle säga, när han nu inte hade sådana rutiga byxor som kockarna hade. Det får la gå. Han öppnade väskan och packade upp rocken och mössan. Han tog rocken med varliga händer för att inte fläcka den bländande vitheten. Mössan lade han på en stol i hörnet, den får komma sedan . . .

Skjortan kom av och han upptäckte en dusch och tvättställ. Sådant fanns inte på fabriken, begrundade Simon. De gamla byxorna och skorna kom på i den väl inövade rutinen. Men sedan kärvade det till sig med rocken. Nog för att den passade skapligt och att knäppa de vanliga knapparna gick väl an. Men det fanns några satans hyskor i den hårda kragen. Med svettiga, nervösa fingrar sökte Simon framför spegeln få eländet att gå ihop, utan att lyckas. Kragen började bli solkig och mjuk, och med längtan tänkte Simon på fabriken blåblus.

Äntligen fick han samman kragen. Simon hoppades de inte skulle se att den var lite tallad. Han försökte skaka loss den ovana stramningen i halsen, medan han stoppade in kläderna och väskan i skåpet. Plånboken och konfirmationsklockan stoppade han i byxfickan, medan blicken allt oftare sökte sig till stolen i hörnet. Där ligger du! Vit, hög, skadeglad. Kom och ta mej nu då! Det är bara jag kvar! Först då blir du kock! Nu kommer du inte undan längre. Du vet att jag ska på ditt huvud!

Försiktigt tog Simon upp den och ställde sig framför spegeln. Nu, nej fan! Han blev varm och röd om kinderna. Det

ser ju inte klokt ut. Simon ville skynda sig, han kunde ju inte stå så här hur länge som helst.

Plötsligt satt den på hans huvud. Hög, oändligt hög försvann den över spegelkanten. Simon skrattade till, tänk om kompisarna såg mej nu. Vad dom skulle skratta . . .

Tänk om Mona . . . Han tog av mössan igen och tryckte samman den något. Han tyckte det blev bättre, fast den satt ju lite löst på huvudet kanske. Inte värt att skangra för mycket med huvudet då. Simon öppnade dörren och gick ut i gången. Åt höger hade Eva sagt. Pang! Mössan slog i ett rör i taket och for i golvet. Nu kan det inte bli värre, tänkte Simon medan han vandrade mot det skramlande köket med mössan på huvudet.

Simon stannade upp vid trappstegen som avslutade gången. Han ville ta det försiktigt, så att inget dumt skulle hända igen. Då brakade en applåd loss och hurrarop hördes.

– Här kommer den nya köksmästaren, ropades det.

– Håll käft, era jävla idioter, ropade Eva röd i ansiktet av förargelse. Det kan för satan inte va så roligt för grabben att stå där som ett fån för er alla.

– Kom här Simon, ropade Frasse från andra sidan spisen.

– Det är inte så lätt att hålla masken ibland. Han vispade i en stor kastrull medan han pratade. Du kommer förstå oss om lite. Nu är snart lunchrusningen över, ställ dig där ska jag hjälpa dig strax. Hur många potage? Tre consommé de volaille ska komma. Ta av dig mössan min påg, den ser räli ut. Jag ska fixa den.

Frasse stukade Simons mössa med vana händer. Någon band ett vitt förkläde om Simons mage, en tredje stack en handduk i förklädesbandet.

– Låt det bli till en vana att alltid använda slängen, annars

bränner du dig åt helvete. När du börjar använda den i kylen har du fått den rätta förståelsen.

– Så där ja! Nu ser du ut som en riktig kock, sa han till slut och skärskådade Simon.

– Människa! Du måste vara hungrig efter den långa resan, kom här och sätt dig så ska du få mat. Han placerade Simon vid ett långt träbord strax intill köksmästarens kontorshytt. En tallrik som var fylld till kanterna av en biff sattes fram. Simon försökte äta, men tuggorna bara växte i munnen. Han reste sig och gick fram till Frasse.

– Du Frasse, nu är jag mätt, sa Simon.

– Jaså redan, sa Frasse och vände sig om från spisen och torkade de immiga glasögonen.

– Det är fint, nu ska du se här. Du ska hacka persilja det första du gör. Vi måste ha nyhackad persilja varje dag. Det får du ser efter! Så här plockar du persiljan från stjälken, lägger den på brädan här, fattar den här kniven så, vänster hand där. OK, nu är det bara hacka på.

Ord som trängde på. Värmen från spisen. Den hetsiga rytmen. Klappar på ryggen. Välkomsthandskakningar.

– Jaså, du är den nya eleven.

– Jag tror minsann att du är göteborgare också. Det var längesedan vi såg en sådan här.

– Vad tror du om det här livet då?

– Är det ditt första jobb i restaurang? Ah, du vänjer dig snart!

Men tvärs över allt det nya härskade en tanke allt starkare inom Simon. Tanken så långt från det pockande nuet som det var möjligt, tanken på hår! Varför just hår, undrade Simon. Nu och här orimligt fast bet sig hårtanken kvar. Mammans hår, som han snodde runt fingret när i hennes knä, för oändligt länge sedan, han hörde sagor läsas. Lillebrors hår, ljust,

mjukt och lent. Monas hår, svallande över den rosiga kinden. Det han varsamt fick föra undan med handen när han kysste hennes mun.

Frasse löste upp förklädesbandet och slängde det smutsiga förklädet i en tvättsäck.

– Ja, nu går jag! Bli inte bängen, det är bara på timmar. Jocke kommer strax. Du behöver inte vara rädd, han är inte farlig. Han är nästan lika snäll som mej.

Simon ställde sig vid bänken och lät blicken glida över köket. Svettiga ansikten flimrade förbi, matångorna steg mot taket och sögs ut av den susande fläkten. Jocke hade kommit, tunnhårig men muskulöst kraftig, visade de håriga armarna när han knöt en servett om halsen.

Köksmästaren gick förbi.

– Här ser ut som i ett stall på golvet.

– Jag kom precis nu, i jösse namn. Här är alltid skitigt när jag ska ta emot vakten.

– Ja, ja! Säg till den nye att sopa upp lite.

Medan Simon sopade golvet, talade Jocke i ett kör.

– Nu vill det till att du snabbt fattar vad det rör sig om i ett kök. Jag ska visa dig, om du är intresserad själv. Jag har lärt upp många grabbar till fina kockar i mina dar. Tjugosex år i kök, det är en hel del man har varit med om under den tiden. En sak till, du ska aldrig vara rädd för att fråga. Bättre att du frågar en gång för mycket än för litet. Remember! Du hör, man har seglat också. Var med en Transare i några år. Där skulle du varit med. Han fick ett drömmande uttryck i ögonen, men började snart undervisningen igen.

– Vi har hundratjugufem anka orange i kväll. Det är en flott beställning må du tro. Stanna inne och se hur det går till, det är bara nyttigt för dig. Och en gång för alla, häng med och

gör ditt bästa! Gör du inte det, ja då skiter jag i dej, och det så blött så du kan gurgla dej i det.

Med kisande ögon läste han en lång matsedel, som hängde på väggen över bänken, medan han med korta utrop kommenterade den.

– Vol-au-vent till allt helvete, arton garni soigné, hummersoppan, den står där ja. Jo du Simon, här blir å göra i kväll, den saken är klar. Det är nog lugnt nu på middagen, men vänta till i kväll. Då ska du få se när allt kommer på en enda gång. Dinén, à la carten och beställningarna. Men vi grejar det! Nu sätter vi igång! Har du sett här, Simon? Sådana här kastruller har inte morsan din hemma. Braisière heter den här mamsingen, vi kallar den för Ålands hav. Du ser, det går en hel del plats i den. Dom här är fina, sauteuser heter dom. Dom har vi till allt möjligt smått och gott. Du hör det är franska ord på allting i ett sådant här kök. Det får du plugga in också. Här har du vanliga slevar, där skopor, där rotisseurgafflar, nej nu ska jag inte hålla på mera för du kommer ändå inte ihåg allt med det samma. Köp dig ett block och skriv upp allt nytt du hör, det är det enda sättet att få det å fastna i huvudet. Men fan, det är skit att laga mat nu i kriget. Förr gjorde man såser och soppor, gosse. Man kokade in fonderna och sen koka samman med tjock grädde. Det var inga mjölkredningar på den tiden inte. Nä du, då kunde man få lov att laga riktig mat. Jag jobbade på B-restaurangerna i flera år under Hellberg. Det var en gubbe, det du ...

– Vem fan har tagit ett lån från ankfatet? Vrålet fick köket att för några sekunder stanna upp, man höll andan, som inför ett åsknedslag.

– Det är ena djävla svin. Får jag tag på den djävulen så stryper jag honom!

– Du har väl inte . . .? sa Jocke.

– Nej, visst inte, svarade Simon.

Ökande tempo. Nya ansikten, nya röster. Köksmästarens knivskarpa röst.

– Han annonserar, sa Jocke. Nu får vi höra upp!

Såser silades och sattes i rader i vattenbadet. Höga bunkar med grönsaker kom på spisen för att värmas.

Simon häpnade över de mastiga stekpannorna, där fiskar av kända och okända sorter stekte sig guldbruna, där biffar och kotletter antog sin läckerhetsfärg i det puttrande smöret. Simon beundrade kockarnas hantering av redskapen och maten. Plötsligt slog en eldsflamma upp.

– Flambering, sa Jocke.

Skådespel. Någon svängde en panna potatis så att skivorna svävade fritt i luften. En stek skars upp i precisionslika skivor. En lång panna drogs ur en ugn och blottade rader med svällande fågelbröst, som östes med den doftande skyn. Man svor, man skrattade, man sjöng, man visslade, men över allt det dånande bullret från fläktar och porslin.

Raden av servitörer, som med ekvilibristisk färdighet i sina händer staplade de dignande faten och karotterna, så att de fullastade kunde försvinna genom en svängdörr. Overkligheten bröts av månadskarlen som tömde en tung kolsäck i golvfördjupningar under spisen.

– Akta dej, det är halt på golvet!

– Du har väl inte lite av det goda vinet kvar, frågade han Jocke.

– Nej, det går inte när köksis är här, svarade Jocke bestämt.

Så befann sig Simon mitt i den hets han förut sett som något långt bortom sin egen sfär.

– Potatisen, Eva! Vi tar fram ankan! Du nye där, jag kom-

mer inte håg ditt namn ännu, hjälp våran lilla subba. Hon hinner inte med riktigt. Sa, sa – det får gå fortare!

Håret, mamma läste Burre-Busse i Nordpolen, mjukt med lite grått vid tinningarna i det sandréfärgade . . .

Någon frågade Simon om han hade någonstans att bo i natt. Simon svarade att han väl fick ligga på hotell, tills han fick tag på något annat.

– Det alldeles för dyrt för dig, säger de hjälpsamma och frågar om ingen vet ett billigt och bra rum.

– Han kan ligga hos mig i natt, svarar den länge magre, som stekt fisken. Vi har fackföreningsmöte i natt. Följ med dit så går vi hem till mig sedan. Vi möts i kontrollen halv ett. Jocke säger att han också ligger på hotell, men där vet han att de har fullt. Han lovar att de ska ge sig av ut i morgon för att leta upp något bra rum.

Som genom ett trollslag stannar hetsen, liksom den kom av sig. Kockarna lutar sig bakåt mot bänkarna, tar en cigarett i munnen, halsar en öl och pratar om beställningen, om värmen från spisen, om morgondagen som lovar att bli än värre. De talar om krigets närhet, om ransonering och de kommer överens om att det är för usla tider de lever i.

– Nu ska vi bara städa upp lite, så går vi hem sedan, säger Jocke. Klockan är lite över tolv, då är det bråttom om du ska få tag på fiskkocken innan han försvinner.

Mona hade långt, rödblont hår. Som silke, så mjukt . . .

~ Åttonde kapitlet ~

OMKLÄDNINGSRUMMET blev trängselfyllt. Kockarna köade till duschens svalka, replikerna flög som ping-pongbollar från hörn till hörn.

– Ska du ut och få lite fett på sylen i natt, sexualakrobaten?

– Grabbar, det är ju fackföreningsmöte i natt! Vi skulle gå dit och säga vår mening. Annars tar kamelerna helt över kommandot.

– Jag ger fan i hela fackföreningen. Ett jävla hattande fram och tillbaka, inte blir det till något bättre för oss kockar. Den gången vi skulle gå i strejk för bättre löner, va hände? Inte en kamel ställde upp. Dom ger högaktningfullt fan i några skitiga kockar, för dom har det bra som dom har det.

– Nog skulle vi gå dit bara för den sakens skull. Reta dom till förbannelsen. Upp till kamp för bättre löner och snyggare arbetsförhållanden.

– Vi går dit och hör hur det går. Hur många hänger med?

Simon frågade om någon hade ett hänglås för mycket.

– Nej, men ta prylarna med dig då. Det är väl inte så mycket du har.

Vaktombyte hade även skett i kontrollen. Den nye var kort, satt och hade ett pussigt, rödlätt anletsdrag. Hans små ögon plirade misstroget på Simon.

– Får jag se din väska, sa han grötigt. Öppna den!

Han for med korta, svullna fingrar runt i väskan och ore-dade innehållet.

– Kom här! Vi ska visiteras!

Händerna sökte runt kroppen, slog på fickorna, sökte hemliga gömslen. Till slut gav han upp, tittade upp i taket och brummade.

– Du kan gå.

– Jag skulle vänta på en kock här, sa Simon.

– Det får du göra på gatan. Här är ingen vänthall.

Middagens lätta regn hade slutat falla. Värmen från köket satt ännu kvar i kroppen, men ändå lät Simon rocken skydda sig mot nattkylan. En ström av människor passerade ut genom kontrollen. Först häftigt och otåligt att komma bort, sedan glesare, besinningsfullare. Till sist de enstaka, ej brådskande som hade tid med ett »Godnatt« till vaktmannen och en titt åt den grå, stjärnlösa himmeln för att lösa problemet om paraplyet skulle slås upp eller ej.

Ännu hade fiskkocken inte kommit, han som skulle ge nattlogi. Simon var säker på att han inte kunde gått förbi. Så lång, gänglig och med den typiska boxarnäsan. Nej, det är omöjligt, sa Simon till sig själv, men började ändå känna oron söka sig. Det hade ju gått en timma nu. Han tog mod till sig och gick in i kontrollen och frågade den tjocke om han hade sett fiskkocken.

– Nu? Nej för fan, di har gått för länge sedan. Köket är släckt och stängt. Han har gått för länge sedan.

– Jag skulle få ligga hos honom i natt, sa Simon.

– Ja, det blir nog svårt det. Du får ha tag på ett hotell. Försök på Vasagatan, där ligger många. Nu stänger jag, akta näsan! Med en smäll slog han igen porten.

Lite kallt var det ändå i natt. Simon fattade bättre tag i väskan och borrade den lediga handen i rockfickan. Med förvånad glädje fann han strax Vasagatan, där den låg bred

och stor, och med ett otal hotellskyltar. En kåre av spänning letade sig efter ryggraden. Ensam på hotell i Stockholm.

Dörren knarrade lätt, men en mjuk matta förtog ljudet från Simons steg. Mannen i portierlogen tittade förvånat upp från en bok.

– Hur kom du in?

– Dörren där. Det var öppet.

– Fan, då har jag glömt att låsa.

Han smällde igen boken och gick utanför sin disk.

– Jag skulle ha ett rum för i natt.

– Det är omöjligt. Här är fullt. Överfullt!

Han föste Simon med handen till dörren.

– Försök på något annat ställe.

Han reglade dörren bakom Simon.

Nästa hotell behövde Simon inte gå in i. »Fullbelagt!« stod det textat på en solkig skylt.

Nästa hotell var dörren ordentligt tillbommad och låst. Hur Simon än bankade på den, hände inget inifrån det mörka ... En skylt med »Billiga Bäddar« log hånfullt mot honom. Men det ordnar sig nog, tänkte Simon. Får jag inte tag på något annat, så finns ju massor med vedhögar att ligga i. Björkved är ju så skönt värmande.

Simon letade sig in i tvärgatorna, men negativiteten var ihärdig. Endast på ett hotell mera öppnade en kvinna. Sömn-drucken och med oredigt hår lyssnade hon till Simons bön om natthärbärge. Hennes tomma ögon var fästade på Simon och den öppna munnen stank av orenhet. Så stod hon tiggande, tills hon med oväntad snabbhet slog igen dörren och låste den med dubbla slag.

Där var ju Hötorget! Sedan skolresan för tolv år sedan kände han med ens igen platsen. Äntligen ett ställe i nattstaden

där han såg bekanta byggnader. Där var konserthuset, en jätteaffisch prålade mot honom. Beethoven, symfoni nummer fem i afton klockan åtta. Dirigent Tor Mann.

– Ska du gå dit?

Simon vände sig hastigt om och såg att han fått sällskap i affischläsandet av en grabb i ungefär sin egen ålder. Han var till ytterlighet mager, bar kraftigt hornbågade glasögon, vilka han oupphörligt rättade med sina smala, nervösa händer. Händer likt fladdrande vingar sökte sig till någon uppgift i tillrättningshänseende i klädedräkten. Den grälla halsduken fick en puff, obefintliga dammkorn avlägsnades, det ljusa långa håret blev fingerkammat.

– Tycker du om Beethovens symfonier, fortsatte han.

– Jag har la hört den här flera gånger i radion. Men det skulle vara fantastiskt att höra den här, menade Simon.

– Inte tycker jag så där om hans symfonier. Dom är för pompösa, suger liksom musten ur lyssnaren. Nej, då gillar jag stråkkvartetterna bättre. Det är musik man får inspiration av. Man kan följa med i fantasins underbara värld och drömma sig hän från uselheten runt oss. Har du någon gång suttit helt stilla och känt undret?

– Det kan väl hända att jag hört dom, fast jag inte märkt alla stämningarna du talar om.

De satte sig på en soffa i närheten.

– Vad går du och driver mitt i natten för, frågade han och iakttog intresserat Simon.

– Jag söker ett rum, men det är fullt överallt. Vet du var man kan få sova en stund?

– Det finns inte ett rum att få tag på nu mitt i natten. Du får gå brandvakt, precis som mej. Kuligt! Vi gör sällskap, hör du! Jag delar rum med en kompis. Han har fått några öl för

mycket i kväll och snarkar så väldigt. Jag hatar att bo i ett litet rum i sällskap med en som luktar öl och snarkar. Det är därför jag är ute i natt. Vi går in ett slag neråt Kungsgatan. Vad sysslar du med?

– Började i ett kök i dag som kockelev. Kanske blir jag kock så småningom. En får la se hur det går. Simon rättade till väskan i högerhanden.

– Du är ju göteborgare.

De gick åt Stureplan. Nattlampornas sken reflekterades i den ännu våta asfalten. Gatorna låg nu öde och tomma, så när på några ensamma nattvandrare.

– Jag kan la inte gå så här i natt. Hur ska jag orka jobba då? Simon tänkte på värmen och hetsen, som skulle möta honom redan klockan nio.

– Bry dig inte om det du. Det ordnar sig alltid på något sätt. Vi kan vila lite varstans. Det är i alla fall omöjligt att få rum nu som jag säger. Vi får studera Stockholm by night. Ser du gubbarna som jagar? Vi går till Birger Jarlsgatan, där finns luderna.

– Var kommer du ifrån?

– Hör du inte det? Värmland, diktarnas landskap! Fröding känner jag mig besläktad med framför alla andra. Jag vill bli som han, en diktare!

– Men du har la ett jobb. Nu är det min tur att fråga. Vad sysslar du med då?

– Jobb, sysslar med, jag har inget jobb. Jag sysslar inte. Jag är poet. Mitt kall är att dikta för människorna, visa dem vad de inte själva förmår att se. Jag vill sjunga om det som finns runt om oss. Staden! Hör du nattens ljud så olika de är dagens bullrande dån. Jag sjunger om skogen, om ängen, om det lilla tjärnet med de trolska morgondimmorna. Men mest vill jag

sjunga människorna till besinning. Få dem att inse vanvettet.

– Får du sålt några dikter då? frågade Simon.

– Inte mycket. Nä, men jag har en bra låda nu med refusingslappar hemma. Tack, men tyvärr . . .

– Var får du pengar från då?

De passerade en ackorderande kvinna och man.

– Pengar, otillräckligheter! Det kan dom där syssla med. Och du på ditt sätt. Samla i kassaskrin så ni kan klirra duktigt med dukaterna. Jag klarar mig nog! Det ordnar sig alltid, sa jag ju. Jag kommer aldrig att stå vid något band eller i ett kök. Jag vill vara fri. Fågeln är ju fri.

Hans händer beskrev en fågels flykt i luften.

– Men om du går utanför vårt liv, då känner och vet du ju inte hur det arbetande folket har det. Du diktar något meningslöst, som inte vi som dignar under oket förstår. Sätter du dej inte i en trång och isolerad värld? Flyr du inte undan och glömmmer vad du rättligt skulle ta itu med, om du går för dig själv och drömmer om en bättre värld? Tror du på att dina dikter är ett sätt att förbättra världen?

– Dina ord äro visa. Men jag ska bevisa för dig hur jag menar. Ser du den gamla bilen där borta? Om den kan man göra en dikt. Hör bara!

*En bil har tjänat ut
slängd kasserad
undanskuffad till parkeringsrutans
gravvårdsmur
Vem sörjer dig
du plåtanhopning
formad till en bil
ingen*

*ty inälvorna har rivits
ur ditt innersta
Hjärta lungor mage
själva livet
Myndighetspolisen
vill en sista gång
teckna ditt minne
Men borta är din identitet
alla bevis att du funnits ...*

– Ja så kan man hålla på i evighet. Förstår du mej nu då?

– Men det rimmade ju inte alls.

– Tyckte du inte om den?

– Jo, kanske.

De vände och gick tillbaka på den tomma Kungsgatan.

– Vi går ut i gatan. Kom!

Simon tog honom i armen. Att få gå mitt ute på Kungsgatan med en poet från Värmland. De e la den verkliga början på mitt Stockholmsliv.

– Då ska jag läsa en dikt av Fröding för dig. Jag kan det mesta utantill.

– Du, ta då inte någon så där märkvärdig. Har han ingen som är rolig?

– Jo, Våran Prost ska du nog tycka om. Han harklade sig och började läsa på Värmlandsdialekt medan händerna flög i teatraliska gester runt huvudet.

*Våran prost
är rund som en ost ...*

– Det beror la på hurudana ostar en har råd att köpa. Morsan

hade inte råd att köpa en stor helfet rund ost. Hon hade bara råd att köpa en bit, och då blev den ju trekantig, som en kil. Finns det prostar som är som en kil? Tjocka nertill och smala upptill där huvudet brukar sitta.

– Du får inte avbryta mig så där. Fröding avbryter man nämligen inte. Och så är alla ostar runda vid födseln. Kan du vara tyst, så fortsätter jag.

*och lärd som själve den onde
men gemen likväl
och en vänlig själ
och skäms ej att far hans var bonde ...*

– Tror fan han hade runda feta ostar när hans far var bonde. Lärd kan väl vem som helst bli som har en rik bonngubbe till farsa. Men vi som har en pappa som arbetar på en fabrik, vi fick inte mer än sex år i folkskolan.

– Nej, nu deklamerar jag inte mera. Du är så djävla materialistisk.

– Hur länge fick du gå i skolan då?

– Jag har tagit realen. Sedan struntade jag i allt. Plötsligt visste jag att mitt liv inte var ämnat till kroppsarbete. Arbete, hem, barn, försörjning. Arbeta, knulla, arbeta, arbeta, knulla. Arbeta, arbeta, arbeta, arbeta, kn ... Vilket liv! Nej, den fria fågelns flykt, min broder ...

– Om man ändå kunde gå in på ett fik och få en kopp kaffe och en macka, sa Simon.

– Jag har inga pengar. Men annars har chaufförerna ett nattcafé här i närheten, upplyste poeten.

– Vi går dit. Jag har pengar till oss båda.

Med raska steg gick poeten före Simon genom sidogator,

vindlande trappor och mörka prång. Äntligen satt de med var sin rykande varm kaffekopp och en rejäl smörgås framför sig.

– Det var gott det här, sa poeten.

– Den friheten du snackade om, började Simon igen. Är den då bara till för ett privilegierat antal medborgare? Arbete vid band och i kök är ju förkastligt, vad du säger. Den fria fågeln under himmelen är idealet. Kan du förklara hur vi skulle fått den här fikan och mackan om alla vore som du ville ha dem. Servitrisen och dom i köket är ju helt vanliga människor, som arbetar och knullar, den lunk som du avskyr. Halv tre på morgonen sitter vi här och blir serverade av tjänande andar. Tack, en smörgås!

– Var tyst med dig nu. Jag orkar inte höra på dig. Men du! Ät sakta, dom kör ut oss om vi sitter för länge.

De fick lov att lära sig behärska den glupande aptiten. I små, små omständliga tuggor förtärdes nattmaten, men obehagligt kom stunden då assietten och koppen stod tomma framför dem. Poeten tog fram en pipa och en sliten skinnpung innehållande några tobakskorn. Sakta och noggrant fyllde han den med tobaksgruset, tände på och drog så eftertänksamt några bloss.

– Röker du inte? frågade han.

– Nej hur ska jag få pengar till det, tror du.

Värmen, kaffet och smörgåsen fick Simon att slumra till, men han väcktes hårt.

– Vi åker ut med en gång, om dom ser att vi sover. Håll dig vaken!

– Fy vad jag är trött, suckade Simon. Det går aldrig bra att jobba på det här.

– Hör och kom ihåg mina ord – allt ordnar sig! sa han lugnt medan han försökte hålla liv i den sista glöden i pipan.

Men vad hjälpte ord och goda föresatser mot naturens lag?
Servitrisens hårda ord väckte dem.

– Här kan ni inte sitta och sova. Upp med er och ge er av!
Sovstugor får ni hitta på annat håll.

Simon betalade och med en längtansfull blick in i den varma lokalen steg de ut i den kyliga morgonen.

En kyrkklocka klämtade i närheten och fick ett dovt svar från den töckniga dimman. Gatorna låg nu helt öde, inväntande den nya morgonen.

– Vad gör vi nu då? frågade Simon och ruskade håglöst på sig.

– Jag börjar bli lite trött också, sa poeten och gäspade högljutt. Vi går ner till Centralen och sätter oss.

– Kommer vi in där då, undrade Simon.

– Öppet dygnet runt, vi är inte på landet nu. Men – Han såg plötsligt förskräckt ut. Man kan bli tagen av polisen för lösdriveri. Nu måste vi hålla varandra vakna och rotera runt.

Förlamande ödslighet, förbommade kioskluckor, trasiga löpsedlar med tjocksvarta krigsnyheter, lediga vänthallsbänkar och de vinddrivna som försvann i skuggorna . . .

– Vi låtsas läsa turlistorna, sa poeten lågt. Du ska till Göteborg och jag till Sunne.

Göteborg avg. 07.15 spår 1. Regnade det på Gamla torget just nu? Kanske ett riktigt skvalregn. Pappa var nog uppe och krafsade i spisen för att få sitt morgonkaffe. Mona sover nog. Drömmer hon om . . .

– Jag ser inga poliser, vi sätter oss en stund.

Poeten avbröt Simons tankeflykt och drog honom med till ett mörkt hörn. De gjorde det så bekvämt för sig som det var möjligt. Trenchcoaten rullade de samman och fick så ett gott huvudstöd.

– Vi ställer oss upp och går så fort det kommer en byling, hörde Simon poetens röst långt borta. Sömmen tog honom omedelbart.

Häftiga ryck i armarna och axlarna väckte dem.

– Upp för satan! Vet ni inte om att det är förbjudet att sitta här och sova?

– Uppställning på Vasagatan! Utrustning väska och trench-coats!

Simons militära kommandon dånade i den tomma, ödsliga hallen. Följda av polisernas vakande ögon försvann de ut i det tilltagande morgonljuset.

– Poliser! Jag avskyr dessa uniformerade människor, sa poeten med oväntad hetta när de kom ut på gatan. Jag hatar militären. Jag vill kväsa alla dessa som äger makten. Men vad förmår en stackars oförstående poet med sina visor när inte ens du, min broder, vill lyssna till den röst som sjunger kärlekens lov. Jag frågar mig då varför världsomstörtarna skulle lyssna till de naivas förtvivilade rop om medmänsklighet. Bombkrevader, kanondån och kulsprutesmutter har högre värde och än älskligare röst för de galna, än poetens piskrapp.

– Måste det inte finnas polis och militär då? undrade Simon. Vi måste ju visa att vi kan försvara oss. Änna bli som en igelkott, vet la du.

– Du har förstås varit militär.

– Ja visst, rekryt och beredskap har jag gjort till förbannelsen. Har inte du det då?

– Nä du, och inte tänker jag göra det heller. Jag sa till dom att det står i bibeln hur man bör vända den andra kinden till. Och det tänker jag göra, det sa jag till generalen där. Då sa dom åt mig att gå. Tack, sa jag och gick.

– Du e la inte lite galen du, sa Simon och ruskade på huvudet.

Staden rustades upp för den nya dagen. Långt bort hördes mjölkflaskornas musik. En sobbil dundrade med sina tunnor. Flitiga kvastar rörde bort föregående dags rester.

– När ska du börja? frågade poeten.

– Klockan nio, om jag orkar, sa Simon trött.

– Då hinner jag visa dig Stockholm lite bättre. Följ mig, vi ska upp till Söders mångbesjungna höjder. Vi har gott om tid. Jag följer dig till krogen sedan!

– Ser du hur morgonstjärnan lyser, majnattens skuggor viker för den gryende dagen. Poeten rättade halsduken med nervösa fingrar.

– Låt oss vandra genom den vaknande staden. Känna dess puls öka. Hur stadens ådror sväller av det nya livet.

– Nu yrar du la allt för mycket. Det är ju helmulet, jag kan då inte se en enda stjärna. Men ljusnar gör det ju. Fast nu ser vi ju klarare hur grått och trist det är. Simon kunde inte följa med i poetens tankegångar.

– Kocken! Man måste lära sig att se det symboliska i allt. Långt över den grå massan av moln och sot finns ljuset. Långt där uppe glimmar en morgonstjärna för alla som vill se den. Ljuset som till slut ska förändra folkens sinnelag och som vi måste lära oss att upptäcka. Tron på detta är poesins ryggrad. Den bärande tanken.

Vederkvickelsen efter slummern på Centralen fick deras ögon att få nytt liv. Stegen blev ånyo spänstiga när de styrde mot Tegelbacken.

– Vi går den här vägen, så får jag visa dig eländet i Stockholm, sa poeten och ökade stegen än mer.

Trafiken började komma i gång. En ensam spårvagn ping-

lade sturskt åt en långsam buss. Gengasens dofter spreds ånyo och tände åter längtan efter de sedan länge borta bensinångorna.

– Där ser du Operan, gå dit en gång och njut av de sköna konsterna! Där, kocken, där ligger Slottet. Vi går över Norrbro. De stannade en stund vid broräcket och tittade hur norsfiskarna gjorde i ordning sina håvar till dagens fångst.

– Titta, nu lättar det bortöver i skyarna. Simon visade mot en ljusstrimma i öst.

– Där ser du själv! Som jag säger, allt ordnar sig till slut.

Poeten kammade med ett förnöjt leende sitt blonda hår.

– Kom an here! Låt oss begäpa de kungligas boning. Ser du den tretungade går upp till väders? Också en symbol, va? En bit färglagt tyg. Nu vaknar nog högheterna så smått därinne.

Han stannade upp mitt på trottoaren och betraktade tankfullt Slottet.

– Undrar om dom har sovit gott? Tror du dom där inne kan stava till brandvakt, sa Simon och gäspade högljutt.

– Knappast, men te vet dom vad det är. Nu har dom nog varit uppe och kissat och så lagt sig mellan de goda, varma lakanen igen för att kunna bli serverade rykande gott te i försilvrade koppar av en guldsmidd lakej. Han bär en bricka full med nybakade bullar. Känner du hur gott det luktar? Han slickade sig om munnen.

– Håll käft! Jag som är så hungrig och kaffesugen, gormade Simon.

– Nu är nog Majestätet Kungen uppe och prövar om han kan stå på sina långa slänor till ben även i dag. Se så han viftar med väderkvarnsarmarna. Ah! Det ska bli tennis i dag. Forehand, backhand, smash! Nej, det ser inte bra ut. Poeten började gå igen.

– Prinsessorna då, fortsatte Simon. Dom vill väl inte äta upp sin bulle. »Jag är inte hungrig«, piper dom med sin gnälligaste stämma. Di e så fina, så di vet inte vad skit luktar! Nu drar nog lakejen fram gunghästarna. Tömmar och selar i läder. Så sitter prinsessorna där och gungar, precis som gubbarna och kärringarna på de stora tavlorna på alla väggarna.

– Och nu gör dom i ordning kåket i köket. Tror du att dom får äta så mycket kött dom vill, fast det är ransonering? Poeten strök med handen över sin tomma mage.

– Nu kommer alla pappersbärarna. Det är nog samma papper som jag har varit med om att göra. Fast nu är det förstås tryckt en massa kronor och emblem på det. Duger väl inte med vanligt vitt papper på ett sådant fint ställe.

– Och där i Kanslihuset står alla ministrarna färdiga för att prata med Kungen. Se hur de skrapar med fötterna, hur plymerna vajar, svärd glimmar i sina hängen. Men Per-Albin har i alla fall köpt en ny hatt.

Poeten slog ut med händerna mot en grå stenfasad.

– Nä, nu bryr vi oss inte om överheten längre. Jag har tröttnat, dom kan eller vill ändå inte göra något åt kriget och eländet ute i världen. Vi ska väl vara glada att vi slipper vara med i dårkriget och i stället sitta på parkett och bara åskåda.

– Jovisst! Men jag begriper inte varför vi måste ha krig alls. Kom du ihåg hur dom före krigsutbrottet körde journalfilmer från första världskriget? Det skulle vara i avskräckande syfte, få människor att inse krigets vanvett. Men nu är det ju etter värre. Det har ju aldrig förr funnits ett djävligare krig. Hela tiden är det de små som ska slåss för de stora. Hur länge tror dom det kan hålla på så här, innan de små säger som så här: Vi skiter i er och era krig. Vi gör upp våra mellanhavanden

på ett bättre sätt. Simon kände att han talat sig varm för något ...

– Mellanhavanden ja? Där sa du det! Nya bestämmare, nya stora fina salar med härligt vackra dörrar, som de slår igen framför näsan på oss.

– Så sitter dom och bestämmer över våra huvuden. Inte är det säkert att det blir bättre ordning för det.

Poeten trippade framför Simon i en aggressiv attityd.

– Hela världen slåss ju mot fascism och nazism. För friheten och rättvisan i världen. Vet du inte om det kanske, fortsatte han.

– Det kunde dom ha fixat bort för länge sedan om dom hade velat, sa Simon tvärt. »Åjanemej vad galet det blev«, säger dom yrvaket nu. Du begriper väl att hela klabbet håller ihop mot oss små. Det är vi som drar samman pengar och arbetar till deras krigskassor. Sen har dom oss till att gå ut och slå ihjäl varann, medan dom själva sitter bakom sina fina dörrar och räknar vinsten.

– Du är visst kommunist, du va? Poeten iakttog eftertänksamt Simon.

– Det har jag inte en aning om. Men jag säger vad jag tycker och förstår. Och jag förstår att det är fel av de små att ställa upp på allt vad de banditerna inbillar oss. Nog finns det utvägar förutan krig och slagsmål, menade Simon.

– Låt bli att reta upp dig på sådant du inte förstår eller kan göra något åt.

Poeten gjorde en guideliknande gest mot husraderna.

– Nej se dej nu omkring i stället. Vi står i Stockholms medeltida bebyggelse. Vilka sköna hus, trappstegsgavlar och allt. Så många människoöden det har formats innanför dessa murar. Har du varit här förut?

– Jo, här var vi och handlade på skolresan. Västerlånggatan känner jag igen. Här köpte jag något slags tennfat med Stadshuset ingraverat. Det fick mamma, men hon ville aldrig använda det, så vi tog det till racket när vi spelade badminton hemma.

Simon var glad åt att den politiska delen var avklarad.

– Här kommer strax Slussen, Kornhamnstorg ligger där. Se dig nu omkring, så du känner igen dej när du ska ut och ränna på kvällarna.

Poeten gick före med sina små snabba steg.

Söders höjder välkomnade dem. Här fanns inget av storstaden. Simon kände en oväntad glädje åt att ha hamnat i en egen miljö, fabriakens omgivning där hemma. Rödmålade plank omgav stugor och trähus. Försommarblomster spirade här som hemma vid husknutarna. En kvinna höll på att hänga upp tvätt på ett streck vilket var spönt tvärs över gården. Hon hade en gammal vaxduk som förkläde runt magen. Det kunde lika gärna ha varit mamma som gått här och stökat i den tilltagande solvärmens, tänkte Simon.

Poeten fann en gräsplätt som han lade sig raklång på och stirrade upp mot de snabba skyarna.

– Det blir nog till en fin dag ändå. Mulen morgon ger klar dag. Ser du hur molnen drar sin kos, bara för att vi ska få lite värme i våra frusna kroppar. Du kock! Jag lägger mig och sover en stund. Väck mig när vi ska gå!

Simon tittade fundersamt på den redan snarkande poeten. Han som skulle visa mig Stockholm. Som en öppen bok ligger ju staden här nedanför mig, solglittrande vatten, mjukt lövskogsklädda holmar, broar med skramlande tåg, broar med gengasstinkande fordon. Rader av uppstaplad ved, kyrkspira vid kyrkspira, huskroppar som tränger sig samman.

Vilket namn har den kyrkan? Vad heter den stranden?

Och poeten som bara snarkande hade lämnat allt därhän.

Oron grep med ens Simon. Vad hade han gett sig in på? Skulle han kunna slå sig fram i ett kök? Många år hade redan gått till spillo i fabriken. Förlorade år, som hade varit bra att han haft inom kockyrket nu. Om jag inte passade till kock då? Poeten! Han hade det: Det ordnar sig alltid! Jo, det ordnar sig nog. Sista utvägen får väl bli fängelsefabriken en gång när kriget väl tar slut.

Över Simons huvud dånade en kyrkklocka åtta tunga slag. Från staden bortom fjärden svarade klockor i alla tonarter. Luften var fylld av sången från malmklockor. En mås skriade skärande innan den dök i det blåa vattnet. Morgonbrisen krusade vattenytan och några solstrålar stänkte glitter långt uppåt Simons utsiktsberg. Han ruskade liv i poeten.

– Vi får gå nu, sa han. Klockan är redan åtta.

– Det ordnar sig alltid, gäspade han. OK då, är du redo? Han borstade av grässtrån och stybb från sina byxor.

– Nu gäller det för dig att fixa en delikat lunch. Jag behagar komma vid ett-tiden. Hälsa hovmästaren att jag vill ha det vanliga bordet.

Poeten skrattade forcerat och ledsagade Simon genom staden så att de plötsligt stod framför Hotel och Restaurang Rosens personalingång.

– Det gjorde du snabbt, sa Simon. Är vi redan här?

– Stans snabbaste guide! Men nu får du ha det så bra, sa poeten och räckte fram handen. Jobba inte ihjäl dig nu bara.

– Vad ska du göra nu då? frågade Simon medan han höll hans smala hand i sin.

– Nu ska jag gå direkt hem och vädra ut all gammal öllukt. Sedan ska jag sätta mig ner och skriva en dikt. Du har i natt

gett mig inspiration. Kanske du inte viste om det, va! Men hej med dig, kanske ses vi under palmerna och njuter hula-hula-flickornas dans till ukulelens eggande rytmer.

Han rättade till halsduken och vände tvärt på klacken. Effektfullt försvann han i en bländande solkaskad som letat sig ner mellan husväggarna.

~ Nionde kapitlet ~

Utan kännedom om det elementära inom yrket
kan ingen bli en god fackman,
en sanning som alltför ofta ringaktas av dem,
som tror sig känna till genvägar i karriärhänseende.

– *Karl Erik Lagerberg*

JOCKE VAR REDAN i gång vid spisen. Han skyfflade in kol i den glödande massan. Ansiktet var rött av iver och värme-strålningen.

– Hej du och morsning, hälsade han glatt. I dag har vi satan så mycket att göra. Köksis skriver de vansinnigaste matsedlar. Men först av allt ska vi ha en kopp kaffe. Nu har jag äntligen fått fart på spisen. Om en kvart är den perfekt.

– Börjar vi inte nio? frågade Simon.

– Jo visst gör vi det. Men jag kommer alltid en halvtimma före, annars får man inga bunkar och grytor. Det är en jävla fajt varje morgon om de bästa kastrullerna. Men sätt dej här nu. Eva har hämtat kaffe och wienerbröd. Hon är min lella snoppeklämma. Inte sant, Eva?

Eva log mot Jocke från andra sidan spisen.

– Du snackar bara du, sa hon och ruskade menande på huvudet.

– Det var Simon du hette va ja, sa Jocke medan han doppade wienerbrödet i kaffet. Ta det vackert! Du var visst hungrig.

Jocke häpnade över Simons aptit.

– Nu ska jag bara ha en cigarett, sen får vi sätta igång på skarpen, fortsatte Jocke sin monolog. Frasse är ledig i dag, så vi är ensamma. Jag har långvakt till allt helvete. Jag gick på i går kväll, går hela dan i dag, och håller på till i morgon kväll klockan fyra. Man blir alldeles slut efter en sån här långvakt. Men du ska gå hem klockan fem i dag. Så kan du gå ut och se på stan sedan. Vi kan förresten göra sällskap en gång vi är lediga tillsammans. Jag kan visa dig alla fina dansställen. Du dansar väl?

– Det är la dåligt med det, sa Simon sanningsenligt.

En skön dåsighet hade smugit sig genom hans kropp efter kaffet. Ögonen ville mer och mer tungt falla samman.

Den länge kocken med boxarnäsan vid fiskspisen kom till bordet och hällde upp sig en kopp kaffe.

– Fy fan vad jag är trött. Han begravde ansiktet i händerna ett ögonblick. Vi var inte färdiga förrän vid tre-tiden och sen vill man ju ha en whiskypinne. Har nog sovit ett par timmar bara. Det kom ju inte tillräckligt med kockar för att bryta kameldominansen. Det gick inte denna gången heller att få igenom våra krav. Inte en servitör ställer upp när det gäller oss. Är vi i minoritet så är vi, det är inte mer med det! Så nån bättre lön och förbättrade arbetsförhållanden blir det knappast

– Jag kunde ju inte gå för den där usla långvakten, sa Jocke och såg plötsligt ut som om han tyckte om det där med långvakt.

Den länge vände sig till Simon.

– Fan grabb! Jag glömde ju av dig i går.

– Vad menar du Gösta, for Jocke upp. Var inte Simon hemma hos dig i natt?

– Nej i helvete!

Gösta tittade på Simon.

– Var har du legat i natt? Rösten lät vädjande.

– Jag gick brandvakt, svarade Simon.

– Brandvakt?

Alla tittade förvånat upp.

– Gick du brandvakt? Det var det värsta!

– Hittade du inget hotell eller pensionat då, sa Jocke.

– Stängt eller fullt överallt.

– Herregud! Då måste du väl vara dödstrött nu, sa Gösta.

– Det är inte så farligt nu längre, menade Simon.

– Men vi får la sätta igång, Jocke, om vi har så mycket att göra.

– Rätt Simon, du har den rätta förståelsen. Alla skrattade lättat.

Jocke reste sig, rättade till mössan och gick till spisen.

– Det är inte lätt att gå igenom ekluten, du. Det har vi alla fått göra. Nu får du hänga med så gott det går. Kom ihåg att göra som jag säger bara, så ordnar det sig ska du se. Jag vill tala om varför jag gör så och så, förstår du. Det blir lite tjatigt kanske, men det får du ta.

– Ska jag hacka persilja?

– Visst grabben. Hur visste du det?

– Frasse visade mig i går.

– Persiljan där och kniven har du där, sätt igång! Det här är alltså soppspisen du hamnat på. Det är den värsta spisen av alla. Vi har alla sopporna förstås. Dessutom har vi såser och ägggrätter, grönsaker och stuvningar. På franska heter jag chef de potager, eller chefen på soppan på svenska. Jocke skrattade.

– Nu får du lära franska på köpet, men skriv för fan upp allt nytt du får reda på. Har du fått tag på penna och block? Fick du tag på ett hänglås till skåpet?

– Nej det var inga affärer öppna så tidigt, svarade Simon.
– Det är klart. Jag har en gammal lås liggande här någonstans. Ta det så länge.

Han grävde i knivlådan.

– Här, men sno dej tillbaka!

– Stuvad spenat, mornaysås, suprêmesås, hollandaise, för-lorade ägg. I dag är det för jäkligt. Men sopporna då? Hummersoppa för tjugotre i kväll. Blomkålssoppa, Simon. Den heter potage du Barry på franska, skriv det på pappersservetten där. Klar hönssoppa, consommé de volaille.

Jocke skrev av en lång matsedel på en pappersservett och pratade för sig själv på samma gång.

– Så får vi tänka på à la carten också, du ser vi har att hänga i händerna. Bruna såser har herr rotisseuren själv. Konstigt man inte har det också, så hade man haft hela köket.

– Oh, du mitt lilla spöke, så du säger.

Kocken vid spisen intill kom fram. Han var den ende utan mössa, svart toviggt hår hängde ner över axlarna och lade sig på en fet och solkig rock. Han hade en rund fläskig kropp att bära på med flåsande ansträngning. De tjocka läpparna förstärkte ansiktets pussighet. Förklädet var redan svart, liksom slängen vid sidan.

– Akta dig för Olaus, ropade Jocke. Vänder du till röven en enda sekund är han där och hugger dej.

– Du ska inte tro allt den lilla söta Johanna säger.

Olaus kom fram och tog Simon i hand i sina tjocka, varma händer.

– Jag kom inte till att få hälsa riktigt på dig i går. Olaus heter jag, som sagt. Vad var det du hette igen?

– Simon Persson.

Simon började kunna detta med presentation och hälsning.

– Simon Persson! Simon Persson? Ja men kära ni! Det måste bli Simon Petrus, aposteln. Lärjungen till mästaren. Läser ni inte bibeln, era hedningar? Härmed är du alltså döpt till Simon Petrus. Hur många av bögarna äro villiga instämma i mitt egenhändiga beslut?

– Petrus låter bra, vi godkänner namnet Petrus, lät det från alla håll.

– Han är inte lite galen den, sa Jocke när de blev ensamma igen.

– Men väldigt snäll och hjälpsam. Det är förresten, konstigt nog, alla bögar jag känner, och det blir en hel del när man gått några år på restaurang.

– Är han bög, frågade Simon, och kände sig som att stå framför en hundägare med sin ilska hund i stramt koppel, som säger »Han är så snäll, så snäll så!«

– Ja visst för sjutton. Ser du inte det? Han har flicknamn på oss alla. Jag får heta Johanna, som du hörde. Frasse heter Yvonne för att han är så söt. Gösta heter Karin och styckmästaren Greta. Han får skära så mycket kött till biff à la Greta, så där håller han på.

– Då får la jag ett namn till slut, sa Simon.

– Det har du rätt i, sa Jocke.

– Du Olivia! Vad ska nu Petrus heta som flicka?

– Käraste någon då!

Olaus drog ut en lång panna med stekar ur ugnen, reste sig och tittade upp i taket.

– Du ska ha ett namn du med. Alldeles självklart ska du det. Vänta, låt mig se ... Lisa! Just detta! Lisa måste det bli! Lisa är namnet.

– Varför just Lisa, frågade Gösta.

– Ser du inte det? Så flitig som han är – Flitiga Lisa!

Man skrattade gott och länge och menade att Olaus allt var lite galen ändå. All Simon dåsiga trötthet var bortblåst. Utan att han riktigt visste hur det gått till kände han samhörigheten. Jocke och han skulle ha färdigt spisen i tid. Sätta upp den, som Jocke sa. Spenat som blancherades.

– Skriv B-L-A-N-C-H-E-R-A, franska igen!

Vispning i den gröna massan som puttrande stänkte glödande projektiler på Simons händer och rock.

– Det går bort i tvätten, tröstade Jocke.

Soppor och såser som silades genom dukar. Stuvningar i värmerier och allt till slut i vattenbadet, bain-marie.

– Nu ska jag bara pochera ägg, så är vi klara, sa Jocke och torkade sig i pannan med slängen.

– Vi måste ha i oss lite mat innan lunchrusningen. Sen finns det ingen chans. Och helst innan köksis kommer. Vi ber Olaus göra två kalvfiléer till oss. Ta du och gå till Olaus och fråga om han inte bjuder på kalvfilé till lunch.

Olaus öste stekarna i den stora svarta pannan.

– Man måste passa köttbitarna, som vore de små barn.

Han hade en ljus nästan gnällig röst.

– Det här är rostbiffar och de ska slabborna i kallskänken ha. Ser du hur ömt och varsamt jag behandlar dem. Inga brutala spett eller stekgaflar som får dem att gråta blod och saft. Nej, varsamt, Petrus, varsamt som en moder med sitt förstfödda spädbarn vid barmen. Du ska veta att en rotisseur har det viktigaste arbetet i ett franskt kök. Han ska med en oerhört förfinad känsel ana sig fram till den rätta temperaturen för var olika köttbit. Det är där finessen ligger. Skomakare bränner eller kokar köttet i pannan. Se här, mina instrument, tio tjocka fingrar. Med dem registrerar Olaus när köttet är färdigt. Rotisseur kan man inte lära till, rotisseur måste man

födas till. Förstår du vad jag menar? Du lär komma hit någon gång och då ska jag låta dig praktiskt genomföra mina idéer.

– Jocke frågar om du vill bjuda på kalvfilé. Jag kommer inte ihåg vad den hette, sa Simon.

Olaus slog sig för magen.

– Den lilla tokan! Kalvfilé Oscar på lunch. Inte dåligt! Säg att jag äter på samma gång. Men då får han stå för drickat. En sådan tokfrans, bara vi hinner innan köksis kommer.

– Jo då, Olaus, du hinner om du rappar på. Han kommer inte än om en timma. Nå, där är du, den nye grabben. Det var fint av dig att du hittade hit.

Han var något äldre än de andra kockarna. Ett runt ansikte, som omramades av ett väldigt skägg. Ett par glada ögon plirade mot Simon.

– Jag är sous-chef, alltså andra köksmästare på svenska. Och jag heter Sjöberg. Och att du heter Simon, det vet jag.

– Nej, käraste Sjöberg. Petrus är hans namn, avbröt honom Olaus.

– Petrus som den förste lärjungen. Och som flicka får Simon heta Lisa, Flitiga Lisa.

– Ja, du är en för dig själv du, sa Sjöberg och tog Simon i armen. Hur går det, tycker du?

Han tittade halvt på Jocke.

– Grabben har ju kommit först i går, så det är väl lite tidigt att säga något ännu, svarade Jocke. Men det ska nog ordna sig.

– Förstås var jag ledig i går, men nu kan vi lära känna varandra.

Han lutade sig mot bänken.

– När vi tar in en elev så här, då ser vi snart vad han går för. Har du anlag för kockjobbet kommer du att få en allsidig

utbildning i detta kök. Du kommer också att stiga i graderna och få mera betalt.

– Har du däremot inga anlag och vi ser att du är omöjlig i ett kök, då säger vi farväl. Det är meningslöst att gå och rota sig fast om man inte passar i jobbet. Jag ville säga detta, så du har det klart för dig var vi står.

– På sätt och vis har han rätt, sa Jocke när Sjöberg gått.

– Men jag sätter min sista tia på att du om några månader blir biträde.

– Lunchen är serverad!

Olaus kom med ett runt silverfat, elegant balanserat högt över huvudet.

– Mina herrar! Filet de veau à la Oscar. Men var är drickat, din drummel!

– Jösses, den har jag glömt. Här har jag i kylen. Öl till Olaus, öl till Jocke, öl till Petrus.

– Nej tack! Jag dricker mjölk.

– Det är som jag säger, börjar med mjölk och slutar med öl. Bilden stämmer än så länge, skrattade Jocke.

Med yviga gester lade Olaus upp på tallrikarna. Kalvfilé, en för Simon helt obekant sås, någon sparris, en liten bit hummer och runt kalvfilén ordnade han små runda stekta potatisar.

– Känn på béarnaisen, Petrus. En sås för gudar, en sås du aldrig smakat förr. Jocke är Stockholms béarnaismästare.

Aldrig hade Simon smakat något sådant förr. Köttet smälte i munnen, såsens behagliga upphöjdhet, sparrisknopparnas lenhet, den läckerretande hummerbiten och de gyllenbrynta potatisarna försatte Simon långt bortom tid och rum.

Plötsligt slutade Jocke att tugga. Olaus såg på Jocke, såg upp och slutade även han att tugga. Simon tittade sig förvå-

nat om, och där bakom Simon stod den fruktade köksmästaren. Han antog enorma proportioner från Simons sittande ställning. Den kraftigt böjda näsan, örnblicken, som ville fänga sitt byte, den onormalt höga mössan.

– Jaså, här smörjs kråset.

Rösten skar i falsett.

– Bästa varor till och med. Kalvfilé utan kuponger, äkta béarnaise, sparris och hummer. Jo, jag tackar jag. Då duger inte den mat Eva har lagat till personalen för herrarna. Det var annars lapskojs med rödbetor. Sånt kan förstås köksmästaren äta bäst han gitter.

Rösten gick nu ner i en viskning.

– Och det är självklart geniet Olaus som dukat fram delikatesserna. Han vet var det finns.

Han höjde rösten till en sträng nivå.

– Och herr Johansson har väl hand om ölet, som vanligt. I den här situationen lurar ni den nye eleven. Ni borde skämmas!

– Skyll inte på Petrus. Det är mitt ...

– Vilken djävla Petrus? Han heter Simon och inget annat.

Köksmästaren hade nu fått en blålila hy av den stegrande ilskan.

– Stå upp för fan, när jag talar till er! Och så vill jag inte se eleven i några dassiga civilbyxor. Här ska det vara reglementsensliga kockbyxor, som är rutade. Köp det med det snaraste, så min brigad inte ser ut som halvdana skomakare.

– Seså köksmästaren! Ta nu inte så illa upp, började Jocke och lade en medlande hand på hans axel.

– Vi ville bjuda den nye grabben på det bästa vi har. Så vet han hur det ska vara. Eller hur?

– Att ni inte hade hovmästaren att servera vinet. Det är

djävlar så man vill spricka av ilska. Har du sett på fan, Sjöberg? Sådana friheter folk tar sig.

– Lugna ner dej nu, Wilhelm. Jag visste om det hela tiden. Vi har felat, ursäkt! Är du nöjd med det?

Köksmästaren glodde stumt på Sjöberg, därefter på de halvättna portionerna. Med en fältherregest pekade han att de skulle bort, och försvann så in till sitt kontor med dörren hårt smällande efter sig.

Nästan en halv kalvfilé fanns kvar på Simons tallrik, två sparrisknappar och en aning av hummer, som han tänkte njuta av allra sist. Nu försvann allt ner i avfallstunnan tillsammans med de två andra tallrikarnas innehåll.

En dov tystnad hade lagt sig över köket efter urladdningen. Fläktens sång härskade, dämpade träskoklappret och visparnas rundgång. Från sitt fönsterförsedda kontor blickade den fruktade ut över sina domäner med mörk blick.

– Har du sett Gösta? viskade Olaus till Jocke. Den djävla fittan mår nu, må du tro. Se så han smilar och gör sig till för köksis.

Olaus skar frenetiskt lök i skivor, så det växte till ett berg på bänken. Köksmästaren kom ut från sitt kontor och gick runt spisen.

– Jaha, nu startar vi lunchen strax. Jag hoppas allt är färdigt. Charmant vin blanc, Gösta! Han doppade ner en liten silversked i varje värmeri, fick upp lite sås, smakade samt tittade eftertänksamt upp i taket.

– Den har du all heder av. Fiskfilé, sik, sjötunga, piggvar? OK, som vanligt allt i ordning. Fint! Nå, Olaus, hur går det för dig då? Är lunchen klar så vi kan köra?

Han hade nu ett ironiskt leende på läpparna.

– Lite tunn madeirasås, kanske. Har du dålig sky som van-

ligt? Fågelsåsen och morkulla, det har vi väl i dag, hör du Sjöberg?

– Jojomän! Sjöberg skyndade fram. Den är klar och upp-
bunden i styckboden. Klar att steka à la minute, Olaus!

– Ja visst. Det gör vi väl alltid, sa Olaus surmulet.

– Och soppan! Hur har vi det här då?

Nu var det Jockes tur.

– Jo, köksmästaren, svarade han hurtigt.

– Allt är färdigt! Potage du Barry, consommé volaille, herr-
gårdsäggröra, omelett med . . . Herrejösses! Petrus, upp i kall-
skänken och hämta sjökräftor! Vet du var kallskänken finns?

– Nej, svarade Simon.

– Ah, Eva? Det var fint, du e la för rar.

– Jaha, Johansson! Vi får hoppas allt klaffar. Men det ger
sig vad det lider, sa köksmästaren och gick mot luckan där
han ordnade med bongställning och servetter för att ta emot
dagens rusning.

– Hör du, Wilhelm, kommer inte flickorna i dag? frågade
Sjöberg.

– Mja, jag lovade dem att få komma en halv timma senare
än vanligt. Dom hade något med frisörskan. Ja du vet frun-
timmer har sina ordningar.

Han strök sig om hakan.

– Sjöberg, vill du komma med in på kontoret ett slag?

– Vad är det för tjejer som kommer? frågade Simon.

– Det är två flickor från fina familjer. Dom är adliga, må du
tro, von-nånting jag inte kommer ihåg. Dom ska gå här i sex
månader och lära sig laga riktig mat och servera, för dom ska
bli perfekta värdinnor så småningom. Vera och Sussie heter
dom. Vilka tjejer!

Jockes ögon glittrade när han beskrev kropparnas fullän-

dade skönhet med all den uttrycksfullhet hans händer förmådde återge.

– Och så är dom väldigt käcka och bussiga. Precis som vanliga människor.

– Du är la för tetig, sa Simon. Är dom inte vanliga människor då, fast dom har blivit födda i adliga familjer?

– Jo, det kan väl hända. Men du vet att folk i den klassen blir så gärna högfärdiga. Och det är dessa flickorna inte alls.

Sjöberg kom ut från köksmästarkontoret, stannade ett ögonblick vid bänken och tog irriterat en kniv, för att strax slå den hårt i skärbrädan.

– Nu blev jag inte ledig i morn för Wilhelm ska ut och segla. Fan ta den jäveln ibland. Visserligen kommer han klockan fem, men då har det bästa av dagen gått åt.

– Fyra äggröra beställes!

– Nu börjar det, sa han som slakta grisen.

Sjöberg gick till luckan och började annonseringen. Började jaktet.

Simon Persson, kockelev! Ställ dig upp på karusellen, driven av det jaktande vanvettet. Underjordens inferno från glödande kolfyrar, som kastar sitt helvetessken på svettiga ansikten.

– Beställningen! Här är det femtiosex lammstek. Vi kör!

– Simon, ta ett tag här med potatis och sås.

– Simon måste stanna här!

– Simon kommer strax! Silverfat med flödande rikedom av kött, omgärdat av grönsakernas färgsymfoni. Träskor slamar på det plattlagda golvet. Stekpannor svängs, så att potatisskivor beskriver halsbrytande saltomortaler i luften. De vitklädda från matsalen kommer och försvinner med faten balanserade på fingertopparna högt över huvudena.

– Entrecote för de sex soigné fram! Vi tar piggvaren! Det fattas två fat! Mera sås! Fem potage du Barry. Jag vill beställa fyra morkulla, herr rotisseur!

Otåligt ökas tempot. Servitörkön i luckan har oändlighetslängd. Snabbare, sa, sa! Omelett, chateaubriand, rödspätta, fiskfilé, det snurrade i Simons huvud av allt det nya, av alla de nya ord . . .

Som när en gammal bil plötsligt hostar, förlorar fart, hämtar upp kraft från gengasgrytan, kör ånyo några meter med möda, hostar och stannar definitivt, så avslutades kökskarusellen.

– Vi ska valsa lunchen!

– Vi ska städa upp!

– Vi ska sätta upp dinén!

– Men allra först ska jag ha mej en öl. Efter det kan du gå hem, Petrus. Kom i morgon klockan ett. Försök få ett rum på Frälsis på Drottninggatan.

En behaglig dåsighet omslöt Simon efter duschen. Varför hade inte alla hem en dusch? Varmt, skönt vatten som sköljer bort den arbetande människans svett som alstras av värmen och nervositeten. Tanken att Sjöberg dunkat honom i ryggen och tackat för dagen ökade än mer Simons välbefinnande. Långsamt bytte han om och funderade på samma gång var de adliga flickorna blev av. Kanske var det dom som . . . får väl se i morgon klockan ett.

Eftermiddagssolen guldtonade husfasaderna. Cykelkaravanernas anleten vändes mot den livgivande solen så fort tillfällena gavs i trafiken. Poeten hade omedvetet gett den första impulsen i Stockholms gatunät. Drottninggatans larmande och osande sträng nådde Simon utan krumbukter. Hotell? Jo, där låg ju Frälsningsarméns hotell. Bra! Nu behövs en sovnatt.

~ Tionde kapitlet ~

RENT LJUST RUM med en luftigt skön bädd skrudad i lakans lockande vithet. Förträngd var Frälsarsoldaten, bibeln på skrivbordet, nattlampan, mattan, borta var alla oväsentligheter. Glömt var soldatens tal om ett rent leverne på detta hotell, om tystnadens föreskrifter. Simons väg till bäddens mjukhet hade det raka streckets harmoni, markerat av tap-pade ting, kepsen, rödväskan, klädbylten. Guden Morfei utsträckta armar nådde även Frälsarens hotellrörelse denna lyckostund.

Nattlampan kastade irrande skuggor uppåt väggarna. Ett svagt återskall från gatan, överkligheten skrämde Simon när han sömndrucket såg sig om och, efter var detaljs inpräntande, så småningom var någorlunda klar över var han befann sig. Och varför han fanns just här och nu. Vart var han på väg? Stockholm, Rosen, Drottninggatan, Frälsningsarméns hotell. Är det kväll? Klockan, konfirmationsklockan. Kanske i klädhögen på golvet. Fem minuter över tolv, alltså midnatt. Simon ville hålla fast välbehaget ännu en stund, trevande i halvdunklet efter glaset, som han fyllde med friskt vatten. Läppjade försiktigt och lät den torra munnen och strupen fuktas.

Han hade vaknat mer än han hade velat, nu måste bädden vänta en stund. Han provade bordslampans tändningssnöre några gånger, tänd, släck, tänd, släck, släckt, nej bättre tända, kanske läsa bibeln, som låg pockande nära. Kanske kunde lite läsning vagga till sömns igen.

»Men Benjamins barn drogo ut ur Gibea och nedgjorde på den dagen tjugotvåusen man av Israel.« Vilka dårar! Simon slog samman boken med en smäll. Böckernas bok, hade prästen där hemma sagt. De va la inget vidare med den. Slagsmål och dödsfall på den tiden också. Undrar om inte Hitler har studerat detta kapitel riktigt noga?

Simon ville inte släppa tanken, domare och präster, skrymtar dom bara när dom lär ut de tio buden? Det står tydligt, du skall inte dräpa, så skickar dom ändå ut fältpräster som håller korum och välsignar nylärda dråpare. Skulle man inte vända andra kinden till? Fast frågade man en biskop om saken, kom han väl med en hallelujaförklaring om Herrans svärd och sånt där.

Simon drog till i bordlampssnöret och i halvdunklet lättade han försiktigt på gardinen och såg ut mot den öde gatan. En ensam cyklist stretar mot okänt mål. Svag lyser majhimmeln ovan husfasaderna och långt upp skär en strålkastare sin knivskarpa ljuskägla efter fientligheter i luftrummet. Simon lägger tillbaka gardinen och letar sig mot kudden, välsignande att han inte sitter i ett flygplan över fiendeland och riskerar luftvärnskanonernas kula i baken. Välsignar också att han inte behöver vandra tunga gator. Ser dem där hemma passera revy, Mona, mamman, pappan, storebror, lillebror, Mona, Mona, fabriken, Björn, Mona. Funderar om det räcker med femtio kronor för denna natten. Måste finnas något billigare . . .

– Hoppas ni har sovit gott. Soldaten log förbindligt när han mötte Simon i vestibulen.

– Jo tack, det var verkligen skönt. Jag var trött.

Simon hängde rocken över den arm han bar väskan. Han såg att gatan utanför bakade i solsken, så nu kunde han gå lättare klädd.

- Min klocka är en kvart över tio, är den riktig?
- Till och med tio och tjugotvå. Tiden går, min herre.
Soldaten gick bakom sin disk.
- Kunde vi kanske göra upp den lilla räkningen nu. Få se, det vara bara rummet, ja. Fyrtiosju och sjuttiofem.
- Han lät det högra pekfingret göra en välkomnande luftspringa mellan den styva kragen och halsen.
- Tackar, och så var det pengar tillbaka.
- Jag måste gå och se mig om efter något billigare, sa Simon.

– Vet ni något sådant i närheten?

– Jajamen, Frälsningsarmén har ett billigare på Lilla Nygatan i Gamla stan. Frälsningsarméns Hospits. Där är dom inte alls dyra. Försök ni där, det är mitt råd.

Soldaten följde Simon och höll upp dörren till gatan och solen. Promenaden med poeten hade trots allt gett Simon någon lokalkännedom. Strax befann han sig i Gamla stans ålderdomliga labyrintbebyggelse. Trappstegsgavlarnas historielektionsminnande fasader, Slussens hetsigt bullrande trafik, torgförsäljares blomhav och fiskmadammers glada jargong. Ett tåg dundrade över en bro på väg till någonstans. Långt bortifrån tutade en båt dovt och knappt hörbart i spårvagnsgnisslande samklang. Simon vände ansiktet mot värmekällan i rymden, andades in det nya som mötte, anade den pirrande spänningen i varje fiber av sin kropp.

»Frälsningsarméns Hospits«. Skylten vinkade på långt håll Simon närmare. Att det var billigare än på Drottninggatan såg Simon genast i trappan. Det ljusa och luftiga var borta. Inklämdheten förjagade våren, gråheten fick åter sitt svängrum. Slitna trappsteg av bohusgråsten ledde till portens murriga dovheter. Simon överraskades av vestibulens kyla,

frälsningssoldatens unga blonda, ja nästan vita, välkammade hår. Ögonen, isblå värderande, studerade den nye gästen. Det spotska draget runt munnen, tyckte Simon, hade drag av högfärd och intolerans.

– Vi har kanske en säng på fyran, svarade han med släpig röst på Simons fråga. Ett litet ögonblick! Ja, faktiskt, jag var inte helt säker, men det kan ni få. En krona och femtio öre dygnet är priset. Simon räknade hastigt i huvudet, omkring en femtiolapp i månaden. Det blir nog inte mycket kvar av lönen, men det är nog inget annat att göra.

Jo, det här är mera för oss, tänkte Simon. Grovt, mörkt och endast nödvändighetsartiklar. Hotellet är för de andra, glöm misstaget. Kolossalrummet var spartanskt till ytterlighet. Höga fönster med tunga gardiner förstärkte takets avlägsenhet. I varje hörn fanns, liksom gömda undan världens blickar, en säng av stadig järnkonstruktion. I den dova halvdagern såg Simon att till varje säng hörde ett nattduksbord och en lampa. Mellan fönstren fanns gemensamhetsbordet med sin bibel tronande på en mörk duk.

– Detta skulle bli den säng ni får ta. Ett skåp här bakom dörren finns för kläderna. Och så ber jag att ni noga läser föreskrifterna på tavlan där. Det skulle väl vara allt för ögonblicket.

– Bor vi fyra här, utbrast Simon förvånat.

– Det bor fyra här ja. Betänk att ni får bo så billigt som ni gör. Ni har tur som överhuvudtaget kan få ett rum i tider som dessa. Många, många letar efter någon plats att bo på.

Simon tittade på klockan när han blev ensam. Bäst att sno på. Den drog åt tolv och kanske ändå att vägen den första gången inte blev den genaste. Dumt komma för sent . . .

– Vykort! Nej det har vi inte här. Någon tobaksaffär för dem.

Den vitthåriga vände sig sävligt om.

– Nyckel behöver ni inte, här finns folk dygnet runt som öppnar för er. Efter tio låser vi ytterporten, då kan ni bara ringa på klockan. Det finns en sådan utanför, i trappan.

I den lilla trånga tobaksaffären köpte Simon ett vykort där Kungliga slottet speglade sig i Strömmen och ett med Stads- husets gyllene kronor blänkande som guld. Han fick låna en penna och på DN-högen präntade han på kortet till Fam. Persson. Mår bra, adr. F. Hospits, Lilla Nygatan, Stockholm. Han valde det med Stadshuset, för det med Slottet skulle Mona få. Hans drottning . . . ! Mår fint! Jag älskar dig. Det såg ju fånigt ut. Och inte kan man köpa ett kort till och skriva om. Tänker alltid på dej! Simon grunnade till – gjorde han alltid det? Inte kunde han väl *hela* tiden tänka på Mona. I köket var det jättesvårt. Längst ner skrev han »längtar«, och med blockbokstäver adressen. Han frimärkade korten och hittade en postlåda just runt hörnet.

Med lätta steg passerade han Norrbro, stannade till ett tag och drog in ett djupt andetag av den ljumma vinden. Vilken skillnad, fesen som att bada i en insjö. Nej så klart, här kan dom ju inte ha den salta vinden som vi har hemma. Det här är ju en insjö! Inte några kala, blankslipade berghällar, inga fräsande salta vågor som slog över en när man badade i västlig storm.

Simon såg sig om, det här är Operan igen. Vad står det, THAÏS? Den har dom aldrig spelat i radion. Och inte på Storan. Där spelar dom bara operetter. Nej, nu måste det gå undan, en klocka dångade halv ett.

– Herrejösses, har du inte tagit på dig en ren rock, pojk, mötte Jocke Simon med.

– Ren rock? svarade Simon förvånat. Nej jag har bara den här.

– Va! Det går inte, vi får inga fria kläder här. Det är bara tvätten som är fri. Jag har åtta rockar och fyra par byxor. Har köpt på Yrkeskläder.

Han sluddrade något på talet och ögonen såg trötta ut.

– Du måste skaffa kläder att byta med. En rock går inte, va ska du ha på dig när dom tvättas? Sätt dig och ät först. Men ta nu för fan av Eva.

Han skrattade till.

– Köksis kan komma när som helst.

– Ta en tallrik så ska du få fisk, sa Eva. Fick du nåt rum i natt då?

Hon nickade när hon fått veta.

– Ja, du får int ta på nå billigare hur du än letar, menade hon. Här är potatis. Vad gillar du nu jobba i kök då?

Eva pratade i ett, om allt på en gång.

– Det verkar nog bli jobbigt. Slitigt menar jag. Men som jag känner nu kommer jag nog att trivas, svarade Simon.

– Du är nog en lustig fan du. Trivas i ett inferno. Här blir man ju både stekt och kokt i den här värmen. Trivs! Fan, vän- ta till du gått några år och dom börjar få jäkta live ur dig ...

– När du har ätit ska du upp på kontoret, sa Sjöberg. Du ska skrivas in och sånt där.

– Jag ska visa dig vägen. Eva klappade Simon på axeln. Det är int nå farli. Si int så förskräckt ut.

En halvtappa ledde till kontorsdörren. Spritkassörskan satt vid en lång disk med systembolagsmyckenhet av flaskor bakom sig och tittade nyfiket vem som nu skulle till den mäktige. Simon knackade och steg in vid ett vresigt »Jaa!«.

En man bakom ett präktigt skrivbord talade i telefon. Simon tittade en extra gång, änna som på kinne! Mannen var

slickkammad i håret, mittbenan lyste som ett vitt streck längs huvudsvålen. AIK-bena. Jaså! Men den eleganta dressen frapperade Simon mest, han gissade att det måste vara jackett eller något sådant den hette. Vilka taylor på väggarna och vilken lampa ...

Ett otåligt »Nå!« fick Simon att vända sig om. Vid ett mindre skrivbord, fullbelamrat med papper och räkenskapsböcker satt ytterligare en man. Sånär hade Simon skrattat högt. Något så lik Botte – Thor Modéens kompis – trodde han inte fanns. Fast det var han inte när Simon såg närmare. Ögonen! Det var ögonen som skiljde dem åt, iskalla, tomma, liksom fiskarna i akvariet stirrade de på Simon. Allt annat var nog likt, satinrocken, brillorna på näsan, det tovigga håret och den hopkrupna lite underdåniga kroppen. Men framför allt rösten, olikheten mellan himmel och avgrund.

– Vad vill ni då?

– Sjöberg sa att jag skulle gå hit, stammade Simon.

– Vad heter ni?

– Simon Persson!

– Jaha, ni ska skrivas in. Fullständigt namn. Tilltalsnamn. Född – Stad – Församling – Bostad – Föräldrarnas namn. Det var allt.

– Jag skulle vilja veta hur mycket jag kommer att tjäna i månaden, sa Simon med en viss tveksamhet.

– Ni är ju kockelev, började i förrgår. Det säger etthundra och sextio riksdaler i månaden.

– Etthundrasextio! Det går ju inte, utbrast Simon spontant.

– Vad menar ni? Den lille mannen slog sin vita hand i skrivbordet. Klagar ni på etthundra och sextio kronor i månaden, när det än i dag är kutym att elever får betala för sig! Många elever går oavlönade för att få lära yrket, och så har ni mage

att påstå etthundra sextio kronor är för litet. Var ska det sluta
– vart leder fräckheten ungdomen hän i dag?

– Vad gäller saken, Andersson?

Mannen i jacketten hade avslutat telefonsamtalet och stod och vägde kroppstygden fram och åter så att de blankpolerade, svarta skorna med jämna intervaller gav ifrån sig ett knarrande läte.

– Jo, direktören. Den lille mannens röstläge hade blivit mjukt och överbehagligt som genom ett trollslag. Denna mannen har fräckheten att klaga på elevlönen, trots att folk betalat för att få lära yrket. Jag vet verkligen inte vad jag ska ta mig till med honom.

Direktören tystade med elegant handrörelse ordflödet, skärskådade Simon under tystnad, fortfarande gungande fram och åter på de svartpolerade skorna.

– Andersson, sa han slutligen med en mjuk, kultiverad röst. Tiderna förändras, vi får lov att betala för att få nyrekryteringen av kockar att flyta normalt.

Han gjorde en paus medan han hela tiden iakttog Simon.

– Om jag inte minns fel kom ni från Göteborg.

Simon nickade.

–Ja, det är ju ont om arbete överallt i dessa tider. Och nu vill ni bli kock – inget ont i det. Vad föranlåter er att klaga på en avtalsenlig lön om jag får fråga?

– Det är bara det att jag har fått ett rum på Frälsningsarméns Hospits och detta kostar femtio kronor i månaden. Simon kände en ilsken hetta stiga inom sig. Det blir inte mycket kvar när jag betalt rummet.

– Tänk på, unge man. Direktören hade fått en illavarslande rynka i pannan. Ni har maten här också. Ni kan gå hit och äta på fridagen också – alltså inga matkostnader.

– Men jag ska betala skatt så småningom, sa Simon.

Direktören gick ett slag runt golvet och stannade slutligen bakom skrivbordet.

– Jag kan gott se att det inte blir mycket pengar kvar. Men ekluten är svår, unge man. Man måste sätta till alla krafter för att nå sitt mål. Är ni duktig och arbetsam vinkar snart en biträdesplats med mera betalt. Han bläddrade i några papper under tystnad. Er familj, sa han plötsligt, dom måste väl i all världen hjälpa er över den svåra tiden.

– Min pappa är arbetare på fabrik, och han tjänar inte mer än vad som behövs hemma, sa Simon med hetta.

– Nåja. Direktören satte sig omständligt, drog upp byxbenen för att undvika fula knän, lutade sig tillbaka i den höga karmstolen. Nu vet jag i alla fall något om er, herr Persson. Jag ska tänka över er situation. Jag kommer att höra av mig. Han vinkade avvärande med handen, som ville han bli kvitt en besvärande fluga.

– Va sa han, frågade Eva när Simon kom tillbaka till köket.

– Dom e la inte kloka, etthundrasextio spänn i månaden. Det går ju femtio till rummet. En vill la ha något själv också.

– Du tror fälle int dom betalar stora löner här, sa Eva. Jag har gått här i fem år snart och har tvåhundratio.

– Vi förste har omkring tvåhundrasjuttiofem till trehundra, inföll Jocke. Det finns ingen yrkesgrupp som får jobba så hårt för så dålig betalning. Så tänk noga över vad det är du ger dig in på, innan det är för sent. Hade bara kockarna i hela Sverige haft en egen fackförening, då du! Då hade det blivit strejk för bättre löner och allt annat som släpar efter i det här yrket.

Från gången till omklädningsrummet kom glada skratt och förtjusta flickskrik.

– Nu är det slut på friden för i dag, sa Eva och började frenetiskt vispa i en sås.

– Hej alla älsklingar!

I trappan stod Frasse med mössan djupt nerdragen över ögonen, med en flicka vid varje sida. Armarna slingrade sig krampaktigt om deras liv.

– Frasse är blindbocken som vi leder genom livets alla hinder.

Flickorna fnittrade och pladdrade på i ett medan de förde Frasse till hans spis.

Skrattretande kontraster, tänkte Simon. Den ena lång och smal, nästan för mager men tydligen välgymnastiserad i kroppen. Ett mörkt, rikt hår var uppbundet under den lilla koketta mössan.

Den andra var kort, ja, nästan mindre än mig själv, mätte Simon. Ljusa lockar, som ideligen drog uppmärksamheten till sig, oredade sig under mösskanten.

Den långa flickans ögon var bruna, under den fnittrande ytan kunde skönjas det sorgsna djupet.

Den lillas ögon ägde sorglöshetens blåskimmer under de långa fransarna. Kroppen förhåade Simon – han anade under den nystärkta vita rocken höfternas mjukhet, de piggt uppnosiga bröstet med sina lockande kullar, som spände mot ovissa öden.

– Men Sussie, här är ju göteborgaren igen.

Den långa tog ett steg mot Simon.

– Vi hann ju inte hälsa i går.

Hastigt som en vind kysste hon Simon på kinden.

– Välkommen till den Kungliga Huvudstaden och Hotell Rosen, skrattade hon.

– Men Vera, inte visste jag att kockar hälsas välkomna så,

kvittrade Sussie och tryckte en kyss på Simons mun.

– Nu är du väl ordentligt mottagen ändå.

Simon kände rodnaden stiga och hetta i ansiktet. Ännu kände han kvar den mjuka kroppens beröring.

– Simon, du ska nog ta Sussie. Ni var ju ett riktigt vackert par tillsammans, ropade Jocke.

– Torka nu bort all läppstift, Simon. Så kan vi äntligen börja. Annars kommer aldrig stackars Jocke hem någon gång.

Frasse hade nu ordnat till sig och var beredd att ta över spisen.

– Här har du, Frasse, gamla kompis! sa Jocke. Fy vad jag är trött, det blev lite fest i natt, och så måste man ju släcka den elden dan efter. Det finns nog ett par öl kvar i kylan om du vill ha. Grönsaker, potage, dillsås, consommé – ja du ser själv, allt är i ordning!

– Se här Simon, kallade Frasse. Så här ska en potage se ut.

Han tog skopan och höll den högt upp i vädret och lät sedan soppan rinna tillbaka i grytan.

– Den håller samman, inget jävla pessvatten som skvalar här inte. Jocke är specialist på soppor. Lär av honom du!

– Ja, då sticker du, Jocke.

Sjöberg hade kommit.

– Om en halvtimma är det min tur.

Han vände sig till Frasse.

– Wilhelm är ute och seglar, och alltid på min fridag. Men han kommer fem och då sticker jag, så blir jag ledig i morgon i stället.

– Ja visst, du skulle vara ledig i dag, sa Frasse. Är gubben ute och seglar? Det är ju precis vindstilla ute. Bara han hinner i land innan det mojar.

– Vad menar du?

Sjöberg vände sig om.

– Det kunde man ge sig den förbannade fan på. Då ska du se att fanskapet sitter fast ute på en holme, när han skulle varit här.

– Frasse, kan inte Petrus få hjälpa mig med den här bunken blåbärskräm, sa Eva. Den har blivit så tung och jag orkar inte få upp den på hyllan.

– Ja visst, darling. Bara kom till soppan, vi löser alla problem.

Han tittade på Simon.

– Visa nu att du är stark för Eva.

– Här är den. Eva gick före och visade vägen. Den är tung som fan. Ta det försiktigt bara.

Simon tyckte bunken med den blåa krämen såg ofantlig ut, men tog ett stadigt grepp och följde Eva. Bunken vickade till något, men nu var Simon på vakt. Med korta, försiktiga steg följde han Eva uppför trappstegen till gången och sedan in i ett mindre rum, där hyllrader var belamrade av bunkar i alla de storlekar.

– Jag ska ordna lite plats. Kan du hålla ett ögonblick till, sa Eva. Si så där! Upp på tredje hyllan! Du når väl? Så ja – lite till!

PANG! Bunkens sista millimetrar slog emot hyllkanten och överfullheten sköljde över Simon. Ansikte, rock och förkläde var färgat av skogens blåa bär.

– Oh! Min kräm! ropade Eva. Men min Gud så du ser ut Petrus. Hon började skratta så att tårarna trillade efter kinderna. Du är alldeles blå. Hela du! Herregud, hur ska det gå för dig.

Hon blev allvarlig.

– Förlåt mig, Petrus, men du ser för rolig ut! Jag ska hjälpa

dig. Att du kunde klara bunken det sista, det var starkt. Nej, det går inte, du måste duscha och byta kläder. Simon kände över sin kind, handen blev helt blå och smakade sött, när han slickade på den.

– Jag har la inget att byta med. Jag får la jobba i mina riktiga kläder. Simon kände ett ögonblick paniken gripa tag om sig.

– Nej det kan du inte.

Eva tittade ut i gången.

– Här kommer Frasse.

– Va hondan gör ni så länge? Men uha! Så du ser ut, påg. Har du ramlat i blåbärsbunken?

Han skrattade. – Petrus i blåbärsbunken – ja vicken historia. Men kom för satan, vi får fixa de häringa.

– Du måste ta de här kläderna.

Frasse hade lagt fram ett ställ när Simon kom ut från duschen.

– Du kan förresten få dom av mig, di e lite trånga till mig, men jag tror du kan ha dem. Di e hela och bra, kanske lite långa, men det kavlar du bara upp, så ordnar det sig. Passar byxorna? Nu har du i alla fall å byta med.

Ryktets vingar äger den övernaturliga snabbhetens flykt.

– Vad gillar du blåbärskräm?

– Ska du leka Farbror Blå?

– Petrus i blåbärsbunken!

– Är alla göteborgare blå?

Äntligen tog rusningen ånyo fart och dränkte Simons dilemma i den sugande ruschen. En tanke växte sig allt starkare fast inom Simon. Han började bli en kugge i ett nytt maskineri, omplanterad i det nya hjulet. Inte längre helt betydelslös, utan en funktionell del i brigaden.

– Den tar du Petrus! Torka kanten! Vispa i såsen! Ja, små

tag runt hela plåtån! Lyssna på luckan, tre kokt höns ska fram! Suprêmesås över. Har du persiljan klar? Vi måste markera mera haricots verts och sparris. I skåpet där! Slå upp trettio ägg! Du måste snabba dig – gästerna vill inte sitta och vänta på söliga kockar. Du måste lära dig lyssna på Sjöberg i luckan när han annonserar! Ja visst, på samma gång. Smaka nu till den här svampstuvningen! Du måste själv göra det, annars kan du det aldrig.

– Ja, i dag blev det inte så farligt. Men vänta tills i morron du – då är det dans i festvåningen. Då ska du få se på rusning. Nu tar vi en kopp kaffe!

Plötslig tystnad i köket. Servisen har fått den varma maten, nu kör diskmaskinen för högttryck. Långt bortifrån hörs rop efter desserter och kaffe i kallskänksluckan.

Kockarnas bord är fullsatt på när som en stol, den breda vid ena kortändan.

– Kommer inte Sjöberg? frågade någon.

– Han fick telefon!

– Nu ska ni få höra på det allra värsta.

Sjöberg kom tillbaka, röd av upphetsning. Med ett skvalpande hällde han kaffet i koppen, drack en slurk, tände en cigarett och började:

– Köksmästaren sitter fast på en holme utanför Nämdö och kan inte komma därifrån. Ja visst! Det var han som ringde nu. Och ilsk som en geting var han. Dom ska få bogsering av en fiskare, men han blir färdig först om en timma. Ha ha, nu sitter dom därute mitt i natten. Tänk er Wilhelm rasande över vädrets makter. Jag skulle vilja se honom nu. Ha, det var nästan värt en fridag att uppleva detta.

Skadeglädjereplikor för som hullingförsedda, knivvassa pilar tvärs bordet, längs bordet. Från man till man, från kvinna

till kvinna, från kvinna till man, från man till kvinna – satte sig fast, rotade sig, gjorde gott för länge.

– Är det ingen som har en bra vits i dag?

Sjöberg såg sig omkring.

– Så vi får en bra ände på den här historian. Du kan väl någon bra Kal och Ada-vits, du som är göteborgare, Petrus!

Samtliga vände sig mot Simon, som försökte komma undan de pockande blickarna.

– Ta och dra en för oss nu!

Sjöbergs ord väckte våldsamt anklag. Man tände nya cigaretter, höll upp mera kaffe, satte sig tillrätta och väntade.

Simon kände sig fångad nere vid bordshörnet. Blickarna ville inte släppa sitt byte . . . Jag måste, tänkte han. Men vilken? Den ja! Men den är ju så gammal och uttjatad. Den med . . . nej, den kommer jag inte ihåg. Jag måste ta . . .

– Kanske ni inte har hört . . . Det lät grumligt. Han fick klara strupen. Den när Kal å Ada satt på Hisingsbron. Nog bäst å lägga in så mycket göteborgska en kan, tänkte Simon.

– Jo, dom satt på Hisingsbron en vacker sommarkväll. Har ni hört den?

– Nä!

– Det här va på gamla Hisingsbron . . .

– Har dom en ny Hisingsbro också då?

– Tyst! Håll käft!

– Dom satt på räcket och det var en så där riktigt härlig sommarkväll. Alldeles kävt lugnt. Inte en käre över vattenytan ens. Långt bort skymtade dom ljusen från Vinga fyr, och öar och holmar låg som stora urtidsdjur långt därute. Kal höll Ada i handen. Masthuggskörka änna necka snällt åt Kal. Så vände Kal sig om och tittade ner i det spegelblanka vattnet.

»Å harre jävlar, Ada, secken vacker rö kanot de går där nere, ropa han.«Ada vände sej om och tittade hon med. »Sss – de e la ingen kanot, din ganing. Det är ju jag som inga böxer har på mig«.

Det skrattades bubblande och länge, sedan de brutit upp från kaffebordet och återgått till spisens väntande sysslor.

– Den var allt redig, den va!

– En sån man kan gå ut och in i med uppspänt paraply!

– Ha! Den va inte dålig, Petrus.

Så fick då ryktet åter kraft i sina snabba vingar. Men nu for det längre än förut. Överallt ifrån kom de och ville höra Simon berätta Kal å Ada-historien på riktig göteborgska. Kallskänkor, diskare, hovmästare, servitörer, spritkassörskor, månadskarlen – ja, Simon fick åter och åter berätta den med allt större säkerhet.

– Nej, nu får dom snart sluta, sa Frasse. Annars får jag ju ingen hjälp av dig mera i kväll.

Vakten gick över i supédags med nya rätter, som Simon klottrade ner på pappersservetten.

– Nu behöver vi inte fyra mer i spisarna, sa Frasse. Det mesta är färdigt för i dag. Du får vaska bänkar och sopa golvet, men först valsar vi! Klockan är snart halv tolv, om en timma är vi på väg härifrån.

Simon skyfflade upp de sista soporna. Förvånat såg han sig omkring, han var ensam i köket. Vaktmannen, med sin klocka på magen, hade just släckt ned så att endast några nödvändiga lampor vägledde. Kopparvaskaren slamrade oväntat med renskurade grytor, men försvann snabbt. När vakten törnar till i morgon kommer den att finna allt i sin ordning. De rostfria bänkarna och hyllorna blänker nypolerat välkomnande, spisens svarta ångar ännu av den star-

ka värmen, vitglöden falnar alltmer i det omätliga djupet.

I en kittel reduceras vildfågelsky till glace, sakta och eftersinnande. Så förklarade Olaus, reducera = koka ner, som blir till glace, som blir till såser när den tiden kommer. Kopparvaskaren hänger upp flera plåtår, vispar, ställer grytor på plats, allt klart till ny användning.

Kryddor i militärraka kolonner – peppar, paprika, curry, salvia, basilika – otåliga står de och väntar.

Luckan med vit, grov duk, färdig att välkomna nya gäster, travar av silverfat och assietter. Den lilla vita snibben, som fatkanten ska poleras med, är ännu ofördärvad.

– God natt då! sa Simon när han gick förbi kopparvaskaren.

– Ja, hej med dig, och sov gott, svarade han från skramlet.

Här är lite kvar som du ser.

– Det var väldigt så mycket det blev.

– Så är det varje kväll. Sisyfosarbete, i evighet, amen!

– När är du klar då?

– Tja, om en timma eller lite mera. Allt skit har man här. Rensa fisk, skala potatis och diska. Disk i all oändlighet. Vidbränt när kocken är oskicklig. Då är det svårt, kolossalt svårt, ja. Han släppte disktvagan, torkade sig om händerna och tände en liten stump cigarr.

– Den här fann jag ute i servitörgången. Man får vara full i sjutton och ta vara på nådegåvorna.

Han tände och sög åt sig röken begärligt, lät den sakta ringla ut ur munnen igen.

– Den är god. Han följde en rökslingas väg mot taket. Jag kan tala om för dig att sådana här rökade jag förr. Hela och obrutna, från begynnelsen. Feta och med maggördel, jo du. Jag har varit en fin man en gång i tiden, må du tro. Skollärare i en liten by i Småland. Då var man i smöret: prästen, apo-

tekaren, doktorn, skolläraren. Jo, man var fin då. Nu talade han liksom till sig själv.

– Hur kunde du hamna här då?

– Frugan dog. Helt plötsligt var hon borta. In på lasarettet, inte farligt, var inte orolig. Nästa morgon dog hon. Klockan var sex minuter i fem. Dödstimmen då det skälvande svaga inte orkar gå vidare. Vi höll varandra i hand när hon dog. Hon släppte liksom aldrig handen. Skolläraren försvann från denna jorden i samma stund. Konstigt.

Han tystnade och stirrade ner i det feta diskvattnet.

– Det blev det här i stället, sa han plötsligt och gjorde den talande drinkargesten. Och nu är jag här efter år av förnedring, samlar gamla cigarrstumpar och slattar från gästernas glas. Man får se hur länge man håller ut med det här livet. Man har ju maten här, och ett kyffe till rum. Sedan kan det bli något kvar till en pava en och annan gång. Ja, det kan det! Märkvärdigt hur ödet bollar med människorna, du kommer att få se, min gosse. Vänta du och se ...

Han vände sig mot grytorna igen.

– Tid för sista omgången!

Han spolade rent vatten i diskhon och hällde i såpa så det löddrade sig som sky.

– Eländig surrogatsåpa, full av lödder, så försvinner det som genom ett trollslag när man kommer med den första grytan. Tar inte bort skiten ett dugg. Nej, det gör det inte. Vet du vad jag heter förresten?

– Nej.

– Bromander, känd i hela socknen en gång, nu en stackars vase som slickar dynga efter överklassen. Dom skall vi ära och vara huld och trogen. Sånt larv har man lärt små oskyldiga barn år ut och år in. Kriget rasar för fullt i snart sagt hela

världen. London bombas! Paris faller! Tyskar i Oslo. Tyskar i Köpenhamn. Världen håller på att gå under. Men dom där uppe du, di bara äter. Dricker och äter. Rapar, ber om ursäkt, tar danssteg över balsalens blanka golv. Hitler mördar judar i tusental, människor svälter till skelett i koncentrationslägren. Vad gör dom där uppe? Jo du! Dom undrar om inte snart kaffet och avecen kommer. Tänker dom eventuellt till ett ögonblick, vet du vad de då säger. Jo, det vet jag. »Ja, du bror«, säger dom. »Nu får vi äntligen stoppat hotet från bolsjevismen. Ha ha.« Så slår de sig för magen. »Kommunismen kommer att fullständigt förgöras, det kommer Adolf att se till. Han är mannen att ställa saker och ting till rätta igen. Till sådana tag fordras hårda handskar, och det har Adolf Hitler. Skål broder! Har du redan druckit ur? Ja, men här finns mera! Fyll på! Fyll på!« Han slängde en färdig kastrull hårt i bänken.

– Nej, grabb, du skulle hem. Vi får talas vid en annan gång. Kan du säga mig – är det Petrus eller Simon du heter?

– Det är Simon. God natt, Bromander!

Simon gick vidare i gången. Märklig man, tänkte han. Det var ju sant det han sa. Människoöden talade han om, nog verkar det som jag får se en hel del . . . Simon tog i dörrhandtaget och öppnade. Ett fasans skri mötte honom. Mitt på golvet, helt nakna stod Sussie och Vera och försökte skyla sin nakenhet med armar och händer.

– Det här är damernas, skrek de.

Kvickt slog Simon igen dörren. Han tittade sig omkring. Jösses, han hade tagit höger dörr i stället för den vänstra. Oj, vad skulle det nu bli av detta då?

Sekunden hade varit nog att detalj för detalj på näthinan inpränta Sussies kropp. Vera var där – men hon hade

fått träda tillbaka för Sussie – de mjuka linjerna, bröstens fräcka utmaning, höfternas mjälla rundhet, halsens övergång i skuldrornas vita skulptur. Hennes blonda hår var äkta. Simon höll kvar bilden av Sussie när han med dröjande steg tog sig mot Nygatan. Mona! Var är du? Kom fram ordentligt. Plåna ut bilden av Sussie, fastetsad på näthinnan av tusen vassa nålar. En adlig flicka, dummer! Det är ändå inget för dej. Simon ledde in tankarna på andra banor. Kommer nån baron eller greve ridande in och slänger upp henne på sadeln. Inte går hon i flera månader för att lära laga mat och servera elegant för en kock. Och så är Mona snyggare. Tror hon har snyggare ben, och så är hon inte så mullig!

Där ligger dom i sina celler. Simon följde husradernas mörka fönster. Gubbar och käringar, ungar och katter och hundar, in med dom i var sin lilla ruta. Ordna det bäst ni kan, utdragssoffa i köket, järnsäng i rummet, björkbord och radioapparat. Och så en liten ynklig fåtölj i hörnet för pappa. Alldeles intill, matsalsbordet med de fyra stolarna. Blommiga gardiner, gråa tapeter, pelargonia i fönstret. Vad gör dom? Sover för de mesta, nån är väl uppe i bara kalsongerna och dricker vatten. Köksmästaren är nog i bara kalsongerna nu. Han sitter väl inte kvar på sin holme och dricker brännvin med seglarkompisarna. De har nog blivit hembogserade nu, står han där framför sin magra eländiga hustru och försöker inbilla henne att han haft en sån förskräcklig otur. Hon tror honom inte ett dugg, för han luktar brännvin och öl. Hon bestämmer sig för att inget säga. Inte i dag – men i morgon. I morgon ska hon säga en hel del . . .

Porten till Hospits var ordentligt reglad. Simon ryckte några gånger, men fann det snart vara ett hopplöst företag att komma in. Han kom att tänka på ringklockan. Där ja!

– RINGKLOCKA – bara till att trycka. En lång signal störde nattstnaden, men som inget hände tryckte Simon en gång till, nu längre. Slammer och slag i dörrar talade om att någon var på väg och försiktigt vreds en nyckel runt och porten öppnades till en smal springa. Ett yrvaket, kalt huvud tittade ut.

– Vad vill ni? sa han med dämpad röst.

– Jag ska in på mitt rum, svarade Simon.

– Här är stängt efter tolv, sa rösten inifrån mörkret. Alla måste vara inne före tolv.

– Men jag har ju jobbat till nu, sa Simon förvånad.

– Jobbat till nu? Vad gör ni då? rösten lät skeptisk.

– Arbetar på restaurang, dom stänger tolv och sedan ska vi göra färdigt.

– Är ni den nye på fyran?

– Ja visst, jag kom i morse. Då var det ingen som sa något om att ni stänger porten klockan tolv.

– Jag vet verkligen inte hur jag ska göra. Han öppnade porten helt och släppte in Simon, varefter han reglade med två kraftiga slag igen. Han var lång och smal, en solkig vit skjorta hade glidit upp ur byxornas linning. Han hasade sig fram som en skidåkare i de stora filtofflorna. Emellanåt slängde han en glosig, misstänksam blick på Simon.

– Ni får väl gå in då, fast klockan är långt över ett. Jag får höra av majoren i morgon hur vi ska göra med er. Men lova gå tyst så ni inte stör de andra. Han följde Simon och öppnade ljudlöst dörren till rummet, hyssjade med pekfingeret på munnen.

Snarkningar från de tre andra hörnen talade om att varje sängs innevånare var på plats.

– Nå, Simon Petrus, har dom omvänt dig ännu i Fräls-

ningsarmén? Olaus svettades vid sin spis. Vad söt du skulle bli som den lille frälsningssoldaten, blåsande i basunen på Stortorget dan före julafton. Snö upp till knäna och is på tangenterna. Kära nån då!

Han demonstrerade den huttrande musikanten.

– Vad bor det för tokingar på ett sådant ställe, mer än dej alltså?

– Jag har inte sett någon ännu, svarade Simon. Det låg en kille i en säng och snarka som en val. Han var bra lång, det såg jag. Men dom andra två var borta när jag vaknade.

– Simon! Kom här!

Köksmästaren kallade från sitt glaskontor.

– Du ska vara med Olaus på rotisseuren en tid. Du kan gå dit genast.

– Ska jag inte vara på soppan då?

– Nej som sagt, inte.

Han spände ögonen i Simon.

– När man är i lära är det viktigt att vara med vid alla spisar. Det blir en grundlig och allsidig utbildning på så sätt. Senare ska Simon till fiskspisen, styckboden och eventuellt till personalspisen. Till lilla Eva.

– Ja, hej med dig, Jocke. Nu sticker jag till Olaus, sa Simon.

– Va i jösse namn! Ska jag vara ensam då? Så är det alltid, man lär upp elever och när di sen kan något lite, tar dom ifrån en. Fan, va jag börjar bli less på den här gamla krogen. Nä, jag tror jag söker till en sommarkrog. Det går inte att gå här längre, då växer det mögel på en. Precis som dom där gamla stofilerna som går på samma ställe år ut och år in. Dävlar, jag ska supa mig sketafull på lördag. Det kan dom ge sig fan på!

– Har du med dig konfirmationskostymen, Petrus? Så du blir fin till lördag, ropade Gösta tvärs över spisen.

- Vad är det på lördag då?
- Personalfest! Har du inte läst anslaget? Titta på väggen där!

INBJUDAN!

Direktionen har äran inbjuda all personal
på Hotell och Restaurang Rosen
till Samkväm!

Lördag kl. 24:00 i Rotundan.
Välkomna!

läste Simon.

- Ska jag med också?
- Visst, alla ska med. Du kommer väl?
- Kära lilla Lisa, kallade Olaus. Kom nu här ska vi steka. Ett bleck strömming till kallskänken, vackert knapriga till deras smörgåsbord. Du må tro de tjocka madammerna ids inte lätta på sina breda rövar och steka själva. Dom skulle må gott av det, så gumfläsket rann av dem.
- Vad varmt det är här, Olaus, sa Simon.
Hettan brände i ansiktet.
- Hur många grader är det?
- Kära du, inte en aning. En gång hängde vi upp en vanlig termometer i ansiktshöjd, för vi ville mäta hur mycket svalare vi får det när vi kommer till Helvetets samlingssalar. Men Gud! Den sprack på någon minut – Pang! – exploderade den och flög i såser och allt, så vi fick ett extra arbete att sätta upp spisen igen. Jag gissar på sextio till sextiofem grader. Det ska specialgrejor till för att hålla här, Simon! Det har du väl märkt!
- Du har känslan, grabben. Fint stekt, må jag säga.

- Stannar du inne extra i kväll och ser på den stora beställningen?
- Hör du, din jävla kypartaska, lägg kupongerna där!
- Torka fatet, Petrus!
- Stek potatis, sväng järnet! Så här enkelt är det!
- Glöm inte kola i spisen!
- Sjöberg ska sluta.
- Varför det?
- Med ålderns rätt.
- Är han så gammal? Det visste jag inte. Han har hållit sig bra. Inte alls nersupen, som vi andra kanske blir. Vem kommer i stället för Sjöberg?
- Fråga Gösta.
- Hur ska jag veta det?
- Du verkar väl insutten i köksmästarhytten. Ni talar väl inte bara om segling, du och köksis? Kan man förmoda. Den kunde du visst inte växla va!

~ Elfte kapitlet ~

– KÄRA VÄNNER!

Direktören hade placerat sig mitt på rotundans dansgolv, åtkomlig för alla uppmärksamma ögon.

– Det är mig en kär plikt att hälsa er alla välkomna! Jag ska fatta mig kort, så att inte kaffet kallnar och likör och konjak blir unkna.

Det applåderades, ansiktena log.

– Kanske ska jag be om ursäkt för hovmästaren och mig. Vi kommer ju i arbetskläderna, men vi kommer direkt från Stora Ordens årliga högtidssammanträde. Stormästaren var mycket nöjd med alla arrangemang och speciellt maten som blev en fullträff.

– Herr köksmästare!

Han rättade till en obefintlig rynka i frackslaget och tog upp en applåd.

– Vintersäsongen är definitivt slut i och med Stora Ordens högtidssammanträde och det är nu, vid det traditionellt vordna samkvämet, dags att summera vad som hänt under året. Vi kan, trots krig och elände ute i världen, trots stängda gränser och den internationella turismens tillfälliga stopp, notera en avsevärd höjning av Hotell och Restaurang Rosens frekventering. Alla de siffror och diagram som belägger detta ska jag inte trötta med, men styrelsen har givit mig i uppdrag att harangera personalen.

Ny applåd följde.

– En rörelse som denna, fortsatte direktören, är direkt avhängig av sin personals yrkesskicklighet, sin disciplin att vilja göra det bästa för våra gäster. Rosen har befast sin ställning som en av de ledande i Stockholm. Vi kan glädja oss åt att inom företaget ha en kader som vi nu vill kalla trotjänare. Förutom dessa är det svårt att fungera. Får jag be köksmästaren komma fram.

Han vände sig om och tog några bruna kuvert vid ett nära bord. Köksmästaren reste sig, lång och kraftfull. Det silvergrå håret böljade ner över den stolta nacken. Hur olika alla är när inte kockkläderna är på, tänkte Simon. Köksmästaren ser ju ut som en snäll gammal farbror . . .

– Som en erkänsla för långt och troget arbete har styrelsen beslutat tilldela de äldsta inom Rosen en uppmuntran. Var så god! Herr köksmästare! Åter applåder! Diskerskan – applåder. Kallskänkan – applåder. Portieren – applåder. Hotellstäderskan – applåder. Kontoristen – applåder.

– Dessutom vill jag presentera några nyanställda för er. Kontorist Signe Frid, kallskänka Elin Johansson, barmästare Want – direktimporterad från Amerikalinjen. Hoppas ni känner er välkomna och skall känna den där speciella Rosen-andan.

Nya applåder.

– Mina vänner! Jag tackar för er uppmärksamhet och anbefaller er att återgå till kaffet, konjaken, likören och sedermera groggen. Våra spelemän har lovat stå för dansmusiken. Så därför! Se upp! Dricken, dansen och varen glade!

Simon svettades. Ömsom frös han. Skjortkragen stramade, han ville slänga slipsen och kavajen långt hän. Han flyttade sig från stol till stol. Den tangodansande massan där framför honom minde om det gungande havet vid Vinga Sand efter en bra storm från nordväst. Magen var heller inte i ordning.

Körde runt, på väg upp, på väg ner. Sill, potatis, öl, brännvin, konjak. Vad skulle han med det till? Ta dej ett järn till, Simon. Du ska väl skåla med oss, Petrus. Kära lilla Flitiga Lisa, en skål till dig från mig! Ta nu en sup som en riktig karl! Är det så här att vara full? Fy fan! Han satt blickstill och stirrade upp i taket, vågade inte andas, räknade takpanelen, fyra, sex . . .

– Hur är det med dig, Petrus? Kom ska jag hjälpa dig!

Någon tog Simon under armen, lotsade skickligt förbi de dansande, ut genom svängdörrarna, tvärsade vestibulen, upp med dörren – och oh!!!

Lättad banade sig Simon åter till sitt bord. Illamåendet var bortspolat, feberhettan svalkad av rinnande vatten. Kammen hade fått lov att ordna rufset – han kände sig glad och ny, färdig att delta i det glada . . .

– Ånej du! Kom här vi ska dansa du och jag. Eva kom emot honom med armarna utsträckta.

– Jag dansar så dåligt, sa Simon.

– Jättebalbo! Det gör jag med.

De blandade sig, knuffades med de andra dansande paren.

– Va fin du är i din klänning, sa Simon. Så olik när du går i köket.

– Du snackar, men tack ska du ha.

Eva rättade till glasögonen.

– Men se på de fina damerna där då. Vilken klänning direktörens fru har. Den du, den kostar schaber. Har du sett Vera och Sussie, inga dåliga grejor där heller. Men dom har ju de som kan betala för sig. Se så hovmästaren gör sig till för dem. Han har nog tänkt sig något där, kan du tro.

Dansen tog slut.

– Glada visor är inte långa, menade Eva. Vi försöker sedan igen, Fred Astaire!

– Det gör vi, Ginger Rogers!

Köksmästaren hade kommit fram till deras bord och satt nu och talade med Frasse. Simon slog sig ner, han letade efter Sussie. Där var hon ju vid direktörens bord. Hovmästaren kom just med en bricka glas med något i som Simon inte visste vad det var. Bubblande, det kunde vara champagne. Så de skålade, artigt såg de in i varandras ögon – länge. Så drack de, lite, väldigt lite. Kanske det, då blir man inte så fort full, tänkte Simon.

Han kunde ostört se Sussie från sin plats. En tunn blus stramade om bysten, lämnade armarna bara och visade frikostigt vilket mästerverk henne hals var. En svart kjol stramade över höfterna, gled upp till knäna och visade de silkesklädda, slanka benen.

– Det är väl roligt med en sådan här liten uppmärksamhet. Simon lyssnade till samtalet.

– Att du vill harangera de äldre i företaget, sa Frasse.

– Jo ... Köksmästaren harklade sig. Jo visst är det väl det så, Frasse. Och att samlas så här tillsammans är ju även nyttigt för sammanhållningen inom arbetsplatsen. Jag menar det skapar en god arbetsmoral.

– Har köksmästaren öppnat kuvertet ännu, sa Frasse nyfikt.

– Oh nej, det har jag inte ännu. Det gör jag hemma.

– Nä, det är väl inte bra här bland så mycket folk, de kan komma bort.

– Vilka kan komma bort?

– Pengarna!

– Vilka pengar?

– Men oj! Är det inte pengar i kuvertet?

– Du är tossig, Frasse. Det är inga pengar i kuvertet.

- Är det inga pengar i kuvertet? Vad är det då?
- Ett diplom!
- Ett diplom?
- Just det. Ett diplom, att hänga upp på väggen där hemma. Jag har två sen förut. De kan också hängas upp på väggen. Ett par år till här och jag tapetserar lilla rummet med dom.
- Vad står på dom då?
- Trogen tjänst under, ja, ett antal år. Högst upp en ros och så slingor och blad runt texten.
- De va satan. Ett skitet diplom. Ja trodde de va några hundralappar.
- Det trodde jag också – första gången. Men man lär sig, ser du Frasse. Men för faderullan, får vi inte mera konjak i våra glas, så vi får skåla. Ja, men där är ju Simon! Vi får väl säga skål! Har du glas, ja det var fint. De skålade, klingade med glasen och Simon kom ihåg hur de andra gjort. Titt i öga – smutta. Bara lite, lite. Ingen mer spya i kväll.
- Ja du, Simon, du har startat den här banan nu. Det kan man gott säga. Och det har du gjort bra. Jag vågar nog redan i kväll påstå att du har anlag. Du kan bli en bra kock! Inte sant, Frasse?
- Jo visst, köksmästaren. Han är duktig, våran Simon.
- Det länder dig till heder att du självmant går in extra och ser hur rätterna tillagas. Det är en företagsamhet som snart nog upphäver handikappet med den lite för höga åldern. Bra att du noggrant noterar de olika ingredienserna ...
- Ska ni sitta här som några gamla träbockar när dom spelar en sådan underbar stilla vals. Oh, vad jag har dansat i kväll! Oh, vad roligt det är!
- Hon lade armarna om köksmästarens hals.
- Är det ingen som vill dansa med lilla Sussie?

– Min lilla docka, hade jag inte varit så gammal och stelbent hade jag för länge sedan lagt beslag på dig, sa köksmästaren.

Hon tog Simon i handen.

– Du och jag, kom nu, Petrus!

Lätt som en fjäder vilade henne hand på Simons arm när han förde henne till dansgolvet. Han höll henne lätt om hennes liv, som var han rädd att ta för hårt. Genom det tunna blustyget kände han hennes varma hud.

– Inte så fort Simon, sa Sussie lågt.

Hon kastade huvudet bakåt och såg Simon i ögonen.

– Du håller så löst, är du rädd för mig?

– Nej, de är jag la inte.

Simon tog henne hårdare intill sig. Kropparna förenade sig, hon lade sin kind mot hans och det ljusa, högt uppsatta håret kittlade näsan, doftade av renhet.

– Håll mej hårdare ändå.

Han kände hennes konturer, hur hon gungade rytmiskt med höfterna.

– Oh, Petrus, du är då en riktig karl. Vad tycker du om mej naken?

– Du var vacker. Snygg.

Han förbannade att orden skulle stocka sig i halsen just när han ville säga så mycket. Han förde henne, han häpnade själv, i musikens takt som hade de alltid dansat över blommande ängar.

– Får jag följa dig hem i natt? frågade Simon.

Hon tryckte en kyss på kinden till svar.

– Du och ingen annan. Vi måste bli ensamma i natt, viskade hon.

Dansen tog slut, ögonblickets stillhet innan den matta applåden.

- Vi dansar nästa också.
- Sussie fanns kvar i Simons armar.
- Paus! Musiken vill också ha en grogg. Ni kan väl vissla en bit om ni vill.
- Vad dumt!
- Sussie gjorde sig långsamt fri.
- Vi ses senare. Hur klarar du dig över golvet med allt det där?
- Rocken är vid och bra. Vi ses!
- Vi har hållt upp en grogg till dig Petrus, ropade någon.
- Nej tack! Jag har bestämt fått nog, svarade Simon.
- Ah skit, den är så tunn. Och så är du ju ledig i morgon. Sätt dig, grabben. Musiken har paus – groggtime! Skål!
- Ryggar vändes åt dansgolvet, borden med flaskor blev åter medelpunkten. Stoj och skratt, skål och hej ersatte dansmusiken. Någon grälade.
- Dej din bonnjävel har jag länge haft ett öga till.
- En stunds tumult, upprörda röster, ordet skandal. Behöva slåss så fort man får något i sig. Man påstod att det var Jocke som äntligen hade fått en chans mot en stryktäck servitör.
- Sussie hade åter fått plats vid direktörens bord. De skålade i smala spetsiga glas, såg Simon. Champagne är det nog.
- Plötsligt skrapade det i högtalaren. På podiet stod Bromander med testarna förvirrat stretande.
- Hur sätter man igång den här? Han tittade frågande på mikrofonen.
- Låt den vara, svarade kapellmästaren.
- Jag tänkte läsa en dikt, svarade Bromander.
- Det går bra utan mikrofon, tala sakta och tydligt så hör vi.
- Hör ni mej – ni långt där borta?
- Bromander såg sig om.

– Tala högre! svarades det.

Sorlet tystnade efterhand, allas ögon var riktade mot den ensamme lille mannen på podiet. Han harklade sig omständligt, tog fram några solkiga papper från innerfickan och började.

– Min dikt heter – Liv.

Må ni veta, jag är anställd hos en
som är krögare på hotellet Rosen.

(Man log förnöjt. Skojigt med små mellanspel)

Dväljs i mörkan källargång

ganska dystert är min sång

(Vad hette mannen? Bromander! Kopparvaskare? Jaså ja ha)

Ty kopparvaskarens hemska lott

är ej att diska blott

(Vi har ju alla vårt ok att släpa på. Syntaxen kunde varit bättre)

utan även blir hans klädedräkt

utav fiskens fjäll betäckt.

(Har du mera vatten? Kanske lite tjatigt med arbete just nu)

Potatisskalarens evigt, djävulska dunder

får hans nerver att snart gå under

(Men vad är det här nu – vad jämmert)

Luft som står stilla

kloaken som luktar illa

(Mannen börjar bli äcklig. Och på vår fest ...)

Min rygg är krum av värk och slit

Herr direktör, min vädjan hör kanske inte hit

(Nej, det gör den fan inte. Det är fackförfrågor)

I salens glans och prålande yra

Man jag vill på min heder bedyra

(Är det då ingen som kan sätta stopp för galenskaperna?)

Att så ...

Några män hade rest sig och gick upp på podiet. De talade med Bromander ett ögonblick, tog honom sedan i var sin arm och lede honom mot utgången. De som satt närmast hörde hur Bromander blev lovad en hel flaska alldeles själv . . .

Åter tog sorlet fatt, glasen klirrade, skålar utbringades, musiken gjorde sig beredd att fortsätta.

Ännu en gång skrapade det i mikrofonen.

– Hallå! Det är bara lilla jag. Hallå! Jag har också skrivit en dikt som jag gärna vill läsa innan dansen börjar igen. Får jag lov till det?

– Bravo Sissi!

Man klappade och såg åter nöjda ut.

– O! sa Frasse. Äckliga kallskänkan. Fy fan vad hon ämar sig. Titta, hon glor bara på chefernas bord. Se va fed ho e.

– Min lilla dikt heter Gemenskap. Hon började deklamera med honungslen röst.

Må direktören sitt änne smycka

med en lagerkrans av lycka.

Och direktörskans sobra sinne

skall alltid hållas levande i vårt minne.

Från alla håll – från hög, från låg

vi alla . . .

– Kom för fan, Petrus, innan du får spy en gång till.

Frasse drog Simon genom dörren med fart.

– Jag måste gå och pissa, följer du med Petrus? En svensk man pissar aldrig ensam. Du, jag vet en liten salong där vi kan sitta och hygga oss.

Frasse lät vatten strömma över händerna och friskade ansiktet i köket.

– Satan vad jag blev full, vi började lite före och klämde en halvpanna i köket.

Han rättade till glasögonen.

– Kom nu ska jag visa dig vägen.

– Du Frasse . . .

Simon drog sig åt rotundans svängdörrar.

– Jag skulle dansa med Sussie.

– Skit i Sussie, hon skiter i dig. Det blir bara elände i fruntimmer.

Frasse tog Simon under armen och med milt våld förde han honom åt motsatt håll.

– Nu börjar de bli fulla därinne, pratar strunt. Uha! Här är det!

Han öppnade en tung, mörk dörr.

– Jag snodde med mig en skvätt konjak, se här.

Han tog upp en flaska ur fickan och visade stolt Simon.

– Här får vi sitta i lugn och ro och ta oss en liten jäkel medan vi hur lätt som helst löser alla världens problem. Men fyttan vad här luktar! Vad har hänt här?

– Jocke, utbrast Simon.

Djupt nersjunken i en högkarmad röd fåtölj satt Jocke med en blodig tygservett om sin högra hand. Håret rufsade ner i pannan, skjortan uppflängd i halsen och slipsen hängde ut från kavajfickan. På golvet låg glassplitter och en krossad flaska. Den i djuprött hållna salongen stank av vidrig brännvinslukt. Jocke stirrade slött framför sig.

– För fan, vad har ni gjort här?

Frasse ruskade i Jockes axel.

– Vakna upp för sådan, Jocke! Vem har krossat flaskan?

– Bromander!

Jocke tittade sakta upp.

– Dom förde hit Bromander och satte en flaska brännvin på bordet. Drink du, sa dom till honom. Men han tog flaskan i höger hand och dängde den i rökbordet där. Ser ni att det blev ett märke i polityren? Brännvinet sprutade över hela salongen. Efter han hade gjort det vände Bromander och gick. Tvärt på klacken vände han och gick utan ett ord ut genom dörren där. Var är han nu? Är det ingen som vet var han är?

– Bry dej inte om det nu, Jocke. Här kan vi inte sitta.

Frasse tog ett tag under Jockes arm.

– Hjälp till här, Petrus! Vilket liv det ska bli om di får se oss här. Gör något själv då, Jocke.

– Vi går hem till mej, pågar. Snabba på innan det är för sent. Det är väl ingen som har ytterkläder. Vi sticker direkt!

Från rotundan smekte tangon »Blå Himmel« deras öron. Jocke hade åter fått liv i ögonen och i trappan ner knöt han slipsen och rättade till kläderna.

– Tur att ingen såg oss.

Frasse gick manande framför dem.

– Di kan dansa och dricka bäst di gitter. Hemma är det bäst. Kom igen här – denna vägen!

Jocke beskrev hur han äntligen hade fått slagit äcklets näsa i blod. Högerhanden for i hiskliga svingar i luften, kroppen gjorde undanglidande manövrar och framför skyltfönstrets spegelruta studerade han in det slag som effektivt gjort honom till segerherren.

– Den här du har ingen stått emot ännu. Den har sopat rent på dansbanan hemma i Falkenberg mer än en gång.

Han följde efter de två andra i bästa tåspetsdansarstil medan armarnas gardställning skyddade honom mot lömska anfall av oräkneliga lyktstolpar eller mörka portgångar.

– Nu bryr vi oss inte om det där längre, sa Frasse. Vi är

snart hemma. Jag bor i Gamla Stan. Det är inte så långt kvar. Jag fick med den här konjaksslatten.

Han drog ånyo upp flaskan från innerfickan och höll den mot det tilltagande gryningsljuset.

– Det blir en bra sängfösare på man.

– Men vad säger din fru, undrade Simon. Du kommer draggandes hem med två halvfulla kompisar?

– Han!

Jocke stannade på trottoaren och pekade på Frasse.

– Den mest inbitne ungarlen i hela Stockholm.

– Nej du, inga bojor på fingrarna här inte.

Frasse strök sina ringlösa fingrar, markerande sin frihet.

– Akta dej för fruntimmer, Petrus. Nu fick jag räddat dig undan den där Sussie. Om jag kan rädda dig undan Mona i feskeläget får vi se. Men nu är vi hemma, pågar. Varen så artiga ...

Gamla stans medeltidsbebyggelse tog emot dem med söndagsmorgonsträng värdighet. De höga rösterna förlorade sig bland de tjocka murarna, förtonade till helgdagsvärdighet. En första solstråle lekte i Storkyrkans klocka och den svarade med att slå ett kvartslag.

– In här!

Frasse höll upp en massiv port. Tunga stentrappor mötte i den valvliknande portalen.

– Det här e la inga funkishus precis, sa Simon.

– Nej du, di e flera hundra år. Ja di är nock byggda under medeltiden. Det är bastanta murar di lavade på den tiden.

– Då har Karl XII sprungit här och gapat, skrattade Simon till. De e la konstigt att han och jag har snackat i samma trappa.

– Jo du, sa Frasse. Men va tror du di snacka om?

– Det var la inte mycket annat då än nu, sa Simon. Morsan hans ropa la efter honom i trappan »Hör du lelle Karl, kan du inte gå och köpa ett dussin knappar? Ta dom av stål, de håller bättre! Men klampa inte så i trappan med dina stora stövlar!«

– Fru Oxenstierna!

Jocke hade fått en idé.

– Tror du inte hon stod här i trappan och lade en daler i handen på lille Axel. »Kom nu ihåg, pojk, två mått vispgrädde. Här är kannan och Gud nåde dig om du slarvar bort pengarna!«

– Den dörren där då, sa Frasse. På skylten står det Görtz. Inifrån hör man tydligt – Min Görtz, min Görtz – gör'ts det nu igen ...

Simon blev överraskad av lägenheten. Fönsternischer, djupa valv som anade forntid. En raffinerad ungkarlsmöblering i mörka träslag.

– Skål, ni glada, och välkomna.

De lyfte glasen mot taket.

– Låt oss dricka för den fria dagen vi har framför oss. I alla fall Simon och jag. Låt oss skänka en tacksamhetens tanke åt Hotell och Restaurang Rosen som så givmilt förser törstande strupar med konjak av det bästa märke. Skål och låt botten peka mot himmelen, som är oss nådig i denna stund.

Konjaksdoften påminde Simon om att hans spritbehov var fyllt för lång tid. Han smuttade lätt på innehållet och ställde sedan bort det.

– Gör det bekvämt för er grabbar. Ni kan vila här i natt. Förresten är det morgon nu. Ta det lugna spåret!

Jocke halvlåg i en bred, djup fåtölj. Andhämtningen blev lugnare, övergick i snarkningar lätta och stötvisa, sedan allt mer definitivt förkunnande att han sov. Han var bortom tid

och rum. Frasse räddade glaset från att falla i golvet i sista sekunden.

Simons ögon blev allt tyngre. Han såg en låg bekväm dyscha i en fönsteralkov.

– Lalla dig där du, sa Frasse. Jag går in till mig.

I halvtömnda glas gnistrade de första solglimtarna, som letat sig genom fönstren.

Simon vaknade med ett ryck. Han satte sig upp och lät handen fara över ögonen. Drömmen hade gjort honom klarvaken. Ur dimman hade spårvagnen dykt upp, ohörbart gled den fram på skenor som gnistrade av guld i den plötsliga solen. En passagerare – endast en – Mona. I en lätt ljusblå klänning log hon åt honom. Så avlägset, så långt ifrån, det ohörbara ...

Simon såg sig om i rummet. Jocke snarkade fortfarande tungt från sin fåtölj och från ett angränsande rum kom Frasses lätta snusningar. Klockan? Sju? Jag sticker, tänkte Simon. Här kan inte vara idé att sitta. Förklarar i morgon ...

Tidningsförsäljarnas lockrop ekade mellan husväggarna. En mjölkutkörare slamrade högtidligt och fridfullt med sina plåtflaskor. Simon sökte sig genom de smala gränderna med de romantiska namnen, Prästgatan, Kåkbrinken, Yxsmedsgränd, Gåsgränd för att finna Lilla Nygatan. Vid Ignatiigränd upptäckte han plötsligt Bromander. Först kunde Simon inte känna igen honom, men allt eftersom de närmade sig varandra lyste deras ögon av igenkännandets glädje.

– Du kommer från den stora festen, Simon, hälsade Bromander. Jag hoppas att du funnit tillfredsställelse med anordningarna, trots min fadäs.

– Fadäs? Nej du, Bromander.

Simon tog hans hand.

– Din dikt var ju sann. Det råttthålet du ska arbeta i är ju under all kritik. Inte skadar väl det om dom får något att tänka på, även om det är fest.

– Den mänskliga naturen är ett förunderligt instrument! Bromander talade nu entonigt och liksom till sig själv. Hur det kollegiala tänkandet dränks i en skvätt sprit och ljumma fraser. De ville inte se mig på festen längre, kyparna som förde ut mig. »En sån blamage«, sa de. »Ta den här flaskan, gubbe, och traska hem fort som fan!« Jag slog flaskan i tusen bitar. Varför gjorde jag det? Vi borde ju vara eniga, ty de äro ju mina bröder i församlingen. Och som skriften säger, den som älskar sin Gud, älskar också sin broder. Så för den skull är det inte så många som älskar sin Gud, eftersom ingen älskar sin broder. Det är samma överallt här i livet, Simon Petrus! Vänta dig inte att du har några bröder. Vänta dig inte kärlek och gemenskap. Bliv hård som graniten i de bohuslänska klipporna mot omvärlden. Själv har jag förlorat kraften och viljan sedan jag blev ensam. Men du, Simon! Tänk på att endast på din egen kraft kan du förbli.

Bromander höjde rösten och såg Simon i ögonen.

– Jag går ut ur ditt liv nu, men må du tänka en vacker tanke om Bromander då och då, trots att han blivit en spillra i tiden.

Han tystnade och fixerade sina tåspetsar. Så började han mekaniskt att gå ut ur gränden. Böjd, liten och krokig, innesluten i sig själv.

– Du har inte ...

Simon fattade med ens det hopplösa i att tala till den försvinnande gestalten. Jag går ut ur ditt liv nu. Varför hade han sagt det? Han ville väl inte ta ...?

– Nej! Din galning! Simon bannade för sig själv. Hissa inte upp dig nu!

Men ändå . . . Simon skyndade dit han sist hade sett den lilla gestalten. Tomma, oändligt tomma gapade grändgångarna mot honom. Urtidsmurarnas blyinfattade fönster blänkte till när morgonsolen nuddade dem, sedan blickade de mörkt och ogästvänligt i sitt förakt över den förgäves letande.

Hopplösheten tog tag i Simon. Vad kunde han väl göra? Vad förmådde han väl mot Bromanders hjälplöshet. Resignerat vände han mot Frälsningsarméns Hospits med händerna djupt nersänkta i byxfickorna.

– Jag fick arbeta sent och låg sedan hos en kamrat, småljög Simon till den nattvakande i portierlogen.

– Jaså, jaha. Mannen städade undan tofflorna i ett skåp. Han hade fått på den gradbeteckningslösa uniformen och kammade de stretiga testarna framför en spegel.

– Det var ju bra ni inte kom mitt i natten igen. Så blev ju ingen störd, menar jag.

Unken nattluft slog emot Simon när han steg in i rummet. Det högra fönstrets rullgardin var halvvägs uppdragen, medan den vänstra ännu förhindrade dagen. Rummet vilade i halvdunkel, så olikt det begynnande, glittrande vårsolljuset utanför att Simon ett ögonblick måste stanna till för att orientera sig.

Snarkningar och grymtningar från sängen i höger hörna, tidningar slängda runt om på golvet. Ett askfat fullt med fimpar och avbrända tändstickor bildade en skyddsbarriär runt sängen.

Framför spegeln vid tvättstället stod en ganska ung man och rakade sig. Han måste obekvämt böja knäna och krumma ryggen för att inte förlora ansiktsutsikten ovan spegelkanten. De smala armarna arbetade under en lindrigt ren undertröja.

– Hej och morsning, försökte Simon muntert.

– Hej du! Den länge vände sig leende åt Simon. Jaså det är du som är vår nye kamrat. Du ska hälsas välkommen till vårt gemensamma residens. Birger heter jag.

Simon tryckte den framsträckta handen och kände det obehagliga av en slapp, sliddrig hand i sin.

– Jag heter Simon, flyttade in i förrgår.

Simon kände de arroganta ögonen värderande pröva den nye. Det mörka håret var konstrikt kammat, bakåtstruket vid sidorna och en kokett våg lik tuppens kam krönte verket.

– Ja, jag såg dina grejor. Vad för snejs har du skaffat dig då?

– Kockelev, började på Rosen för en tid sedan.

– Jag är fotograf. Vi är ett par grabbar som har en egen studio. Massor att göra. Jag är aldrig ledig. Nu i dag, fast det är söndag, ska vi jobba ett slag. Så du kommer nog inte att se mig så ofta.

Han avslutade rakningen, och stänkte på sig rakvatten.

– Ja, nu är man klar att förföra flickorna igen, menade han. Men inte tänker du väl lägga dig nu, grabb?

Han krängde på sig en skjorta och knöt omsorgsfullt slip-sen.

– Jo visst, sa Simon och kröp ner mellan de ljuvligt rena och svala lakanen. Jag är jättetrött. Personalfest som varade till långt fram i natt. Nu ska det bli skönt att sova.

– Du är galen. Birger tog på sig en ljus kavaj. Dom kommer snart och bäddar, då måste vi vara ute härifrån.

– Tror du det? Men du, är vi inte fyra här?

– Jo, frisören bor i den sängen. Men han är redan ute. Han ska ut fort som fan varenda söndag. Det är ingen ro i gamla gubbar, vet du!

– Nej, grabbar, jag kilar.

Han rättade en sista gång till håret framför spegeln och försvann ut i genom dörren med en vink.

– Han kan kila åt helvete, kom det från sängen i hörnet.

– Tjänare Simon, jag heter Georg.

Han reste sig med möda från de tilltrasslade sängkläderna och ett runt godmodigt huvud omramat av oräkneliga lockar syntes.

– Han har rätt, tokfan. Dom ska snart bädda och fixa här. Men jag är lika trött som dig. Vi slaggar igen. Vi skiter i all världens arméer! God natt!

Det sista kunde Simon omöjligt ha uppfattat. Han sov redan den uttröttades tunga, drömlösa sömn.

Timmarna flyktade sin ogripbara gång. Förändrade, förnyade, öppnade nya perspektiv för dem som ville se. Mänskligheten förvärrade och raserade, medan naturen fortsatte i sin lagbundna utvecklingshistoria. I rummet på Frälsningsarméns Hospits stod tiden heller inte stilla. Fortgången måste vidmakthållas. Spänner slamrade utanför och dörren öppnades av en äldre kvinna i städrock. En skurhink, en skurtrasa, en levang och en bleckburk med såpa ställdes hårt på golvet. Med smällande ljud for rullgardinerna upp och lät ett sparsamt dagsljus komma in. Hon rättade till den hårda hårknuten i nacken och öppnade båda fönstren på vid gavel. Hon rynkade på näsan åt nattdofterna och upptäckte de båda sovande.

– Men min Gud! Har ni inte kommit upp ännu?

Förvånat iakttog hon de två sovande.

– Här kan ni inte ligga, jag ska städa. Upp med sig, Larsson. Hon ruskade frenetiskt i den lockhårade.

– Va e de om! sa han yrvaket.

– Ni ska upp! Det vet väl Larsson att ni ska vara ute från rummet vid denna tiden.

– Vi e så trötta, både han och jag. Kan vi inte få sova en stund till? Vi har jobbat övertid, förstår hon.

– Det hjälper inte. Hör nu han! Upp med sig!

Hon ruskade i Simon.

– Va? Vad är det?

Simon såg det stränga ansiktet.

– Ni måste upp! Jag ska städa!

– Kan du inte ta ett annat rum så länge, sa Georg.

– Jo det kan jag nog. Men då får ni lova att vara färdiga när jag kommer tillbaka. Det tar tjugo minuter ungefär.

– Ja då, lovade Georg och lade sig tillrätta igen när städerskan gått. Upp och stäng fönstren och dra ner gardinerna, Simon. God natt en gång till!

Även minuterna gick sin tysta ban, medan rummet återtog sin nattliga frid.

Men åter öppnades dörren, skurhink, såpburk och levang ställdes in i det tysta. Denna gång hade städerskan det omedelbara förtretet hårt präglat i sitt anlete.

– Nu får det verkligen vara nog! Ni lovade att stiga upp så jag kunde städa. Nu har det gått en halv timma och ni sover likadant. Upp med er!

Hon ruskade i var och en av de sovande, nu mer omilt än den första gången. Rösten var gäll och hård.

– Se så! Se och kom upp genast, annars kallar jag på majoren.

– Ge oss fem minuter till, vi lovar att vara upp då, sa Georg.

– Jag tar hallen då så länge. Men det tar inte någon lång stund. Är ni inte uppe då så kallar jag på majoren.

Åter bars hink, såpburk, skurtrasa och levang ut. Dörrens stängdes.

– Vi tar ett par minuter.

– Mmm ...

Sekunders evighetstickningar, mätande evigheten i små, små underverk.

– Nej, nu står jag inte ut längre. Vi ska vara i kyrkan om trekvart och jag kommer inte till att städa. Jag går och hämtar majoren.

– Det gör hon inte, sa Georg från sin bädd.

– Jaså, mumlade Simon till svar.

Men nog kom majoren! Med buller och bång smällde rullgardinerna åter upp i taket. Fönstren slogs upp och släppte in alla smäktande vårvindar.

– Nu får ni gå opp – och det genast! Vad är detta för spektakel om jag får fråga.

Ansiktet hade antagit en rödaktig ton, som förstärktes av det sandréfärgade hårets ornamentering runt den klotrunda huvudformen. Somliga ord sprack och gick sönder i den tilltagande ilskan.

– Nog borde Larsson veta bättre, som har bott här så länge. Men opp då, gossar!

Att ingen av de två vilande hade rört sig retade honom ytterligare och för att få dem att inse allvaret utförde han en hoppande dans mitt på golvet samtidigt som han slog sina knubbiga händer samman.

– Opp! Opp! Opp! Opp! Opp!

Uniformsjackan följde med i rytmen, upp och ner.

– Va e de nu om igen då?

Georg satt upp i sängen med ett frågande ansiktsuttryck.

– Vad är det om?

Majoren stannade flåsade.

– Det frågar Larsson. Vad det är om – ni ska opp! Här ska städas! Har ni inte begripit det ännu! Ni bor här så billigt att

ni borde vara tacksamma. I stället är ni oförsämda. Men jag ska vara som Herren, mild och förlåtande om ni genast hörsammar oss. Opp nu! Och i det rödaste rippet! Om fem minuter ska här vara klart för att städa. Det är knappt vi hinner till kyrkan ändå.

Motvilligt lämnade de två trötta sängarna. Majoren följde dem med vassa ögon. Han vände sig till Simon.

– Behöver ni verkligen väcka hela huset varje natt?

– Jag kan inte bli färdig förr, sa Simon.

– Ni måste vara inne före klockan tolv.

– Jo, men hur ska jag hinna det? Jag är alltid sist färdig med rengöring och sånt, sa Simon.

– Skynda er på bara! Vi får tala om detta senare. Tvärt vände majoren och på sina korta ben försvann han ut i hallen.

– Jävla smålänning å ropa, sa Georg när han släntrade nerför trappan till Lilla Nygatan. Men arg vart han och det ordentligt ändå. Det var riktigt livat en stund. Tycker du inte?

– Du, Georg, funderade Simon. Träffar man inte en enda stockholmare i denna stan? Smålänningar, värmlänningar, skåningar, norrlänningar, göteborgare, hallänningar. Och var kommer du ifrån?

– Jag är från Gävletrakten. Stockholmare, ser du, det ska jag träffa nu. Alla tiders familj. Men om du vill höra stockholmska ska du åka med tricken eller bussen och lyssna på biljettgrabbar. Dom har svadan! Sen har du Stadion, grabben. Ramla in en gång när det är fotboll eller ishockey, slå dej ner bland en massa Hammarbysupporters när Hammarby möter Djurgård'n i ishockey eller AIK i fotboll. Där får du höra stockholmska så det räcker året ut. Vart ska du hän förresten? Han stannade upp och rättade till den lilla hatten på det tjocka, lockiga håret.

– Jag vet inte alls, svarade Simon. Jag har nog tänkt att se mig om lite. Gå på Skansen och så där.

– Vänta lite! Jag ska bara hämta bågen.

Han gick till en liten dörr vid sidan av trappan.

– Har du bågen med?

Georg stannade med handen på dörrhandtaget.

– Båge? Vad då för båge? frågade Simon.

– Vet du inte vad en båge är? Nä, nu bleknar jag. En cykel då. Har du en cykel med dej?

– Jaså, en cykel. Nej, det har jag inte. Jag kanske ber dom där hemma sända upp min sedan. När jag kommer riktigt igång i framtiden.

– Du! Jag tänker på en sak. Georg lät dörren slå igen bakom sig. Du kunde ju följa med till mina kompisar. Vi tar tricken här vid Slussen. Så får du träffa riktiga stockholmare vet ja. Gör det, hör du!

– Men vad säger dom då, dina kompisar?

– Välkommen Simon, säger dom. Ta en stol och sätt dig i soffan.

Nu först, tänkte Simon, är jag i Stockholm. Bussen hade knegat uppför Götgatan till busspojken glada utannonsering av hållplatserna och medresenärernas svada, som Simon slukade med öronen på helspänn.

– Här har du kåken, sa Georg strax efter de stigit av bussen. Ingen lyxvilla precis, men vad gör det, bara man bor på Söder, säger dom.

Det luktade matos i trappuppgången, tydligt kålsoppa. Simon stannade vid ett fönster och såg ut över staden där nedanför honom. Det dånade från otaliga kyrkor, man samlades till högmässa. Ett ögonblick kände Simon av den söndagsstämning han kunde känna där hemma, i Mölndal ...

– Tjänare, Sankt Georg! Träd in i tabernaklet! Har du inte hittat nån jäla drake än, kisen? Du behöver inte svida av dej dojorna, damma in bara.

– Nån drake har jag inte ännu. Men min kompis från Götet, Simon, ska jag presentera för er, anmälde Georg från den trånga hallen.

– Vajert! Du vare hälsad, Simon! Ta en stol och sätt dig i soffan! Mandrom fixar en bärsa. Myran, fyra fika på stubben och ett fat med mackor. Inte för mycket med rostbiff, ta av laxen istället. Han kan va spion från livsmedelskommissionen, och då undrar han var vi får allt kött från.

– Lille pappa, sila snacket! Killen blir ju yr i mössan av din svada. Hajar du inte det, din slana? Hej Simon, särskilt ska du vara hälsad. Och så våran Georg förstås. Slå er ner som sagt.

– Kallar du honom för lelle? skrattade Simon. Han är ju ett par meter i höjd. Han kunde inte slita ögonen från det omaka paret. Han lång och smal, medan hon tillhörde den rundnätta typen, så att när de stod intill varandra räckte hon honom knappt till axlarna. Ett, såg Simon, hade de gemensamt: de glada ögonen och den aldrig sinande svadan.

– Jag har gett honom ett extranamn till, för säkerhets skull.

Myran donade med kaffet och smörgåsarna med en cigarett i mungipan och en lång fläta slängande från det korpsvarta håret.

– Han heter Humle-Sören!

– Har du hört på den va!

Han kom ut med famnen full av öl.

– Bara för att vi träffades i Humlegården och jag heter Sören så kallar hon mig för Humle-Sören. Inga justa saker. Men då kom en annan på det här med Myran, hon mal på i ett, ser inga hinder. Fram ska hon om hon så ska spräcka en tarm.

Sån är hon!

– Jo men . . .

Myran kom med smörgåsfatet och hällde sedan upp kaffet. Hembygdsfest i Humlegården, där kom jag med min lille Johan i handen. Jag polade med en som hette Ander en gång. Ankan kalla vi honom. Men han stack för han va less på hela skiten, sa han. Han kom visst till Norrland.

– Han tog sin kåta kulla och stack!

– Tyst nu, Sören, när jag berättar. Så helt hoppsan såg jag det mänskliga underverket, mannen som var som en svajmast

– Sören! Jag frågar, vem kan gå förbi ett sådant mästerverk utan att fundera en gång till på det här med skapelseberättelsen? Vad hade dom för sig när det blev klart att såna här ting skulle donas till? Det måste ha varit på söndan när dom fikade upp sig efter veckan och ville ha lite lattjo.

– Där kom jag med min lilla Augusta i min hand, sa Sören. Har du hört ett sådant namn? Det var nog mycket därför som jag gav min polare Agda på båten. Hon var för märkvärdig, den. Det skulle va så jävla fint allting. Nästan så en fick spotta i mössan. En gång skulle hon ha ett piano, menade hon. Här blir de inga piano, sa jag. På sin höjd en blockflöjt, för den kan hon ha i en byrålåda. Ja jädrans, va sur hon blev. Vad ska mina väninnor säga, tjöt hon.

– Så går Sören och jag till prällen för att lagstadga förbundet oss emellan. Den tokfan blev så flat när vi kom med två färdiga batteringar att han höll på att göra på sig, fortsatte Myran.

– Kom du ihåg, Myran?

Sören sprang upp och härmade prästens agerande. »I Jesu namn, mina barn. Haven I redan tvenne avkommor? Så må nu skriftens ord . . . « Kom du ihåg va han surrade om resten, Myran? Vi får fråga rätt ut, blir det nåt mä de hela, eller ska

vi susa vidare. Då rabblade han till slut upp en massa namn och sa halleluja och amen. Så gick vi hem och tog en bärsa. Och vad gjorde vi sen Myran?

– Hur mycket är ett och ett, Sören?

– Nu ska ni ha tack för fikat!

Georg reste sig.

– Vi har brådis, Simon och jag, mycket som väntar på sin lösning.

– Man kan tänka detta, sa Sören. Kom om några år, Simon, och spana in när battingen här lirar i Hammarbytröjan. Det måste bli nåt skapligt.

Det fulla välbehaget trängde in i varje fiber, i varje cell, hos Simon när han släckt sänglampan. För ögonblicket var han ensam i rummet. Det var för tidigt för de andra, majkvällen höll dem kvar i sitt våld en stund till.

Dagen som gått passerade revy när Simon slöt ögonen. Majoren, Söder, vandringen i majdagsstaden. Georg som ville på bio. Det blev »Rebecca« på Plaza, eftersom de just halv sju kommit förbi på Odengatan. Simon ville väl se någon revy med de kända namnen från radio och film, men Georgs filmmani hade segrat.

Rummet var kanske inte så dumt ändå. Simon såg sig om med andra ögon än förut. En blomma hade satts in på gemensamhetsbordet. Det liknande något av ett hem, en tillflyktsort i tillvaron ...

~ Tolfte kapitlet ~

Man uppfostras till kock,
men föds till stekkonstnär

– *Brillat-Savarin*

– FY FAN VAD jag är bakfull ... Jocke slukade ett glas mjölk i ett sugande drag. Det här är det enda som hjälper.

Han torkade sig om munnen med slängen, höll den sedan kvar i handen, snodde den runt mellan fingrarna, kramade den till en boll, släppte den mot golvet.

– Du skulle inte ha smitit iväg så, Simon! Jösses vilken krogrunda vi gjorde – W:6, SHT och två andra. Du skulle sett Frasse, jag tror ta mej fan han hade gurksallad på glasögonen det sista. Han är nog inte för vacker i dag. Nej, låt oss komma igång!

Han fyllde på vattenbadet med forsande vatten.

– Spisen ska sättas upp i alla fall. Nu blir det lite lugnare, inga stora beställningar. Jösses, du är ju rotisseur, Simon. Du hjälper mig ändå med att sila såser och soppor, gamle kompis!

Måndagsmorgon var det riktigt ordentligt. Vackertvädret hade dragit undan och stan låg insvept i ett grått regndis, som tvingade fram paraplyer och regnkläder.

I Hotell och Restaurang Rosens kök kom arbetet igång sent och motvilligt. Ta det lite lugnt – säsongen är slut – restaurangen lockar inte längre, stan kommer att tömmas på

sina innevånare. Soldränkta verandor efter kusterna ska hysa klientelet under de intensiva sommarmånaderna.

– Var är Bromander i dag? Det finns ju inte en ren gryta. Ska man behöva diska själv nu?

Olaus slängde förtretat upp en kastrull på spisen.

– Han blev väl inte så full ändå? Tycker inte jag, om jag minns rätt.

– Han kommer nog, sa Gösta. Annars får vi säga till köksis.

– Det är bra att du håller i trådarna, Gösta. Du får öva upp dig, så du har vanan inne när du ska sätta igång och bli sauce!

– Du, det är inget att snacka om. Gösta slängde irriterat filékniven på bänken. Det är alls ingen som har sagt att jag ska få Sjöbergs jobb.

– Jag bryr mig inte om du blir det eller det, sa Jocke. Kom igen här, Simon, så tar vi soppan! Potage Jardinière som Potage Jardinière ska vara. Håll silduken stramt, så kommer jag . . . Nej, din toking! Ta inte bort såskannorna, dom är till för att ge tyngd åt runkningen. Du kan väl runka? Ha! Se han rodnar! Så ja, där har vi soppan, en hand i varje hörn. Upp höger, upp vänster – försiktigt – runk, runk, runk, runk – se så fint den går igenom! Sakta, det är varmt – runk, runk . . .

– Lisa, din apa! Du skulle vara hos Olaus! Kom nu här och det genast! Låt Jocke klara sig själv, det mår han bara bra av. Svettning och arbete befordrar hälsa och välstånd och förhindrar många tillfällen till ett syndfullt leverne med brännvin och dåliga flickor. Persiljan min vän, hacka på! Så ska vi sila jus léger, jus rôti, sås Moulin Rouge, smaka den du, sås Diable, djävulssåsen. Sist tar vi harsåsen. Och så får vi inte glömma pommes noisettes. Skynda på min vän, klockeskam går undan i dag med.

Vera och Sussie hade kommit, snörde förklädena hårt runt

midjorna, stramade hårt så bröstet framhävdes, buktade under den styva vitrocken.

– Oh, vad sömnig jag är! Vera gäspade stort. Kunde dom inte hoppa över vissa måndagar. Vi blev sena i går kväll. Cecil efter operan, usch vad man får gå igenom.

– Familjemiddag i går ... Sussie såg uttråkad ut. Frack, lång klänning, stela ljus i kandelabrar. Och mor som gnällde att hon inte kunde få färsk sparris från Frankrike. Den är så mjäll, det usla krigets skull, sa hon. Men Simon.

Hon ställde sig vid spisen.

– Var blev du av i lördags? Jag letade så efter dig.

– Gjorde du, sa Simon. Efter mig? Du hade väl tillräckligt med gubbar omkring dig.

– Dumsnut! Det var ju dig jag ville ha, viskade hon. Dom typerna känner jag. – Fy då. Jag har inte slutat ännu, Simon. Tre dagar kvar!

– Tre dagar kvar bara, härligt! Vera knöt upp håret under mössan. Fast det har varit intressant, Sussie. Eller hur?

– Mycket intressant, sa Sussie och gav Simon en lång blick.

Köket rustade sig till lunchen. Silverfat och karotter ställdes till värmning på spisgallret. I styckboden hade styckmästaren just lagt sista handen vid sin bleckparad. Skinande blanka väntade de i kylskåpet på att bli tömda på sitt innehåll, på anrättningsstunden. Piggvarsfiléer, rödspättor, sjötungor, sikar, rosa laxskivor. Oxfiléerna vilade tryggt, kungligt majestätiskt, väl vetande sin roll i det franska köket. Små duvor, färserna, kalvfiléerna, lammsteken, vårkycklingarna, parad för köket.

– Tack för i lördags, direktören. Man bockade för den mäktige när han i sällskap med köksmästaren gjorde entré i köket.

– Ja du, Wilhelm ...

Köksmästaren lyssnade uppmärksamt.

– Det ryktas om äggransonering också. Du får köpa upp så mycket du kan. Det lär komma något extrakt, SMP-gula tror jag det heter. Vi får använda det till pannkakor och dylikt. Vi får lov att experimentera! Kanske kan vi ha det till omelett också. Det är förfärliga tider vi lever i!

Han stannade upp vid rotisseuren.

– Ja, men där är ju ni, Persson! Det var utmärkt, vi hade ju en del ouppklarade saker oss emellan. Ta och följ med mig!

– Nu grejar det sig.

Olaus klappade Simon lätt på axeln.

De banade sig väg mellan undrande ögonkast. Direktören och eleven. Vad är det nu då? Den Botvidlika kontoristen tittade surmulet upp från sina böcker.

– Jaha, herr Persson.

Direktören hade tagit plats bakom skrivbordet och gungade fram och åter i sin stol.

– Det var ju det här om avlöningen.

Han iakttog Simon, som stod mitt på golvet med kockmösan i handen.

– Etthundra och sextio kronor var det vi sa. Och hur sa ni, var det inte en femtilapp eller någonting för rummet ni hyr? Ja, jo – ja, sedan kommer naturligtvis andra saker till. Man lever inte gratis i Stockholm, gunås! Hur var det? Kunde ni räkna på ekonomiskt stöd hemifrån? Nähä, inte det! Nej, minsann! Ja, herr Persson, vi gör så här – jag får tänka över saken i lugn och ro. Jag kommer att höra av mig. Han vinkade med handen. Simon förstod att audiensen var slut. Han bockade och gick.

– Hur gick det, Simon?

– Hur mycket pengar fick du?

– Jag fick la inge. Han frågade samma sak igen och så fick jag gå. Han måtte la va trång i bollen.

– Det verkar mest vara hotellets gäster i dag.

Köksmästaren hade intagit sin position i köksluckan.

– Det kommer en ny istället för Bromander, Gösta. Varför han inte kommer begriper jag inte. Han har aldrig missat förr.

Direktören tittade in i kopparvasken.

– Vi får se om det blir några förbättringar där. Han sa inget nu i alla fall.

– Fyra kalvfilé à la carte, Olaus! annonserade köksmästaren.

– Ja, fyra kalvfilé! Hörde du, Petrus? Quatre filets de veau à la Oscar!

– Ja visst! svarade Simon.

– Ja, men sätt igång då! Olaus lutade sig mot bänken. Det är din beställning. Den ska du kunna ta själv nu.

– Ska jag?

– Visst, kära Lisa. Jag ska fungera som din övervakare. Men usch för dig om du gör fel. Vad gör du först? Var så god!

– Först ska jag väl ha köttet, sa Simon.

– Fel! Olaus såg ointresserad ut. Simon stannade upp. Vad var det då? Jo!

– Platån?

Olaus svarade inte, studerade takkonstruktionen noga. Simon slängde upp en plåtå på spisen, den skulle ju värmas medan köttet hämtades.

– Fyra äkta kalvfilé ska jag be att få.

Mäster Lars, som styckmästaren kallades, nickade så att den höga mössan for som en tomteluva i julsskyltningsfönstret.

– Jaså, du vill till att soignéra.

Han talade långsamt och eftersinnande, som ville han inte släppa orden från sig.

– Här ska du få fina kalvfiléer.

Han räckte Simon tallriken med köttet.

– Behandla dem nu väl, så vi får heder av anrättningen!

Var platån varm nog? Simon provade med handen över platån. Kanske? Salt och peppar, duscha lätt! Ett jämnt lager! Platån! Jädrar, var den för varm? Simon tog smör med träsleven och lät en klick falla ner. Nej, den ser riktig ut! Kanske vänta lite med kalvfiléerna. Han höll dem krampaktigt i handen. Nu! Det fräste till i platån när var och en lade sig tillrätta i det bruna smöret. Rätt och riktigt! Simon jublade, det ser ju bra ut! Han följde fettets fräsande runt köttkanterna. Blev det för varmt? Köttet ska få en skorpa, på det att saften inte kan dra sig ur igen. Men han drog platån något till sidan, lite lugnare ska den nog gå nu. Simon kände att han darrade lätt på handen när han med stekspaden jämkade i platån. Om det är tid att vända nu? Blodet! Visst inte? Simon kände en kladdig svettning i ryggen, och det var inte bara från spisens glödande hetta. Sparris och petit pois, har Jocke det? Jo! Han såg Gösta markera hummerbitarna. Blodet! Nu kommer det! Först försiktigt trevande, sedan allt häftigare steg det upp och färgade den ostekta köttsidan i klarröda färger. Nu? Nej kanske inte ändå! Nu! Han vände filéerna provande och försiktigt. Den första såg fin ut, läckert guldbrun log den mot Simon. Den andra? Samma! Den tredje? Den satt fast i botten. Simon bände försiktigt loss den och nu hade han en gyllene trio. Den sista filén kompletterade tavlan.

Simon lät höra glädjesuck. Kanske lite mera värme, så, inte

för länge, bara att inte saften rinner ut. Garnering? Ruska, sallad, persilja, tomat, gurka! Han vände sig till bänken. Där fanns ju konjak och madeira! Flambera! Vågade han? Ja, det gjorde Olaus på soigné. Lite konjak i en karott. Simon arbetade med febrigt ivriga händer. Tändstickor, han drog platån till ett hörn av spisen där värmen i platån kunde stilla sig. Karotten höll han beredd i handen – och så i med konjaken i platån. Han fumlade med tändstickorna, fick eld och stickan tände flammor, som likt rara lyktgubbar hoppade upp och ner runt filéerna. Simon ryckte till i platån som han sett Olaus göra och vips flammade lågor upp, bredde ut sig och slickade köttet. Lågorna dog ut, försvann under köttet.

Simon såg sig om, alla hade släppt sina arbeten och följde skådespelet. Sedan? Ett ögonblick stod det stilla för Simon. Jo, så klart! Han bestänkte filéerna med madeira, jus rôti, jus léger, bara lite. Med fingertopparna kände han på köttet. Nä, inte ännu! Ösa, sa Olaus, ösa och passa som små barn. Han lät den väldoftande såsen gång på gång rinna välbehagligt över filéerna. Sedan? Varma fatet! Sparris, hummer, béarnaise, petit pois, ruskan. Potatis? Pommes frites? Nej, det är inte bra! Simon torkade spisen med den oljiga trasan så att ett tjockt moln lade sig tillrätta under fläkten. Ah, pommes noisettes! Han värmde i en stekpanna.

Plötsligt stod hovmästaren i luckan.

– Köksmästare, jag glömde säga att de fyra filets de veau är till bankdirektör Holm. Alltså extra soigné som vanligt. Om det går vill jag ha dem fram.

– Går det bra, Lisa? sa Olaus lättjefullt.

– Ja, jag tror det.

– Du ska inte tro, bara veta. Nå ...

– Ja visst!

– OK! Då serverar jag vinet. Hovmästaren försvann. Simon tittade på Olaus, som förstrött pillade sina nagelband. Då är det väl bäst att jag gör det, tänkte Simon. Nu måste dom vara färdiga. Kalvfiléerna kändes lagom fasta. Sparrisen ville inte ligga stilla på köttet, äntligen. Hummer? Nej! Först béarnaise, försiktigt. Hummern – tack Gösta! Såsen, bäst att sila! Nu, så blank och fin. Spegel på hela fatet. Och så petit pois, små, så goda. Ruskan! Nu ja! Varför inte? Ser ju riktigt ut!

Hovmästaren bankade otåligt med besticket i luckan. Simon skyndade fram och torkade fatets kant.

– Potatis då!

– Å ja visst! Det kommer. Varsågod!

– Bongen, Lisa! Spetta den! Det gjorde du bra, sa Olaus med liknöjdheten som bortblåst. Riktigt bra till och med. Du har fina anlag till en bra rotisseur.

– Herr rotisseur! Jocke kom fram och tog i hand. Gratulation! Det visste du inte, men du har haft allas ögon i köket på dig hela tiden. Du blir snart kock ska du se. Men någon chef kommer du aldrig att bli. Du är för snäll, dom sätter sig på dig varenda djävul. Du måste ta för dig. Be dom dra åt helvete några gånger, så du sätter dig i respekt. Men en bra kock kan du bli! Det är sant!

– Har du kaffe, Eva, min lilla stumpa? ropade Gösta.

– Ska vi ha det redan? Det är nog en halv timma kvar.

– Det kommer nog inte så mycket nu, vi tar en paus.

– Kom nu, lille Petrus, du behöver en kopp efter det här, sa Olaus.

Månadskarlen dammade i kol i bingarna under spisen.

– Det regnar som satan ute, sa han och tittade längtansfullt på Jockes vinflaskor.

Så såg han köksmästaren, tog den tomma säcken under armen och gick med ett besviket – Nä hä!

– Vad vill den fan nu då? sa Jocke.

Hovmästaren kom med snabba steg in i köket ropande

– Köksmästaren! Köksmästaren!

– Ja, vad är det nu om?

Han kom ut från sitt kontor.

– Jag ska hälsa till köksmästaren från bankdirektör Holm.

Hjärtat slog ett extra slag, kände Simon. Vad hade han gjort för fel?

– Bankdirektören bad mig hälsa att det var den mest utsökta kalvfilé han har ätit på mången dag. Han uttryckte sig smått lyriskt, hur den smälte som smör i munnen, välkryddad och med en sås som var superb.

– Du hör själv, Olaus. Köksmästaren log förnöjt. Och väl bekomme er, som dansken säger.

– Det är bra, Petrus, sa Olaus. Du tar arbetet och jag tar rosorna. Men usch! Man får allt ta riset också när det kommer. Men käre lille du! Här sitter vi som kan så mycket annat. Upp och hoppa Petrus! Dinén ska vara klar innan vi går hem. Inbakad oxfilé och rosthammel. Fy då, nu vill jag inte längre! Hämta lite morötter, lök, palsternacka och purjolök, så är du så rar, lilla flitiga Lisa.

Eva stod böjd över grönsaksbingen. Simon satte pekfingeren i hennes sidor och skrämde till

– Uh – Öh!

– Djävlar! Kan du inte ge fan!

Eva for upp och höll en kraftig morot som tillhygge.

– Jaså, var det du, Simon. Hon såg lättad ut. Vad du skrämde mig.

De log i varandras ögon.

– Ta av dig glasögonen, ska du få en kyss, sa Simon.

Hennes ögon blev allvarliga. Med handen rättade hon till glasögonen, satte dem fast som ordentliga skyddsglasögon.

– Nej du Simon, det får du inte, sa hon lågt. Det tycker jag alldeles för mycket om dig för att göra. Hon log igen. Jag skulle gå mellan trädet och barken. Nehej du, vi har det som vi har det, kompisar. Hon samlade samman sina grönsaker i en bunke. Men glömmet dig, det gör jag nog aldrig.

Hårda ord ekade mellan kökets väggar när Simon kom tillbaka med sin bunke grönsaker. Köksmästaren och Jocke stod mitt emot varann vid fiskspisen som två stridstuppar, högröda i ansiktet av ilska.

– Köksmästaren är efter mig hela tiden! skrek Jocke.

– Du är en jävla skitluns!

Fraserna var nu undanlagda i sanningens minut.

– Jag har skött mitt arbete perfekt, sådana soppor har ni aldrig haft på den här syltan förr!

– Kalla inte det här för sylta. Stockholms ledande restaurang!

– Ja, det är la så länge du inte rör vid matlagningen.

– Det var det fräckaste! Det var det oerhördaste! Vill du genast ta tillbaka de orden!

– Aldrig i hela mitt liv. Det ryker ur fler skorstenar än ur den här arken. Ta du och sköt om spisen bäst du gitter! Mej ska du inte behöva se här mera.

Tummarna hade han kört under förklädets band, och med ett häftigt ryck slet han av dem. Förklädet föll i golvet och Jocke stampade på det.

– Tack in i helvete för mig!

Han tog sin klocka och plånbok ur lådan och gick tvärt ur köket inför köksmästarens runda förvånade ögon och gapande mun.

– Ni har ju lön inestående, ropade han till slut vädjande efter Jocke.

– Stopp dom upp i röven och rapa upp dom sedan, var de sista orden Jocke sa i Hotell och Restaurang Rosens kök.

Vreden slog läger hos köksmästaren.

– Vilken lymmel! Aldrig har väl någon satt sig upp så förr! Vad inbillar man sig? Han kommer väl att falla ner från sina höga hästar.

Den höga mössan slet han av och daskade den i bänken så att en strimma av oupptorkad soppa fastnade i en lång, gul sträng.

– Att man ska få uppleva sånt här på gamla dar! Det kraftiga grå håret föll ner i pannan och med en irriterad gest strök han bort den.

– Ta och se till att allt fungerar i köket, Gösta! Jag kommer tillbaka! Han gick med långa, snabba steg.

Mannen i kontrollen skyggade ett steg tillbaka när Jocke dansade framför stämpeluret och till slut tryckte ner det upprepade gånger.

– Här ska du få ditt kort! Han slog det hårt i disken. Riv det i små bitar om du gitter, jag behöver det inte mer. OK, nu har jag fått avreagera mig, sa Jocke till Olaus när de stod på gatan. Det regnar, pojkar, ingen har väl paraply eller regnkläder? Var blev Simon av? Kom igen vi drar vidare, mot nya öden och äventyr!

– Nej jag ska åt mitt håll, sa Olaus. Hej med er, där kommer Petrus, Jocke! Jag är snart hemma, men ni blir väl våta som kråkor!

– Jag ska direkt upp till restauratörernas. Dom behöver massor av kockar till sommarkrogarna. Där är grejer, må du tro! Sol och bad och vackra flickor. Ska du med, Petrus?

– Nej, jag får väl gå här en stund till. Måste väl bli biträde eller tredje kock innan jag flyttar på mig.

– Jag får din adress, så håller vi kontakt. Jag skriver om jag hör något. Så får vi jobba samman igen. I det här yrket får man lov att kуска runt i Sverige fler gånger om. Från stad till stad drar restaurangfolket. Vi bor i kappsäck, som zigenarna. Om jag kommer till västkusten kallar jag på dig.

Träffa Mona igen. Han knuffade Simon i sidan. Tänk på det, du! Nej, nu ska jag åt det här hållet. Hej med dig, Petrus, och sköt väl om dig. Och så hör vi av varandra. Jag lovar skriva snart!

De höll varandras händer i det strilande regnet.

Majoren själv var vakthavande och lämnade sin plats bakom disken i tamburen med viss möda. Den trinda magen putade ut under uniformsrocken och på det rödmosiga ansiktet trilade små svettpärlor.

– Det var väldigt vad det regnar, sa Simon.

– Det gör så, svarade han. Men regn behövs för att vi ska få en riklig skörd. Gud är oss nådig i all sin vishet. Han ställde sig framför Simon. Det vara bra ni kom nu. Vi får tala om hur vi ska göra med ert arbete.

– Ja, det är ju så att jag inte har fått något riktigt vaktschema ännu, svarade Simon. Det ska komma senare, jag vet inte när, men nu går jag för det mesta på natten. Alltså slutar jag klockan halv ett och innan jag är färdig med duschning och vägen hit så hinner ju klockan bli över ett innan jag kan vara här.

– Jag förstår, men nu är ju bestämmelserna sådana och ni bor så billigt här att vi måste vara stränga i det avseendet.

Han gick ett par steg fram och tillbaka.

– Det är så svårt att få rum, och dom som finns är så dyra och jag har inte så mycket betalt ännu.

Simon tog på sig en lidande min.

– Vi får lov att göra ett undantag för er då. Majoren gick hastigt bak pulpeten och började skriva på ett block. Som sagt är det mot våra principer, men vi får låta nåd gå före rätt denna gången. Men inte en minut längre än vad nödvändigt är. Då kan vi anse det avklarat då.

– Tack, sa Simon och gick lättad mot rummet.

– Ett ögonblick!

Simon stannade vid majorens rop.

– Ni har brev här. Två stycken till och med.

– Det va la sko!

Simon tog dem försiktigt i handen så att de inte skulle bli våta mot de regntunga kläderna.

Han kände genast igen mammas stil på det första brevet. Men det andra? Måtte det inte vara . . . ? Jo! Ändå! Kanske! Han skyndade in i rummet och hängde de våta kläderna på en stol. Hastigt tvättade han av sig, men kände hela tiden brevens magnetism där de låg lockande och väntade på nattsduksbordet.

– Har du fått brev från bruden?

Georg slängde tidningen och tittade upp.

– Det är hemifrån, det ena, svarade Simon inifrån handduken.

– Det andra då?

– Kanske från Mona. Jag vet inte.

– Försök spela nochig va! Men jag ska knipa käft så du får läsa i fred. Väck mig om jag somnar! Vi kan gå ut sedan. Han vände ryggen åt rummet.

Först öppnade Simon brevet hemifrån. Som vanligt var det

mamma som skrev. Allt var som vanligt hemma, skrev hon. Bara det att pappa var trött, det hade blivit mycket övertid de sista dagarna. Björn hade kommit hem från Jönköping, då han inte kände sig riktigt bra. Läkaren kunde inte säga vad det var för fel. Han repar väl sig, nu när det blir sommar och varmt. Alla hälsade sin lille kock! Och hej från store- och lillebror!

Plötsligt hade han Monas ord framför sig. Små sirliga bokstäver, som bildade ord, som bildade meningar, som bildade meddelande bara till honom, Simon, från henne!

- Simon, jag längtar redan efter dig!
- Vi ska aldrig vara från varann mera så länge vi lever!
- Jag ska sköta våra barn så ömt, så ömt!
- Jag har slutat i fabriken och har börjat på kontor!
- Jag kysser dig miljoner gånger!

Georg gäspade från sin säng. Simon lade ner breven i kuverten igen. Han måste läsa igen – om och om igen, ensam, senare.

– Nu kommer snart Brändberg, den kan man ställa klockan efter, sa Georg sömnigt. Du ska få se själv! Nu är hon en kvart i sju, om nio minuter börjar ritualen.

Han reste sig ur bädden och gick fram och försökte räta ut sina lockar med en avbruten kam.

- Ska du ut i kväll, eller?
- Nej, jag stannar nog inne, svarade Simon. Han krängde på sig en varm tröja. Det regnar ju och så har jag inga pengar.
- Nu du! Nu kommer Brändberg, han snackar alltid med majoren ett slag först.

Georg skyndade sig tillbaka till sin säng.

- Programmet håller.
- Usch, vad det är kallt. Rått och blåsigt. Skönt att komma inomhus i alla fall.

Barberare Brändberg skakade omsorgsfullt av rocken och hatten de sista dropparna av det kalla regnet.

– Det är inte bra för mina luftrör med sån här väderlek. Han hängde prydligt upp sin rock på hängaren och hatten på hyllan. Han fick syn på Simon.

– Ja, men där har vi ju vår nye kamrat. Välkommen du, och jag hoppas du kommer att trivas här. Jag hörde att du heter Simon. Brändberg heter jag! Ja, jag är barberare, så om du blir för långhårig så är det bara till att komma till mig. Ha ha! Och du ska bli kock. Ja, det är då ingen dålig sysselsättning, om jag får påstå. Jag känner en som är väldigt duktig och riksbekant för sin matkonst. Jag vill berätta mer om honom för dig vid tillfälle.

Brändberg gick muttrande till bordet och satte sig. Han var en något äldre man, grått välkammat hår, ett alldagligt ansikte, kanske prudentligt ändå. Simon lade märke till de långa, smala händerna som mjukt och graciöst trollade fram cigaretten och tändstickorna. Även benen syntes smala så att byxbenen fladdrade vid hans steg. Han lade det ena benet över det andra med sådan böjlighet att det såg ut som en växtranka hade slagit sina tentakler om benet, för att suga åt sig näring.

– 18.54 in, 18.57 avklädd, 19.01 i stolen och tänt cigaretten, 19.03 börjar den systematiska utläsningen av tidningen, som han aldrig fattar ett ord av, viskade Georg till Simon.

– Vad säger du, pojk?

Brändberg tittade upp från kvällstidningen

– Hör du du, det var inget, sa Georg.

Brändberg vände förtretat blad.

– Jag fick en slags gryta i dag. Det var gott, fast jag fick inte potatis till, bara sånt där djävla kuliris. Kunde väl ta in lite potatis också. Jag ska säga till om det i morgon.

– 19.25 – nu börjar kveruleringen, viskade Georg.
– Du borde inte ligga med skorna på överkastet. Majoren tycker inte om det, Georg.

– Jag ger fan i majoren och hela hans förbannade stab, sa Georg.

Brändberg bläddrade med tidningen, hårt irriterad.

– Satans ungdomar nu för tiden. De har inte fått lära sig skick och fason som på vår tid.

– Jag har bott på Frälsningsarmén i 16 år, och ännu har de inte haft någon anledning att klaga på mig. En gång har jag fått kaffe och kakor hos majoren i hans privata våning. Det är en hygglig karl, kan jag tala om för dig.

Brändberg tittade lite över tidningen på Georg. Men han låg vänd mot väggen med skorna på det ljusa överkastet. Jackan hade han slängt i en hög på stolen och på golvet låg tidningar och cigarettfimpar i en enda röra.

– Tar du dig inte i akt och håller ordning och reda på dina saker kanske du blir förflyttad till det stora rummet.

– Vilket stora rum?

– Det i andra våningen. Där är dom åtta stycken, stackars vasar är dom!

– Är det bara gubbar som bor här? frågade Simon.

– Ja, vi är bara ungarlar här, svarade Brändberg och fortsatte att bläddra i tidningen.

– Så du ska bli kock, sa han plötsligt och vek omsorgsfullt samman tidningen och lade den på sin plats. Det är kanske ett bra yrke det med, vad vet jag? Så småningom kanske du kan laga till en hummer Vanderbilt. Det gjorde en vän till mig en gång.

Han reste sig och rättade till rosetten framför spegeln, kammade det grå håret och borstade av slaget på kostymen.

Han gick fram till fönstret och drog undan den smutsgula gardinen. Regnet hade ökat i häftighet och slog mot de höga fönstren. Plötsliga stormbyar svepte regnduschar genom den smala gatan, som ville den sopa undan allt gammalt kvarglömt damm. Inte mycket folk ute en sån här kväll. Bilarna stod liksom och ruggade vid trottoarkanten, en och annan fotgängare skyndade förbi i väl skyddande kläder.

– Nu borde väl snart fotografen vara hemma, sa Brändberg mera för sig själv och tände en ny cigarett.

Han lämnade fönstret och gick fram och åter i rummet. Fanns god plats för promenader här. Möbleringen var sparsam, ett bord med fyra stolar vid fönsterväggen, fyra små kommoder där var och en hade sina tillhörigheter, samt de fyra skåpen. Brändberg räknade stegen, tretton på längden och nio på bredden, trots att han visste det sedan lång tid tillbaka.

– Undrar om inte fotografen kommer snart, började han igen.

– Fan, att man inte kan få sova i fred, sa Georg och satte sig upp i sängen. Har du en cigarett?

– Du borde inte röka så mycket, sa Brändberg och räckte honom cigarettpaketet.

– Har du inga andra än såna här skitcigaretter?

– Jag måste hålla mig till dom för mina dåliga luftrör. Men-
tol kan man röka utan att det är så farligt, står det i annonsen.

– Du skulle väl inte röka alls om du har så dåliga luftrör.

Georg drog in röken utan synbar tillfredsställelse.

– Ska du ut i kväll, eller ska du sitta i det här råttboet i kväll igen?

– Du vet ju att jag inte gärna går ut. Och speciellt inte i kväll när det är så dåligt väder. Nej, jag ska ut på söndag, då är jag

bjuden till Lidingö. Jag har min gode vän sen många år. Han är skådespelare och han bjuder alltid på så goda söndagsmiddagar. Du känner honom nog. Han var med i . . .

– Ja, jag har hört det till leda nu. Min gode vän skådespelaren. Vad var det han hette nu?

– Han heter . . . Nej, men där är ju fotografen! Så är vi då samlade alla i hemmets trevna tjäll.

– Hemmets trevnad! Jo, jag tackar jag! Var har du blommorna då, barberare Brändberg? Var är den nystrukna duken på matsalsbordet?

Birger slängde de våta kläderna på en stol.

– Vilket väder, ni kan vara glada att ni inte behöver gå ut i kväll. Vad du ser kurig ut, Georg. Har du legat och sovit? Ska du ut i kväll igen?

– Klart man ska ut ett tag. Det går inte att ligga här inne och tryna. Vi kunde ju gå ut tillsammans på nån krog och få en bit mat.

– Tyvärr, jag ska träffa en liten väninna på ett par timmar. Men en annan gång.

Fotografen gick fram till vasken och tvättade sig. Sedan rakade han sig omsorgsfullt.

– Du har visst alltid någon liten väninna på gång, sa barberaren från sin stol. Hur orkar du med det varenda kväll? Jag har ju själv varit ung en gång, men inte kunde man hålla igång varje kväll.

– Kunde ju bero på dej själv också! Man får vara framåt, inte ge brudarna en chans. Men du var väl så där omsorgsfullt artig och chevaleresk när du gjorde din cour bland det täcka könet.

De vita tänderna lyste mot Brändberg i ett skadeglatt flin. Han visste precis hur han skulle få Brändberg ur jämvikt.

Brändberg visste inte hur han skulle få fotografen ur jämvikt. Han kunde aldrig behärska sig, för ut i otidigheter.

– Du din djävla fittefotograf, som inte kan tjäna ditt uppehälle på ett ordentligt arbete. Du fotograferar ju så en gynekologprofessor skulle få studieobjekt för hela sitt återstående liv.

– Men det blir till pengar, min vän. Mycket pengar. Inte såna där allmosor du får i din slaktarbutik.

– Slaktarbutik! Jag har aldrig skurit en kund så länge jag har hållit på i detta yrket. Och det är trettioåtta år i år.

Brändberg var högröd av ilska. Utan mening tog han fram sin pyjamas och slängde den på sin säng.

– Snacka du, din skitstövel. Jag har i alla fall en respektabel kundkrets, skådespelare och direktörer. Sådana som du aldrig skulle ...

– Sluta nu med det tjetet. Ni kommer ändå ingen väg.

Georg reste sig makligt ur sängen och röjde upp bland tidningar och fimpar.

– Om ni två nån gång skulle ta och krypa ur sandlådan. Barnungar, så gamla ni är. Eller hur, Simon? Känner du inte igen det, peta mej på näsan om du vågar. Gå över strecket här om du törs.

– Kanske det, menade Simon försiktigt.

– Så är man färdig för nya erövringar.

Birger knöt en slips på en ren skjorta.

– Du går tyst om du kommer sent, vi andra behöver sova, förstår du. Vi som har ett hederligt arbete att sköta om dagarna, sa Brändberg surt.

– Du kan raka mej i röven, log Birger mot Brändberg.

– Ja, hellre det än i ansiktet, svarade Brändberg blixtnabbt.

– Äntligen en fullträff, Brändberg! skrek Georg och flög

upp ur sängen. Han skrattade och dansade runt på golvet. Den har jag väntat på länge! Han tryckte Brändbergs händer. Se på'n, har du sett någon så flat förr. He-mannen gick på en knock out!

Och Birger såg flat ut. Hakan hade ramlat okontrollerat ner och ögonen stirrade oförstående på de tre i rummet. Brändberg lycksaligt leende åt berömmet från den jublande Georg. Simon fnittrade av skratt under täcket. Så samlade Birger samman sin rock och hatt och med ett – Ni är inte riktigt kloka någon av er! – försvann han ut genom dörren, som han slog igen efter sig med en hård smäll.

Förnöjt leende redde barberaren sitt nattläger. Georg slängde ett öga ut genom fönstret och upptäckte att regnet ökat i styrka. Med en uppgiven suck tog han kvällstidningen och lade sig på sängen, men nu med skorna av.

Simon låg redan hopkrupen i sin sovställning, förnöjt leende även han vid tanken på vad dagen givit.

~ Trettonde kapitlet ~

MAN FÖRESLOG SIMON att upptäcka Mälardrottningens skönhet, nu när hon står som en brud, klädd i sin allra skiraste försommarskrud.

Den plötsliga värmen lade sitt dok över staden. Gatornas asfaltsbeläggningar mjuknade i hettan från solen och tvang de flanerande att välja skuggrika stråk. Vinden från havet lockade med svalkande fläktar mellan kobbar och skär. Visade om badvikar och abborrgrund, om förnöjsamhetsseglar i oförgätligt solnedgångslandskap.

Som endast nödvändighetsmänniskorna fanns kvar i det vaddvarma stadskvalmet, kunde Simon ostört ägna sig åt huvudstadens sevärdheter.

Så här ser den alltså ut, den mångomtalade, mångbesjungen, av många kallade den oförlikneliga. Öar och holmar fullbesatta av slott, palats, hyreslängor, hamnskjul och framför allt alla kyrkorna med sina torn och tinnar i de mest mångskiftande former. Allt omramat av det glittrande vattnet, som bildade fjärdar, sjöar och vikar.

Från sina utsiktspunkter, Katarinahissen och Stadshus-tornet, låg den väldiga kartan utbredd framför Simons fötter, färdig att utforskas i detalj. Han ville veta vart gatorna och gränderna ledde. Kanske fick han veta vem som bodde där, lära känna deras liv, kanske känna aningen om den stora staden ...

Skansen exponerade exotism och hembygd. Giraff och

elefant mot svart korp och bråkande får. Fiolspelemän mot Ehrlings storbandsjazz.

Gröna Lund fann han småfuttigt mot Lisebergs blompraktsorgier. Han fick här tillfälle att öva sin nyfunna köksfranska, Grönan som lunch du jour och då Liseberg som à la carte soignée.

Han blandade sig med Strandvägens flanörer och med de outröttliga betraktarna av Strömmens norsfiskare.

Han drogs till Konungens boning och begapade praktsalar, som i förnäm liknöjdhet förstod att hålla de smutsiga på den för dem avsedda arean.

Jo visst var de la vackert, stort och grant, summerade Simon. Men ändå var det ju inte Götet. Riktiga båtar, som går på de stora haven, det hade dom ju inte. Bara några futtiga kanalpesar här och var vid kajerna. Och inte har dom västkustens friskhet, där tånglukten driver långt upp på land och saltstänken yr ända in till Järntorget.

Men så klart, Stockholm är ju fint, på sitt sätt, adderade Simon.

– Har du sett hela stan nu då? Georg vände sig makligt i bädden.

– Nä, de e la lite kvar, frustade Simon från tvättstället.

– Du kunde gå med mej på ett möte i kväll, om du inte har något annat för dig. Georg sträckte armarna i taket och gäspade stort.

– Du e la inte religiös, sa Simon häpet.

– Inte mycket. Georg drog på sig skorna. Nej, det här är ett politiskt möte. Om du har en aning om saker och ting kanske du vet att en del åsikter och tankar måste utbytas i hemlighet. Det blir en film från norska motståndsrörelsen, som är så het att den inte får visas fritt. Sedan ska en

gubbe snacka lite. Vill du med får du driva på, annars hinner vi inte.

Motvilligt lät sig Simon ledas genom smala gränder och vindlande gångar, tills de slutligen nådde en liten och mörk biolokal. Tysta, allvarliga kvinnor och män tog plats i bänkraderna. I den skumma belysningen utplånades anletsdragen, som skuggor i en överklig värld rörde de sig. I den förtätade stämningen förbyttes Simons ovilja mot politisk aktivitet till en nyfiken förväntan.

Filmen beskrev motståndet till ockupationsmakten, men också mot de infödda som förstod att hålla sig väl med den tyska överhögheten.

Efter filmen klargjorde en talare för åhörarna den fara som även hotade det egna landet. Han pekade på de hotande kaosmolnen som ogripbart svävade över våra huvuden. Han pekade på den fara som hotade dem som rakryggat vågade säga och skriva om den sanning som hände runt oss. Han beskrev lägren i Norrland där obekväma röster tystades. Om tidningar som drogs in och beslagtogs. Om hur fängelser fick hysa skribenter som inte lärt sig förstå hur de maktavande önskade händelserna återgivna. Om den död, massaker, flykt och skräck som omringade oss. Om de styrandes tillmötesgående till det, som de trodde, nya herrefolket. Om hur stövelarmén obehindrat fick frakta soldater och krigsmateriel genom vårt land för att förtrycka det norska broderfolket. Han kallade maktavarna förrädare mot de fria folken. Han liknade dem vid hundar som viftar med svansen för att hålla sig vän med sin herre.

Mötet avslutades med »Internationalen«, som dånade in i Simons huvud ur de hundratals struparna.

Sjättejunidagens gassande sol på Stadion med ett hav av blå-gula flaggor som effektiv full fond. Paraderande flottister, flygare, infanterister, gymnaster, idrottsfolk, lottor och rödakorsare.

Majestätet på läktaren omgiven av prinsar, prinsessor och leende hovfolk. Biskopen med det blänkande korset på magen talade om lyckan att äga den korsmärkta flaggan och att bevara och utveckla vårt kristna arv. Och att vi ville, under hot mot ingen, ge vårt yttersta för att få vårt oberoende bevarat. Biskopen talade om förtroendefullt samarbete mellan olika klasser till båtad för en svensk framtid.

En kör sökte ersätta den krånglande högtalaren. Antingen är det »Sveriges flagga« eller »Sverige« dom håller på med, tänkte Simon från sin ståplats. Konungen delade ut flaggorna på löpande band, någon tackade och alla hurrade.

»Svenskmannasång« och »Biskop Thomas frihetssång« dånade ur de nyreparerade högtalarna. Man spelade psalmer i militärörkestern och paraderade förbi den kungliga läktaren.

Kvällskylan hade lagt en svalkande hand över staden, så här vid niotiden när Simon sakta promenerade genom gatorna. Dagens flaggskrud höll på att tas ner från sina stänger för att läggas och förvaras i sina gömmor, tills man nästa gång ville manifesteras något.

Detta måste vara propaganda, funderade Simon. Mannen framför de röda revolutionsfanorna domderade mot det han ansåg som svek mot den arbetande klassen. Om medlöparna till nazismen, vilket på sikt ännu mera skulle förtrycka oss.

Ord som trummas in, tankar som vill ha gehör! Stadionfesten trängde undan mörka biolokalen, ett enat folk, i en tid av ofärd ska vi ej svika fädrens gärningar. Vi vill kämpa gemensamt mot var och en som vill besudla vår flagga, som

vi fått av historiens gud i korsets tecken. Svenskmannatro, svenskmannavilja och svenskmannakraft, vem har rätt och vem har fel ...?

Måste vi inte hålla samman då? Simon tyckte sig se en lösning. Om alla gjorde sitt allra bästa för en enda saks skull, då fick dom nog ett bra jobb att ockupera och förslava det svenska folket. Men då skulle förstås ALLA göra sitt BÄSTA. Men det är nog en utopi i alla fall. Det låter alldeles för enkelt. Simon släntrade in på Normabaren vid Kornhamnstorg för en kopp kaffe innan det var dags för nattens vila.

Hotell och Restaurang Rosen dåsade i behaglig sommarro. Vintersäsongens hetsiga feberjakt runt kolspisens glödande härdar hade förvandlats till den normala arbetstakt Simon var van vid från fabriken. Kockarna fick plötsligt tid att lämna sina positioner och vandra runt för att besöka kamrater, än här och än där.

Samtalsgrupper diskuterade allt från ett nytt sätt att stycka kalvkylen på, tankar på gångna tiders obegränsade råvarutillgångar, flickors beteende, krigets otroligheter, den hägrande semestern, inkallelserna som ryktades öka i sommar. Köksmästaren oroade sig för framtiden.

– Det eländiga kriget ställer allt på ända, suckade han med en uppgiven gest. Inte nog med att folk ska ha sina semestrar, nu vill dom ta av det fåtal jag har kvar till gränserna. Hur det här ska avlöpa har jag ingen som helst aning om. I sommar går det väl an, när vi nu har så lite att göra. Som vanligt får jag väl korta in på min egen semester. Det är kanske lappri, men hösten bävar jag för. Full rusch igen och inget folk. Jag bävar för hösten ...

Olaus exempel hade väckt anklang hos de övriga kockarna.

– Du som var så fin på kalvfilén, Petrus, kom här och hjälp mig med sole Walewska. Pochera den i vitt vin! Soigné, min vän.

– Petrus, vi ska göra köttbullar till personalen. Ställ dig och stek, så rullar jag dom.

– Lilla Lisa, tournedos bordelaise. Hör du det, din slyna! Tournera potatis till, château blir charmant.

– Blomkålen gör du à la polonaise . . .

– I dag ska du helt på egen hand göra crème argenteuil.

– Tranchera ankan, Simon! Ta kniven med florettstålet!

– Min vän, kom med mig så vill jag visa dig hur man styckar en bakpart.

– Min Gud, du liknar allt mer en kock för varje dag.

Jockes ord svävade hela tiden framför Simon. »Hoppa på allt, var inte rädd att pröva på, vad det än är. Du måste känna dig för överallt. Vänta dej inte att du kan laga mat med en gång! Det är på misstagen man lär!«

Simon fick känna på hur det var att färdas på kockelevens berg- och dalbana. De hisnande höjder av lycka när han presenterade en anrättning som vann gillande, och de djupa avgrunder av missmod när en sås brändes vid. Eller som när elva ägg bara gled från äggfacket och krossades till en röra på golvet, rätt framför köksmästarens fötter. Endast sällan trängde sig minnesbilderna från fabriken på och hände det någon gång var det Mona, när solstrålen lekte i hennes ögon . . .

– Simon! Simon Petrus! Hallå, Simon Persson! Hallå, hej, vart ska du så bråttom? Sussie kom skyndande efter Simon ner Bryggargatan.

– Hej! Är du kvar i stan ännu, Sussie? Jag trodde ni hade åkt till landet redan. Det sa du när du slutade.

– Dom blir aldrig färdiga hemma. Men det ska väl bli snart.
Vart ska du gå nu?

– Jag ska hem och tvätta mig. Och så ska jag raka mig och göra mig vacker. Sen blir det väl lite vila och därefter vet jag ingenting.

– I det här underbara vädret. Du kan väl inte behöva ligga inne i det mörka rummet, när solen skiner så rart och det är så varmt och skönt. Jag ska ut och bada. Jag vet ett undangömt ställe dit ingen kommer, alldeles intill en skön badvik. Följer du med mig?

– Kan jag det då? Ska inte du hem? Simon vågade knappt tro sina egna öron.

– Jag är ensam hemma. Far och mor är på affärsresa långt uppåt Norrland, så jag gör som jag tycker. Kom, jag har bilen här.

Hon tog honom i handen och de gick mot Brunkebergstorg.

– Har du bil? frågade Simon.

– Den lilla gula där. Hoppa in bara! Har du sett ett sådant sött litet gengasaggregat jag har.

Simon slukade den lilla behändiga sportbilens alla detaljer, stänkskärmar som smekte den gula karossen, de två sitsarnas intimitet, vid den nerrullade sufflettens friskhet, tallriks-hjulens otålighet, sfinxmaskoten på den blänkande kylaren.

Skickligt manövrerade Sussie bilen genom smala gators larm, tills hon kunde ge mera gas när de kom ut på den bredare vägen.

– Hör du vad fint motorn spinner, ropade hon och ökade farten än mer. Vi kan komma upp i hundra hur lätt som helst. Blåser det på dig, Simon?

– Nej, det är inte farligt. Det var så varmt i köket i dag så jag

kan behöva lite frisk luft. Men vad är det för märke på din bil?

– Det är en Armstrong Siddeley. Far gav mig den på tjugottårsdagen. Det är en engelsk bil och den är speciellt gjord för gentlemäns döttrar, sa far. Han är galen i bilar må du tro – själv har han en Packard V12 med 7,2 liters motor. Karossen är ritad av en som heter Derham. Min bil är på 1,4 liter. Du hör vad jag kan, Simon. Hur är det i köket nu?

– Gösta är inkallad. Och Olaus tror att han snart åker ut han också. Det går en massa rykten må du tro. En del säger det ska bli allmän mobilisering. Det är visst väldigt spännande just nu vid gränserna. Så nu vet inte köksis hur han ska bära sig åt, för det ska ju vara semester också!

– Jaså, är det så galet nu? Sussie lät det blonda håret fladdra fritt i draget. Och hovmästaren är också inkallad.

– Hur vet du det?

– Du är väl inte svartis, Simon?

– Nä, varför skulle jag vara det?

Staden hade de lämnat långt bakom sig när Sussie svängde in på allt smalare och krokigare vägar. Någon gång kunde Simon skymta en flik av blått hav, för att sedan känna instängdheten i skog.

Plötsligt stannade Sussie. Motorn hostade till, tystnaden omgav dem.

– Här är det, Simon. Sussie sträckte armarna befriande mot höjden. Det är havet du ser mellan träden där. Ser det inte skönt ut? Se så det glittrar av solen, inte en vindkåre en gång. Är här inte underbart? Och bara du och jag. Först ska vi bada! Är du färdig?

– Jag ska bara ta på mig badbyxorna.

– Vi kan bada nakna om du vill. Men du kanske är för blyg för det? Kom här! Min egen plats på jorden när solen lyser

och det är varmt i vattnet. Hon gick före tills hon stannade vid en gräsmatteplatå. Av med paltorna, nu är vi de enda människorna på hela planeten.

De loja vågorna tog emot dem knappt utan rörelse, omslöt dem i sin ljumma famn. De simmade ut från land, som ville de i gemenskap lämna något – förena sig med aftonskymningens rosafärgade spektrum. Mot det mål som var deras och ingen annans . . .

– Håll mig, Simon! Oh, vad långt ute vi var. Bara du och jag. Tänk om vi aldrig kommit tillbaka. Vad skulle vi gjort, Simon?

– Vi hade la blivit leggandes därute då bägge två. Det hade la inte vart mer med det.

– Oh, vad dumt! Simon, bär din brud till brudsängen, se så grönt, mjukt och lockande den väntar oss.

Han bar henne över de knaggliga stenarna och snärjande trädrötterna så lätt som en fjäder. Hon slingrade armarna om hans hals, tills han försiktigt lade henne på den gröna sängen.

– Var det inte skönt att bada ändå, Simon? frågade hon medan hon lade sig tillrätta. Lägg dig här, alldeles intill mig.

– Jo, de va la gott, men det är ju inte som hemma, salt och så där. Och så är det inte såna fina klippor här heller. Alldeles blanka är dom hemma, miljarder års vågor har slipat dom. Till och med är de formade så att man ligger som i en god säng.

Hennes bröst höjdes och sänktes ännu efter simturen. I baddräktens djupa urringning kunde han skymta de små rubinröda bröstvårtorna.

– Jag har också legat mycket på sådana där klippor må du tro. Och badat i salt vatten också. Vi hyr i Marstrand varje år. Far har en stor segelbåt. Med den tar vi långa utfärder. Ofta

hälsar vi på morbror i Särö. Har du varit där mycket?

– Nä, vi är mest på Näset när vi badar. Eller röda ladan i Stensjön om vi inte orkar cykla ända ut till havet.

– Alldeles tyst, Simon! Vi ska bara låta naturen tala.

Långt utifrån havet hördes knatter från en fiskebåt. En fågel höll konsert från en grantopp. Månen och solen kappades om att ge den rätta trolskheten åt landskapet.

– Vem är du egentligen, Simon? frågade Sussie plötsligt.

– Jag?

Simon vände sig mot Sussie. Hon log mot honom, gned sin nästipp mot Simons kind och lät håret falla över dem som ett skyddande tält.

– Jo ...

Hon rullade åter över på rygg och lade huvudet tillrätta på Simons arm.

– Egentligen är frågan oviktig just nu. Se rätt upp, Simon. Förbi de rosafärgade skyarna. Vi ser tillsammans du och jag. Då måste det bli dubbelt så långt. Vi ser nog miljoner ljusår in i universum, vi två små, små pytingar på den gröna brudsängen, Simon och Sussie. Men ändå, Simon, lite kan du väl berätta för din älskade.

– Det är inte så mycket att berätta, sa Simon. Jag tillhör den grå massan.

– Vad för slag? Profanum vulgus, hur kan du säga så? Sussie lade sin hand på Simons bröst.

– Va betydde det nu då?

– Det betyder den råa hopen och det är latin. Det måste ju vara alldeles felaktigt. Vi är var och en individer, skapade var för sig. Ingen är den andra lik och det där med den råa massan är ju helt barockt. Ingen har väl någonsin skapat en rå massa! Nu får du verkligen förklara dej, Simon.

– En gång i beredskapen – Simon talade stilla för att inte störa fåglarnas aftonsång – stod jag vakt på en höjd. Nedanför var en stor bra gräsmatta där killarna skulle ha x-ett.

– Vad är x-ett?

– Excercis ett. Man får lära sig gå, stanna, springa, gå igen, gevär upp, in, ner, ut, det är något helt vansinnigt det hela. Där uppe från höjden såg jag klart hur det är, hur vi blir ledda och formade av någon. Massan, den stora grå massan som vi tillhör. Var så artig! Ett gevär modell 39. Patron i! In i ledet! Tyst i ledet!

– Vid sidan stod en löjtnant i blanka ridstövlar. Han hade alltid ett ridspö i handen, som han slog på stövelskaftet med. Avståndet var så långt att jag inte kunde höra hans kommandoord, bara ett rytande varje gång något skulle hända i massan.

– Som en snäll, trög boskapshjord formade sig massan i olika önskade mönster. Aouih! En lång rad ringlande sig runt, runt. Aouih! En bred front med gevären hotfullt pekande mot den krokiga eken. Aouih! Fyra led som stannar, vänder vänster, vänder höger, vänder helt om.

– Fy vad du är prosaisk. Sussie daskade skälmskt till Simon.

– Ja, men så är det, förstår du. Det kunde ju varit din bror, den där löjtnanten. Måste tyvärr fösa boskap ett par år innan han kan slå ner röven i nån fin stab. Ekluten alltså!

– Det måste vara så, lille Simon. Om löjtnanten nu var min bror, så har han fått utbildning i de förnämsta skolorna. Hur skulle det gå om massan skulle bestämma över löjtnanten? Säkert kaos, älskade Simon. Folkets breda lager kan aldrig få den utbildning som vi har. Således kan de för den skull inte göra anspråk på att leda.

– Du har la aldrig hört Knut Senander på Masthuggstorget, sa Simon.

– Vem i all världen är Knut Senander?

– Kommunist, du! Och fick han bestämma, då åkte din löjtnant långt helskotta förbi alla stjärnor och månar som vi kan se härifrån.

– Fy Simon!

Sussie kysste hans mun och Simon kände hennes kropp mot sin som vore de utan de våta baddräkterna. Han strök hennes hår, axlarna och skuldrorna, handen förlorade sig in under baddräkten och nådde äntligen bröstens underbara fasthet.

– Titta på stjärnorna igen, Simon. Sussie lade sig åter på armen. Kan du hålla dig en stund till. Hon skrattade till. Vi kan vara här hela natten, bara du och jag. Tycker du om mina bröst?

– Dom är fina, tycker jag. Simon fick inte bort klumpen i halsen.

– Du ska få kyssa dem sedan. Hennes läppar var helt nära Simons öra. Du ska bli en stor och hård pojke för lilla Sussie.

– Det var länge sedan jag var det, svarade Simon och strök baddräktens ena band av Sussies axel. Han kysste hennes hals, öron och ögonlock.

– Oh Simon! Du får komma! Du får kyssa bröstet sedan! Hjälp mig av med baddräkten!

– Mor! Mor! Se her sådan en go plads her er. Mor! Her er jeg! Her kan vi spile hold. Kommer også far? Jytte! Jens! Kom her! Vi kan ha malet der. Se mor! Der ligger ett ægtepar. Det gør da ikke noget att vi er her! Vel Mor!

Strandängen fylldes av de nytillkomnas glädjerop. En boll studsade mellan stenar och trädrötter. En kvinna ställde en korg på en flat sten.

– Ja, her er da dejligt! Her kan vi da godt blive. Ikke far?

– Jo, her sidder jeg . Giv mig då en bajer, mor. I hvad jeg er tørstig! Har du også samfundshjælp?

Han krængde av sig kavaj och hatt och visade en svettig skjorta.

– Nej, vad är nu detta? Sussie reste sig på armbågarna. Hur vågar dom komma till mitt eget badställe. Att dom inte skäms. Simon, du får köra bort dem!

– Vi kan la inte jaga dom här ifrån, sa Simon. Det är la inte privat mark här. Vi får la flötta oss. Har du sett, Sussie? Simon pekade och skrattade. Dom är lika som bär allihop. Jösses, di liknar papegojor! Se på näsorna och kinderna. Bara dom inte flyger rätt upp i luften.

– Jag kan då inte se något roligt i det. Sussie lade baddräk- tens band tillrätta på axeln igen. Jag hatar dessa gapiga män- niskor. Hur kan de komma hit, när det är krig?

– Det flyr massor av danskar över Sundet undan nassarna. Det är la fint dom har klarat sig.

– Dom har väl inte bättre förstånd. Oh! En förlupen boll slog ner vid sidan av henne.

– Kan di lie gi mej den igen, ropade barnen.

– Undskyld att børnene forstyrrer før dem, fru. Di är så glade, ropade kvinnan.

– Jag är inte alls någon fru. Kom Simon, här kan vi inte vara.

En misslynt rynka upptäckte Simon.

– Jag vet ett annat ställe, följ mej mellan träden.

Åter bredde de ut sin badkappa och redde sitt näste under en lodrät klippa, med allvarsträden runt om, skuggande den nedgående solen.

– Här är inte så dumt. Fast jag kan inte se havet. Jag fryser, Simon!

- Jag ska värma dej!
- Kyss mig igen. Simon du . . .
- Karl, jag er indianer. Pang! Du er død!
- Jens, der må du da ikke være!

Åter dök barnens papegojhuvuden upp. På krönet av klippan, bakom eken, i videsnåret, i tallens nedersta grenar, överallt hördes rop, överallt syntes deras huvuden.

- En sådan en dejlig skov her er. De har vi ikke der hjemme.
- Jytte! Kan du se, der är ægteparret igen.
- Vad menar dom med ægtepar? Sussies röst hade fått en hård klangfärg.

– Ett äkta par. Dom tror väl vi är ett par som är gifta, sa Simon som på samma gång försökte räkna ut hur många barnen var. Men insåg snart det omöjliga. Kan du inte danska?

– Nej, det kan jag verkligen inte. Franska, tyska och engelska kan jag, det fick vi lära oss i Sorbonne.

– Men det här är ju vårt broderfolk. Vi skulle ju först lära oss deras språk, sa Simon.

– Nu är du tokig igen, Simon. Äkta par, vi är då inte gifta. Inte ännu i alla fall. Nu är jag trött på det här, vi går till bilen, Simon!

– Hurra! Hurra! Vi har drevet fienden på flykten. Pang!

– Kan i da la vare med alt støj og vrøvl. Kom her, mor siger vi ska få aftensmad lige nu.

– Gud, vad skönt att komma ifrån dom, sa Sussie. Det här passade mej verkligen inte. Vi får nog gå till bilen. Eller vad tror du, Simon, min egen älskade.

Hon slängde badkappan över axlarna och tog de lätta kläderna under armen. De gick med mjuka steg genom den doftande skogen. Fåglarnas aftonkonsert nådde sin kulmen, som ville de hylla den nedgående solens förgyllning

av de lätta skyarna. Ett överklighetens urtidslandskap. De nådde den grusade vägen och vandrade hand i hand mot den gula bilen.

– Jag vet Simon! Sussie tog ett danssteg. Vi ligger i bilen! Gud så trångt vi kan få det i sätet. Först framme?

Snabba fötter på det knastrande gruset.

– Oh, men vad nära jag var först. Hjälp mig upp i sängen, Simon! Sussie rullade samman badkappan till en kudde och lade sig tillrätta.

– Välkommen, min prins!

Simon lade sig på knä vid hennes sida och blottade axlarna och bröstet.

– Du är som marsipan, viskade han hest. – Sötaste ...

– Äntligen! Oh ... Kom till mej!

– Karl! Har du set en sådan en smuk bil? Jytte og Karl! Kom da!

– Nej, nu blir jag förbannad! Åt helvete ungdjälvar! Sussie stod upp på sätet högröd av ilska. Baddräktens överdel hängde på midjan ...

– Kan i se, hun står i bare patterne!

Simon häpnade över den hastiga scenförändringen.

– Sätt sig! Vi kör! Sussie fick på blus och kjol och satte sig vid ratten. – Vi ska hem! Hon tutade ilsket på de glada papegojbarnen, som glatt vinkade farväl med var sin wienerkorv i handen.

– Vart ska vi nu då? frågade Simon och knäppte gylfknapparna.

– Jag ska i alla fall hem. Du får gå dit du vill.

– Jag följer med dig hem.

– Du är galen, vi ska ha te nu.

– Du är ju ensam.

- Det är jag inte.
- Dina föräldrar är ju i Norrland.
- Norrmalm, sa jag. Dom väntar på mig.
- Men . . .

Simon märkte att det inte var idé att prata mera. Sussie pressade bilen i hög fart på den smala vägen. Hennes blonda hår fladdrade i vinddraget. Munnen hade hon hårt sammanpressad och ögonen var smala som streck. Skickligt hanterade hon ratten, Simon märkte att hon hade kört mycket. Äntligen saktade hon ner och Simon andades lättad.

- Våldigt vad du drog på, sa han.
- Jag älskar att köra fort ibland.
- Att en sådan här bil kan gå så fort, fast den har gengas.
- Det är bara en attrapp.
- En attrapp?

– Kära Simon, var inte så naiv med allt. Far har förbindelser som ordnar bensin. Hon skrattade till. Du tror väl inte man kan hålla på och elda med ved och bli sotig och dan. Tänk dej lilla Sussie med sotiga händer. Tyvärr måste man ha det här påhänget för syns skull.

- Det var de djävligaste!
- Du blev inte chockerad, min vän?

Hon styrde ut på den breda vägen in mot staden. En kolonn militärfordon lugnade farten. Hon stampade otåligt med den fria foten i golvet.

- Jag skulle varit hemma nu.
- Du hinner la med det.
- Hinner väl med – asch!
- Vad gör din pappa då? frågade Simon.
- Han har någon firma.
- Vad för firma?

– Det vet jag verkligen inte. Och inte är jag så intresserad heller. Hon såg gäckande på Simon.

– Nu är det snart slut med dina idolars agerande på gator och torg.

– Vad menar du?

– Kommunismen kommer att krossas.

– Vem säger det?

– Läser du inte tidningarna? Hitler ska gå in i Ryssland och krossa allt vad bolsjevism heter. Finland med Mannerheim i spetsen ska kämpa vid tyskarnas sida.

– Har din pappa sagt det?

– Jo, men vad då?

– Är han mycket på Rosens bar?

– Ja, där är det väl Stockholm som roar sig. Sussie tystande tvärt, så tillade hon: Han träffar många affärsvänner där, du förstår att det blir många affärsluncher för honom. Det är så i affärsvärlden! Varför frågar du det?

– Nej, det var inget särskilt. Simon följde vägrenens buktar vid bilen.

– Jaså, du tror att ni kan få död på kommunismen, fortsatte Simon.

– Tyskland går bara inte att stoppa nu, dom är oövervinnerliga. Alla jag känner tror att Hitler ska segra. Hennes röst hade fått en hård, forcerad klang. Ryssland har dåligt utbildade soldater. Det såg man tydligt i finska vinterkriget. Äntligen! Dessa militärer stoppar upp all trafik med sina otympliga fordon. Hon var nu ensam på vägen och ökade ånyo farten. Långt där framme skymtade den första ljussiluetten från staden.

– Du borde gå med som frivillig, Simon. Hon tittade ett ögonblick på honom. Den sjätte juni, när vi tågade in på Sta-

dion med vår fria svenska fana, sa flickorna att det är upp-
rättat en frivilligbataljon. Dom ska tillsammans med sina
finska bröder slåss med den oövervinnerliga armén. Jag vet
var du kan anmäla dig. Hennes röst hade återfått den mjuka
vekheten. Simon, jag skulle bli så stolt om du anmälde dig i
morgon dag.

– Jag! Simon vände sig bestört mot Sussie. Jag som frivil-
lig! Nej du. Aldrig. Inte begriper jag något av politiken, och
inte är jag kommunist, om du skulle tro det. Men så mycket
begriper jag, att inte ska jag dit inte. Han skrattade till. Jag
med mitt militärbetyg – ett minus . Dom vill inte se åt mej en
gång, Mannerheim och dom andra galningarna.

– Dom är visst inga galningar. Såna som du skulle hjälpa
till att försvara vår frihet och demokrati.

– Det där hade du med dej från Stadion, sa Simon. Vad var
du med på Stadion för?

– Stockholms lottakår. Om du visste vad mycket beröm vi
fick för att vi gick så militäriskt och med noggrann rättning.

– Du sjöng la med i »Land du välsignade« och »Du gamla
du fria«?

– Självklart! Vi lever i ett fritt land, och det ska vi värna om.

– Fritt till vad? Simon kände hur oppositionslusten allt
mer växte. Du kan la inte klaga. Fått gå i skolor runt hela
Europa. Men vi som inte har några penningstinna föräldrar,
vi får bara sex år i folkskolan. Min pappa har aldrig kunnat
gå in i en affär och köpa sig en ny skjorta och lägga kontanter
på disken. Aldrig! Köp på kredit! Alltid det där att man är
skyldig i affärer. Och det kvittar om han så arbetar dag och
natt, så är det lika djävligt.

– Felet med folk är att de aldrig lär sig rätta mun efter mat-
säcken.

– Du! Kan du stoppa och släppa av mig här? Jag har änna blivit åksjuk.

– Som du vill. Hon stannade med gnisslande bromsar. Vill du hellre gå den långa vägen, var så god!

Någon sekund möttes deras ögon innan Sussie med en knyck på nacken vände sig till instrumentpanelen, väntade tills dörren slagit igen efter Simon och med ett häftigt ryck startade bilen, som sprutade grus i långa kaskadkvastar efter bakhjulen.

Den lilla gula bilen försvann på den långa raksträckan. Allt mindre och mindre syntes den för att till slut, som en obetydlig prick, inlemmas i de långt bort glimmande stadsljusen.

Simon sparkade till några småstenar på vägbanan. Han tittrade upp mot den allt mer mörknande himlen. Några stjärnor skänkte ett vemodigt lyster till den ensamme. Simon log för sig själv, han kände en inre tillfredsställelse, en lättnad och ro spred sig inom honom. Vad var det som styrde? Han kunde ännu tänka på Mona utan att rodna. Inget hade hänt! Visst! Inget hade hänt! Han skrattade högt och anträdde färden till den avlägsna staden glatt vislande, falskt och orent, men vad gjorde det när han var ensam på den stora vägen och fri från den leda fresterskan.

Plötsligt visste han att han måste tala med Mona. Om det så bara blev med ett vykort. Men var köpte man vykort i denna öken? Han såg sig om, men upptäckte endast mörknande skogssiluetter och den fjärran staden. Nån gång kommer jag väl till stan igen, tänkte Simon och traskade vidare.

I ett nu hörde Simon bakom sig en bilmotors brummande, en buss på väg mot staden. Han vinkade frenetiskt och bussen stannade med gnisslande bromsar. Han sprang i fatt den och hoppade in genom den öppnade dörren.

– Va e du för en jala snubbe? Är du ute och tränar för Riksmarschen? Chauffören hade ett par glittrande glada ögon. Hörru Jonne, har’u nån plats i karetan?

Han vände sig mot biljettpojken, som lojt hade lutat sig mot sätena i den för övrigt tomma bussen.

– Vad kostar det att komma till stan? frågade Simon.

– Se på fan, Jonne! Vi har fått en göteborgare i lasten. Han skrattade till. Grabben, du åker gratis. Stockholms Spårvägar bjuder alla göteborgare i kväll. Vi hyvar av dig vid Djursholm, så får du ta bussen där till hjärtat av Eken bäst du gitter.

Simon slog sig ner i den stolen närmast föraren.

– Kommer du från Trälhavet? frågade han med en blick på Simon.

– Det har jag inte en aning om, svarade han.

– Det gör du nog, du ser skapligt svettig ut.

– Hörru, hur fan lilar ni boll i den där stan? Biljettgrabben reste sig makligt och satte mössan på plats. AIK kom ju i alla fall på medaljplats, men var blev era lag av?

– Vi? Simon skrattade till. Vi har ju två lag i serien och till hösten kommer GAIS också. Du förstår la att den här serien blir som en DM-tävling snart. Kamraterna, Gårda, GAIS, och så blir det ÖIS tur snart. Fyra lag, gubbe! Hur många lag har Stockholm? Ett enda och det är AIK, de e la inte mycke till å hänga i grana.

– Du, vi får Reymersholm till hösten. Snacka du, men nån fotbollshuvudstad blir ni aldrig mer.

– Reymersholm? Vad är det för något? Är det inte sånt som farsan tvättar skorna med på lördagarna? Nä du, all fotbollskultur kommer från landets västsida. Ska jag räkna upp lagen för dig?

– Grabben, du får pysa här. Vi kör inte längre.

– Det var la de jag tänkte. I måste la ha nattskift för att fatta alla fotbollsstorheterna från väst.

– Frid vare med dig, Kal! Och hälsa Ada från oss!

Bussen for vidare med ett glatt tutande.

I en kiosk i närheten höll man på att stänga. De tunga luckorna sattes på plats av en äldre dam.

– Kan man köpa vykort här, frågade Simon damen.

– Visst går det an. Vill du ta ett där i stället själv, jag vill gärna bli färdig.

Simon valde ett med två små barn som går hand i hand under en blomstersmyckad portal. Han skrev med stora bokstäver: DU OCH JAG SKA ALLTID VANDRA UNDER BLOMMOR! Han undertecknade med »Simon«.

På vägen till brevlådan upptäckte han Sussies gula bil. En ryttare på en oändligt hög häst samtalade med henne. De va la väl, nu är hon hemma igen, tänkte Simon. Bilen startade och sakta rullade den jämsides med det skrittande ekipaget. Sussie ökade farten och lämnade ryttaren efter sig, men hann i sista stund ropa:

– Då ses vi på Cecil om en stund!

Vykortet dunsade ner i den rymliga brevlådan och blandade sig med den övriga posten. Simon lutade pannan mot lådans svalka. Vandra under blommor, löjligt! Vad säger att vi vill hålla varandra i hand om några år? Jag älskar dig! Du älskar mig! Älskar jag Mona? Älskar Mona mig? Våra ögon har mötts på fabriken. Vi har träffats på spårvagnen. Gemensamt har vi promenerat och planlagt vår framtid den kvällen innan jag reste från Mölndal. Vi har kysst varandra och lovat att för alltid hålla samman. Men känner vi varann för det? Vi har ju aldrig mötts riktigt. Passar vi sexuellt samman? Jag som familjefader med ett par barn, som ska uppfostras. Simon

skrattade till och vände stegen mot busshållplatsen. Resten av livet med mej. Eller resten av livet med Mona.

Ska hon, som många andra nygifta, fortsätta med sina mamma-pappa-barnlekar även som vuxen? Torka dig om fötterna! Inte bästa porslinet i dag! Kan kärleken samordnas med prudenligheten? Gemensamhetslivet måste få betyda mera än en rispa i matsalsbordet. Mona måste förstå det, hon också, att vårt liv inte får överskuggas av smårätterier. Att prestigelustan aldrig hälsas välkommen i vårt hem.

Vårt hem! Simon sög på orden. Vårt hem, vår lägenhet. Vår plats på jorden, där bara vi ska vara, där våra barn ska växa upp och bo. Din stackars vase, vad ska det bli av dej en gång? sa alltid mamma. Men det måste ju gå, det kommer hon också att förstå.

Bussen var nästan tom på passagerare. Simon slog sig ner längst bak och fortsatte sina tankegångar. Om jag nu möter Sussie igen, men i en annan upplaga. Vad då, kommer då poetens ord att gälla? »Utöver min egen fria vilja sjunger den blå himmelen.«

Men då må poetens ord gälla ännu en gång, det ordnar sig alltid! Simon lutade sig bekvämt bakåt och småskrattade för sig själv. En känsla av att en tung börda, en onödig ängslan hade förtonat och förlorat sin värdighet bemäktigade sig honom. För, han log ut genom fönstret, det ordnar sig alltid!

~ Fjortonde kapitlet ~

DEN NYE KOCKEN, Jockes efterträdare, kom med buller och brak. Högröstad och med yviga gester tog han soppspisen i besittning.

– Hej grabbar! Han intog en proffsboxares hälsningspose mitt på köksgolvet. Jag heter Herbert, men ni behöver inte säga herr, det räcker med Bert!

Såskannornas prydliga rader på hyllan makades undan för att ge plats åt hans enorma gitarrfodral.

– Ja, nu ska vi se vad det här stället har att bjuda sina gäster. Han gnuggade sina kraftiga händer och studerade matsedeln på väggen.

– Småsaker, pysen! Han log över hela ansiktet och ruskade om Simons axlar. Det här smäller vi samman på en halvtimme. Fixa kaffe du, så ska jag sjunga för er. Fodralet kom åter ner, han makade fram gitarren och satte sig vid bordet, slog an några ackord och började sjunga.

Simon uppfattade att visan handlade om vita och skära syrener och drömmar, helt överkligt i det slamrande sotiga köket. Han tänkte på vad som skulle hända när köksis kom och fann kockarna sjungande till gitarr mitt under arbetstiden.

Tydligt hade Eva samma tanke, ty hon gick fram till den nye.

– Int duger det att spela och dricka kaffe nu! Köksis blir tokig om du sitt så när han kommer.

– Oj fan! Är det en sån surpuppa då? Den grabben ska jag

nog ta hand om. Ingen har klagat på mina låtar förr. OK! Vi väntar och ser.

Han slog samman fodralet och lade det åter på hyllan.

– Jaså, du är elev? Han tittade granskande på Simon. Ja, nu ska jag visa hur man hastigt och lustigt slår samman såna här skitmatsedlar. Hämta mjölk så ordnar vi en stor béchamel. Inget med veloutéer och strunt. Nej, på med béchan.

Simon såg till sin förvåning hur soppor, såser och stuvningar med oanad fermitet tog sin plats i vattenbadet. Långt före rusningen hade Bert allt klart.

– Nu röjer du upp, grabben, så var det väl fan om det inte skulle bli tid för lite mat! Eller vad säger du, lilla Eva?

Olaus kallade Simon till sig.

– Simon, du måste se upp! Här kommer att bli ett herrans väsen. Det är en sån där béchamelkock. Glöm allt vad han säger och lär dig. Den typen av kockar går bara in för att fuska ihop matsedlarna på nolltid. Hur det smakar och ser ut ger dom fan i. Pratismakare är vad han är. Nej, håll dig till vad Jocke och Frasse och kanske lille Olaus lär dig. Vi kan i alla fall laga maten som den ska lagas.

– Kom här, Simon! Bert drog fram en stol. Vi käkar och tar igen oss. Han pratade i ett medan han åt.

– Du förstår Simon, det här med att jag är kock, det är likasom en anhalt på vägen för mig. Nej du, man siktar allt högre. Han lade munnen full med potatisbullar och lingon. Jag har försänkningar som ska hjälpa mig till att bli försäljare. Du hör kanske man har munlädret i ordning. Jag ska djävlar i min själ prata särken av kärringarna, så dom köper hela klabbet på en förmiddag. Har du förresten sett mina ringar? Han visade upp sina händer där två ringar blixtrade på de tjocka fingrarna. Sådant får man av damer i medelåldern när man hjälper dem med

de sexuella problemen. Två klockor har jag därhemma och en här. Sådana detaljer som pengar fattas aldrig heller.

Simon hade fått nog av svadan och skyllde på toaletten för att få försvinna ett ögonblick. Lunchen hade samma sömniga förlopp som sommaren hittills bjudit.

Köksmästaren hade välkomnat Bert och allt andades frid, tills köksmästaren med ett vrål från luckan undrade vad det var för soppa som serverades.

– Nu spricker det, sa Olaus halvhögt.

– Se på potagen, den har ju spruckit! Vad menar Bert med att sätta fram något sådant? Var så vänlig och gör om den, men jag vill ha den soigné, precis som vi är vana vid på restaurang Rosen.

– Han ska få sin satans potage!

Bert mixtrade med kastrullerna så att Simon omöjligt kunde hinna med och plötsligt lämnade han fram den färdiga soppan, nu med en motvillig nick från köksmästaren.

– Den Jocke var allt fin ändå, sa Olaus när de stämplade ut för dagen. Säg vad man vill, men mat kunde han laga. Och vilka soppor sedan.

Hospits slitna stentrappa gav, om än med tveksamhet, ett stänk av hemtrevnad åt Simon. Han hade en fast punkt i tillvaron, en cell i den stora kupan som han kunde säga vara sin.

– Simon, du har fått telegram! Georg slängde fram det bruna kuvertet på bordet.

– Jag? Simon slängde kepsen på sängen och snappade åt sig kuvertet. Då har det hänt något hemma, mumlade han medan han darrhänt slet upp kuvertet. Han måste läsa de få orden igen och igen innan han fattade innehållet, medan ansiktets blekhet flyktade och normalfärgen återtog sina domäner.

– Vad var det? frågade Georg nyfiket.

– Ah, det va la inget särskilt.

Simon stoppade telegrammet i kommodlådan.

– Det är klart det va något, fortsatte Georg. Först va du blek som ett lik. Å nu sitter du där med ett fånigt änglaleende på läpparna. Fram med det!

– Det var från Mona.

– Jaså, det kunde du ha sagt på en gång.

– Vad stod det i det då? Brändberg vände makligt ett blad i tidningen.

– Jag älskar dig, stod det. Så nu vet ni det allesammans.

Simon slängde sig på sängen och stirrade upp i taket.

– Det var inte mycket.

Brändberg vek omständligt samman tidningen och började vandringen över golvet med sin cigarett mellan de sirliga fingrarna.

– Jag tyckte nog det var en farlig massa, sa Simon frånvarande.

– Då går väl inte du ut i kväll? Georg kammade sina lockar framför spegeln. Du är nog så till dig i trasorna att det inte går att tala till dig på denna sidan sommaren.

– Nä du! Jag stannar inne i kväll. Jag ska skriva rent en massa garnityr. Och så ska jag läsa en kokbok jag fått låna av Olaus.

– Tänkte väl det! Hej då! En annan pyser!

Georg försvann med en glad vissling.

– Den är inte ledsen av sig den, sa Brändberg medan han började reda sin bädd för natten.

Jag älskar dig! Telegrammets ordföljd hindrade Simon att läsa och uppfatta alla de nerklottrade garnityrnamnen. I den rena och orörda anteckningsboken skrev han med sirliga bokstäver Monas namn gång efter gång tills hela förstasidan var full.

Högsommarluften, förkvävande och het, lade ett dok av hetta och damm på den första sommarfägringen. Som om staden inte orkade hålla sin normala takt, drog den sig in i sig själv. Utplånade sin identitet som metropol i en orolig tid, för den tunga värmens skull. Dagen var stekande varm. Gatorna låg ännu ökentomma och regnlösa, färdiga att ta emot de snart återvändande folkskarorna från stränderna.

Simon började sin kvällsvakt och visste att just i dag började den stora uppladdningen inför säsongstarten. Snart skulle sommarfriden i köket vara ett minne blott. Åter klädde de röda beställningslapparna väggen vid luckan, påminnande om närliggande rusningar. Simon kände oron och jättet komma åter från vårsäsongen. Trätofflorna klapprade intensivare mot golvet, hettan från spisarna ökade, månadskarlen fick brått att fylla kolförråden under spisarna. Ännu en säsong kallade på uppmärksamhet.

Köksmästaren kallade Simon till sitt kontor.

– Nu gäller det en ny säsong, började han. Vi har måst göra en del personalförändringar, som Simon kanske har sett. Den nye där, vad var det nu han hette, jo visst Bert, blir på soppan i stället för Johansson. Och en förste kock ska det komma den femtonde. Men vad det gäller Simon har jag tänkt en förändring. Han sög på orden och vände några pappersark. Simon bytte otåligt fot, vart ville han komma?

– Det har gått bra i sommar, Simon, du har varit runt alla spisar och i styckboden något. Jag är ganska nöjd med ditt arbete och har i samråd med vår direktör beslutat upplyfta dig till biträde.

Simon gav ofrivilligt ifrån sig en suck. Så hade han alltså befunnits värdig.

– Du har anlag för yrket, Simon, och du bör fortsätta din

utbildning med samma nit och allvar som du börjat. Jag vill att du fortfarande ska gå runt spisarna, det tjänar både du och jag på. Lönen förändras kanske inte så mycket. Det gör tjugofem kronor i månaden, men Simon får se det som ett steg framåt. Och jag hoppas att Simon tar det här som en sporre för fortsatta ambitiösa tag. Gratulerar, Simon!

Han räckte handen och Simon tog den glädjestrålände.

– Frasse och Olaus! Simon skyndade sig tillbaka till spisen. Kan ni inte säga grattis en gång? Från och med nu är jag spisbiträde.

– Du va då en hondan te å gå på. Ja, grattis då, sa Frasse.

– En sak är klar, sa Olaus. Det här måste firas! SHT eller W:6 kommer att få tre gäster i kväll. Tre saftiga biffar med lök. Brännvin, öl, kaffe och konjak. Vi är fria i kväll och den som inte går med är en kruka.

Musiktrion lät »Wienerblut« flöda ut över den fyllda matsalen. Servitörerna jagade mellan borden med fyllda fat, tomma fat och tallrikar.

– Det här stället har alltid fullt, det ligger så bra till här på Kungsgatan, sa Frasse medan han smuttade på sitt ölglas.

– Se där kommer Nicke!

– Hallå! Jag undrar om du, min vän, kan ordna en liten en till? Frasse hade viskande framfört sitt önskemål till servitören.

– Käre Frasse, har vi nu arbetat så många år tillsammans i Helsingborg så vore det skit om jag inte skulle kunna det. Vill du också ha en, min dräng?

– Nej tack, jag känner mig lagom, sa Simon.

– Skål Petrus, du kan i alla fall stiga i graderna till skillnad mot en annan, sa Frasse.

– Du kan väl bli chef du med, sa Simon.

– Nej du, jag är för dum. Jag har vatt de en gång ska sej dej, men gör aldrig om det igen. Har man ingen pondus, eller
– OK – en bra käft, så går det käpprätt åt helvete. Kockarna gav väl fan i att göra som jag sa, och sen kom källarmästaren och skällde, stå som ett djävla få där mellan dom två. Nej du, jag blir förste tills jag inte kan tugga gröt längre.

– Sicken Olaus som inte kom. Han blev ju själv en kruka då.

– Han fick nog inte för sin fru.

– Sin fru? Han är väl inte gift!

– Jo, di där djävla killarna lever som gifta. Fy fan! Men skål, min vän, en gång till. Och lycka till på den törnbeströdda kockarbanan. Det här får vi göra om snart.

– Ja, gott va de fast krona geck, som Slätten säger där hemma, sa Simon och reste sig. Nä de e la å dra sig hemåt, mina små soldater. Vi får väl sällskap en bit, Frasse? Skönt det bara blev en snaps, tänkte Simon. Slippa må illa och spy.

Den långe ljuse i hallen tittade forskande upp och kontrollerade klockans ställning strax före tolvslaget. Hans buttra godnatt följdes av ett rop:

– Hallå – Herr Persson – Hallå, det är ett telegram till er!

– Igen! Simon tog förvånat mot det bruna kuvertet. Tack, sa han och funderade, men tänkte på Mona igen. Var det något annat budskap denna gången?

– Har du telegram igen, grabben? Georgs rufsiga huvud stack upp ur den röriga bädden. Fyller du år eller va fan sysslar du med?

– Nä, inte än.

– Är det tjejen, bruden igen?

– Jag ska se.

– Nu har han det där änglaleendet igen. Ser du det Brändberg?

– Han ser lycklig ut. Det är så sant. Brändberg hade satt sig upp i sängen och tände en cigarett. Nå, läs då högt för oss.

– Björn är död!

– Vem är Björn?

– Min kompis i Mölndal.

– Jaså! Du ska få va i fred då, Simon, sa Brändberg. Georg och jag tar vår nattsömn.

Simon läste telegrammet om och om igen. »Björn dog klockan fyra i morse. Brev kommer. Mamma.«

Simon lade sig på sin säng och stirrade upp i taket utan att se. Bilderna från förr kom, en efter en, klara och tydliga som om hände allt just nu igen i detta ögonblick. Syrenbersån med grammofonen och den outslitliga plattan med Sven Olof Strandbergs »Bröllopsklockorna«, lekarna, hyddorna, blockhuset av de stulna bräderna och rostiga spikarna. Lumpen, skrattet åt Brålandakorpralen, ålandet, hasandet, giv akt! Fabriken igen, monotonin, arbetslösheten, skidfärden som nästan var avslutningen. Så här att mista en kompis! Slut, definitivt, aldrig mer. Simon kände tomheten krama sig.

Nästa dag kom brevet från modern. Björn hade fått komma hem från jobbet i Jönköping. Han hade blivit allt sämre. Hostade blod, kom in på lasarettet och bara låg där och tynade bort. Hjärtat strejkade det sista, det orkade inte med längre.

»Ni som föddes under första världskriget fick dåligt med näring. Det var omöjligt för oss att få tag på mat. Köer för potatis och rotfrukter. Fett amerikanskt fläsk kunde vi få tag på någon gång. Det var så fett, så det dallrade. Mjöl var ransonerat, men det var så lite vi fick, att man måste gå krokvägar för att få så mycket att det räckte någorlunda.

Men de som bestämde roffade nog åt sig själva. De gjorde stora pengar på folks nöd, vad brydde väl dom sig om att de fattiga svalt och deras barn blev undernärda. Det grundlades många förmögenheter dessa åren.

Tack och lov att det inte är så illa i detta kriget. Även stora herrar får lära in nya läxor.

Sköt om dig, min pojk! Alla hälsar dig och särskilt
MAMMA«

Simon behövde ensamheten. Han fann den i Hamngatsbacken, där ett konditori lockade med konsert. Han hittade ett bord i avskildhet, varifrån han iakttog de eftermiddagslediga damerna, som med eleganta gester förde de små kaffekopparna till sina röda läppar, rökte cigaretter i långa munstycken och förstrött lyssnade på musikkapellet. Var detta Sussies bekantskapskrets? Måhända de mamma talat om, de som grundlade sin förmögenhet i förra kriget – på Björns bekostnad . . .

Simon lämnade de rökande damernas konditori. Oron kom igen, Björn död, den nära döden, hade åter gripit tag inom honom.

Död, förintelse, arkebusering, likvidering. Han mötte orden varhelst han vände sig. Tidningarna och radion rapporterade om kriget, som ökade i omfång och hade snart hela jordklotet i sitt våld. President Roosevelt talade i en ton som angav att det stora landet snart ville blanda sig med de stridande, »Stunden är inne att slå till med dubbel kraft.«

Afrikas öknar fuktades med blod från de fallna i de väldiga pansarslagen. Utanför Leningrad utplånades division efter division av soldater. Moskva låg inom räckhåll för tyska trupper. Engelsmän intog Spetsbergen. England bombade Berlin och Ruhrområdet, spred död och eld . . .

På de sju haven sänktes fartyg, fartyg och åter fartyg. Listor av fartygsnamn och omkomna sjömän från den svenska handelsflottan fanns till beskådan så gott som dagligen.

Död utan mening och förståelse. Överhetens drastiska läggspele i en oädel ävlan efter makt och herravälde.

Hösten mörkade allt mera dagarna. Affärernas skyltfönster hade redan rensats ut från skolböcker, skolväskor och allt som hörde den tiden till. Från de stora skogarna kom fullastade tågsätt och skutor med ved för att tillgodose huvudstadens omäätliga vedhunger. Man fruktade åter en sträng vinter, om inte värre än den föregående.

Det lilla landet i norr hukade sig för att inte komma i vägen för de storas hugg och slag. Man anordnade mörklägningsövningar i Stockholm, beredde sig på det värsta.

Affischer spikades upp till åskådan för folket: En svensk tiger! Spionen lägger pussel, behåll din bit!

Krigets allvar hemsökte Hårsfjärden, där en ammunitions-explosion sänkte svenska marinfartyg och dödade matroser.

De omskakande telegrammen från yttervärlden fortsatte att strömma in. Ryska regeringen måste evakuera Moskva, då de tyska förbanden befann sig i omedelbar närhet av huvudstaden.

Japanska bombeskadrar anföll Pearl Harbor häftigt och oväntat. Döda, skadade i de sänkta fartygen.

Amerika går med i kriget. Krigsförklaringar korsar gränserna. Nu är det fulla kriget i gång. Få vita fläckar återstår på världskartan . . .

Och vintern, som kom allt närmare, ransoneringarna som ökade i omfång, inkallelserna som låg hotande nära.

Vad var det för en tid vi lever i? Vad ska det bli av världen efter detta kaos?

Frågor, som ej kunde besvaras av någon i denna tiden.

I de första dagarna av december insåg plötsligt Simon att han för första gången i sitt liv skulle få fira julen ensam och i en främmande stad och med främmande människor.

Affärernas jättelika skyltfönster lockade med tusenvis av presenter. Stortorget hade gjorts om till en ofantlig basar där de olika stånden prunkade i glada färger trots den allt mer bitande vinterkylan. Simon rycktes med av ruschen och letade ut vad han ville köpa till vem. Men till mer än drömmar blev det inte, den knappa tillgången på kontanter fick honom att som åskådare bevittna de andras inköp.

Julaftonens förmiddag sögs Simon upp av den glada och fryntliga publikens brådska. Han skyndade i affär och ur af-fär för att vara med i förberedelserna. Men ändå kom det, det han trodde inte skulle behöva komma. Hemlängtan! Moderns stök med baket, som fordrade så mycket ved till den trögeldade spisen, hennes omsorg om syltan, som skulle pressas av just samma sten i muren varje år. Om korvstoppningen, om faderns hämtning av julgranen, som pryddes av de evigt ungt gamla tingen, om julbonaden, som år efter år kom upp på samma plats ...

Nu var klockan ett. Skulle morbror och moster komma i tid till doppet i grytan i år, för en gångs skull? Klockan fem skulle det bli kaffe, sedan julklappsutdelning vid den tända granen. Körsången på torget och allra sist lutfisk och gröt.

Simon hamnade slutligen på Kornhamnstorg och fann en öppen Normaservering. Han fick en ljummen och något seg lutfisk med sås och potatis på en tallrik.

Spisbiträdets ensamma vandring på julnatten ... Simon skrattade till – melodram i en akt. Nå, ryck upp dig, gubbe!

Han skakade av sig olustkänslan och blev med ens medveten om tjustringen att äga hela staden själv. Nu kunde han upp-
täcka vad han förut inte kunnat se beroende på folkträngsel.

Ovanligt jobbigt i dag. Simon stämplade kortet med en skön känsla av att vara fri hela kvällen och hela nästa dag, plus dagen därpå till klockan fyra.

– Det känns som den värsta kylan har gett med sig. Men det borde den ju också göra, nu när vi är så långt in i mars månad, sa den tjocke i kontrollen vänligt. Det mulnar från ditt håll. Jag menar sydvästen. Det får väl någon gång komma något gott därifrån. Han skrattade till. Jojomän, man får va tacksam för det lilla. Jaså, du går på fredag nu? Det är skönt att ha dem framför sig. Ha det bra, du. Hej med dig!

– Simon!

Det lät som ett svagt nödrop uppifrån gatan. Simon såg ingen han kände igen bland människorna och skulle fortsätta, då han åter hörde sitt namn kallas.

–Simon, det är jag!

En grabb i hans egen ålder kom fram.

– Hej, känner du inte igen mig?

Han stod där i snålblåsten i en tunn kavaj, barhuvad och i ett par gymnastikskor. Ena handen höll ett krampaktigt tag i kavajslagen för att hålla dem samman över den bara halsen.

– Men i helvete! Det ju du, Snobben, utbrast äntligen Simon. Vad gör du här? De tog varandra i hand.

– Det var någon som sa du jobba här, och så såg jag dig genom det lilla källarfönstret där. Du kom så jiggigt med ett stort fat kött och fullt av grönsaker va det på. Kockmössa och allt hade du. Så snitsigt du slängde på persilja eller vad det var.

– Kom, vi kan inte bara stå här. De gick Bryggargatan ner.
– Du måste la frysa som bare den i de tunna kläderna. Vad har hänt med dig, Snobben?

– Allt gick åt helvete! Jag kommer för att be dig om lite hjälp, förstår du.

Han såg vädjande på Simon.

– Jag, hjälpa dig?

Snobben den store högerinnern. Mannen som gör vad han vill med en boll. Mannen som storklubbarna slogs om, som skulle i landslaget, som spåddes en lysande framtid.

– Sluta för fan!

Han stannade på trottoaren.

– Kan du hjälpa mig med lite pengar? Några tior eller så.

Av den gamla, överlägset arroganta rösten fanns inget kvar. Ögonen hade förlorat sin glans och blicken fladdrade.

– Du förstår väl att jag inte har så mycket pengar, sa Simon. Vi kan la gå in på fiket här och få en kopp och en degbit. Du måste komma inomhus, så du blir varm.

– Då får du betala. Snobben hostade fult. Trött som aldrig förr är jag. Sedan tidigt i morse har jag varit igång. Gått på bommen, om du förstår. Ingen har några pengar att vara av med för en gammal högerinner av världsklass. Det är några trista djävlar.

De slog sig ner vid ett marmorbord i ett hörn med utsikt åt den larmande gatan.

– För ett år sedan ropade dom sig hesa åt Snobben. Nu ... ja, du ser ju själv!

– Var bor du då? frågade Simon.

– Hej fröken, kan vi få två kaffe och wienerbröd!

– Nej fan, Simon, avbröt Snobben. Ta du fikat, men ge mig en bärsa.

– Som du vill. Du ser för darrig ut. Du kan la berätta för mig hur du har kommit i ett sådant här läge.

– Du frågade var jag bor . . . Snobben drack begärligt det mesta av ölet i ett drag. Ah, det gjorde gott! Ingenstans! Jag har ingen bostad, Simon. Jag kvartar, som dom säger i den här stan, i en vedhög vid Norr Mälarstrand.

– Hur kan du ligga där? frågade Simon.

– Ja, det går ju, man får ju samsas. Han lutade sig bakåt och tittade upp i taket. Vi är några polare som röjt i högen så vi fick ett lämpligt utrymme. Så har vi lånat lite säckar och annat jox till att värma oss med. Det räcker ju inte, man fryser varje natt så man tror man aldrig kan bli varm igen. Han drack upp resten av ölet i ett drag. Du har inte till en bågare till?

– Jo, det kan la gå. Jag har ett par tior du kan få, Snobben. Det är inte mycket, men du får fixa till dig lite. Få i dig lite käk. Ryck upp dig, gubbe. Simon tog fram sin plånbok. Vi har inte fått lön än, så det är lite tunt här med. Ta dom här så länge. Han sköt fram två tior.

– Det är inte mening att jag ska ha dom. Du ska få dom tillbaka när det ordnat till sig för mig. Snobben stoppade snabbt ner pengarna i kavajfickan. Här är flickan, en bärsa till, hördu!

– Du blev ju värvad till laget här i stan, är du inte där längre? sa Simon.

– Det sprack på allting. Mest var det väl det här. Han höllde upp det nya ölet och höll det mot Simons ansikte. Och krökat förstås. Fan, va man drack. Och dricker! Skål och tack, Simon.

– Du flyttade la hemifrån alldeles som vi fick slut på fabriken? undrade Simon.

– Ja visst. Snobben ställde ner glaset med en duns. Jag ska berätta min sorgliga historia, om du gitter att höra på. Har

du en stund över, Simon? Den är kanske trist, men sann och det kanske blir bättre för mig att få berätta den för någon. Det har jag aldrig gjort förut.

– Kör igång då, Snobben. Jag är redo. Simon sköt undan den tomma kaffekoppen och lade armbågarna på bordet.

Snobben fick ett lättat uttryck i ögonen, såg sig om och snurrade ölglasets i sina händer.

– Du vet hur fint det gick för mig i klubben hemma. Man trollade bort vartenda försvar. Millimeterpassningar på löpande band. Kommer du ihåg när vi tog trean och på direkten höll på att gå upp i allsvenskan?

– Om jag kommer ihåg! sa Simon. Högtidsstunder, Snobben. Vi följde ju med er i varenda match.

– Då var man i ropet, fortsatte Snobben. Vilket lag vi hade. Det kunde ha blivit något om vi hade fått vara i fred för värvare.

– Du skulle ju få det så bra här i Stockholm. Men varför gick du ifrån klubben hemma egentligen? Allt hände så himla snabbt.

– Minns du den avgörande matchen när vi tog trean?

– Då du gjorde två mål och ni vann med 4–1? Den matchen glömmet jag aldrig.

– Inte jag heller. Jag var så lycklig den dan, Simon. Så in i helvete lycklig som jag tror få kan bli. För det första var jag i sån kalasform, allt klaffade för mig, allt gick lekande lätt undan utan att jag behövde liksom anstränga mig. Och så var det ett sådant fantastiskt fint väder den söndan. Minns du?

Han inväntade Simons nick och fortsatte sedan.

– Jublet, som folk hurrade och skrek. Vi hade aldrig förr haft så stor publik. Jag tror det var nära två tusen. På toppen kom styrelsens ordförande fram till mig, Woll du vet, och sa

att jag kunde få ett bättre jobb i hans fabrik. Ett villkor skulle vara att jag blev kvar i klubben. Fint jobb och bra betalt, lovade han. Hade han inte en skjortfabrik eller något sådant? Tänk dej själv, solen lyser med full kraft på Snobben. Och jag bara solade mig. Vem skulle inte ha gjort det? Nu kan jag nog se att jag blev lite för stöddig. Eller vad tycker du, Simon?

– Visst blev du mallig. Det var ju knappt du hälsade på dina gamla kompisar. Fina kläder köpte du dig. Det var då du fick namnet Snobben. Men snygg var du och flickorna svärmade om dig och vi grabbar beundrade väl dig också.

– Skit i det! Snobben tog en ny klunk ur ölglaset. En dag då i förra vintern kom Woll fram till mig efter träningen och frågade om jag ville följa med ut till hans sportstuga. Så att vi där kunde diskutera igenom det förslag han hade gett mig.

– Jo men! Vi gav väl oss av en lördag eftermiddag. Han hämtade mig i sin bil hemma och folk glodde som fan. Undrade väl vad det nu var fatt. Man blev en grad stöddigare igen. Stugan låg utåt havet på en klippa. Kallt var det, snö och lite is i viken nedanför. Men inne brann en brasa, så där var det varmt och skönt. Han hade nån gubbe där ute att greja det för sig. Du vet att Woll är ungarl, men va snyggt han hade grejat det för sig. Vilka möbler och doningar. Utsikt över havet och en stor fullmåne lyste rätt in. Han hade lite skum belysning. Gillar det, sa han. Rätt som det var slog han sig ner vid ett piano och började spela. Chopin, sa han, men där kunde han ha klämt till med vad som helst för jag hade trott honom ändå. Sån musik har man ju aldrig lyssnat på.

– På något sätt började det bli kusligt. Jag kan inte förklara, men jag kände mig ruggig. Det var så overkligt, fan, man hade aldrig suttit så där förr.

– Så bjöd han på någon cocktail, och jag var ju inte van vid

sprit, kände ju med en gång hur det snurrade till. Rätt som det var gick han fram till ett skåp och låste upp med en tre, fyra nycklar. Du kan aldrig gissa vad han hade där? Jo, en full uppsättning av nasseuniformer! Skåpet var knökat med grejer – tre uniformer, några såna där stukade nassekepsar, koppel och vapen, k-pist, revolver i hölster, gevär. Jag kunde ju inte hinna se allt han hade, förstår du väl.

– Galningen tog på sig en uniform, svart var den med såna där spetsbyxor. Kopplet hängde han på och i revolverhölstret låg en liten äcklig revolver. När han hade fått på kepsen och stukat till den framför en spegel, som gick från golv till tak, sträckte han upp handen och gjorde Hitlerhälsningen och röt till – Heil Hitler!

– Där satt jag bara och gapade med mitt glas i handen. Jag visste inte vad jag skulle göra och säga. Men Woll visste, han. Jag fick en lång lektion i Tredje rikets härlighet. Om nödvändigheten av att skapa ett nytt samhälle och sopa väck de gubbar som nu styrde. Han talade om att han stod vid Mölndalsbro varje gång permittenttågen dundrade förbi och då gjorde han Hitlerhälsningen för den tappra tyska krigsmakten. Vilken dåre! Inte en tysk kunde se honom – varenda fönsterruta är ju fördragen med tjocka gardiner.

– Han sa det inte direkt, men jag begrep att han ville jag skulle gå med i partiet. Då tyckte jag att jag änna ville gå hem. Jag har aldrig brytt mig om politik, för di gör som di vill i alla fall. Sen blev han som lite mjukare igen. Han tog fram mera dricka och satte sig brevid mig i soffan. Han började tala om jobbet jag skulle få i hans fabrik. Han blev ivrigare och ivrigare och kom allt närmare mig. En gång nuddade han vid mitt knä, tänkte väl inte alls på det då. Du kanske inte har sett det, men han har långa smala händer, liksom klor på en

rovfågel. Ja, klor som väntar på sin fångst. Fan, tror du inte han lade sin hand på mitt knä och den blev liggande där. Woll fortsatte snacka om jobbet och lönen jag skulle få. Om det var hundra kronor i veckan jag skulle få för något jobb på kontor, jag kunde inte koncentrera mig ett dugg på allt vad han sa. Jag kände bara den där äckliga handen på knät. Inte kunde jag knö undan den heller, det kunde jag änna inte med heller. Drick, sa han med jämna mellanrum. Så jag blev lite lurig.

– Men tror du inte på fan. Rätt som det var började handen dra sig upp för låret. Fy fan, vad äckligt det kändes! Först visste jag inte vad jag skulle göra, men så flyttade jag benet så handen ramlade av. Snabbt som tanken var den där igen, trevande om låret och kom allt högre upp. Då äntligen begrep jag. »Är du bög, din bonnjävul«, skrek jag och rusade upp. Han upp också och satte på sig uniformsmössan igen. »Sitt ner, kära du«, sa han »Låt oss tala förstånd nu.« – »I helvete heller«, skrek jag tillbaka. Jag kände hur ruset bara rann av mig och då såg jag ju allt klart, jag ville bort och ut från den satan. Han kom närmare mig och jag såg hur galen han var. »Du ska inte konstra nu«, sa han hest. »Fan ta dig då. Sätt dig igen, vi har mycket att tala om ännu.« Jag drog mig sakta åt dörren, men han kom före och ställde sig i vägen. »Här kommer du inte ut förrän vi talat färdigt«, sa han och du måste tro mig. Han drog upp revolvern ur hölstret och pekade rätt på mig med den.

– Då hände det, jag bara slog! Rätt fram åkte näven blixtnsnabbt och landade i hans mjuka ansikte. Hur jag kom ut vet jag inte, men när jag kommit ett stycke bland de isiga klipporna tände han någon strålkastare och sköt ett par skott efter mig. Du må tro jag var rädd. Till slut kom jag väl hem, trött och djävlig mitt i natten. Snobben tystnade och stirrade ner i glaset.

– Träffade du Woll sedan? frågade Simon.

– Dom sa att han blev sjukskriven en lång tid. För jag gick aldrig till klubben mera, förstår du. Jag vågade helt enkelt inte, och så slapp jag ju möta honom.

– Kom du hit sedan då?

– Visst, förstår du. Jag hade ju sen länge haft kontakt med gubbarna här, men aldrig tänkt på det. Inte allvarligt alltså. Snobben gjorde en paus, och fortsatte sedan. Men efter den här grejen satte jag ju i gång på skarpen. Nu kanske du förstår mig, det var ju min enda möjlighet att få fortsätta som fotbollsspelare och att kunna utvecklas ännu mera. Och det tog inte lång tid innan allt var klart, kanske inte så märkligt för klubben hemma gjorde inte alls några svårigheter. Och det har ju sin förklaring.

– Men du klarade ju dig bra i våras, läste jag, sa Simon. Men sedan blev det tyst om dig i tidningarna.

– Visst, förstår du . . . Snobben skrattade till. Två höjdare från klubben här mötte mig på Centralen, tränaren och min kontaktman. Bussiga som fan, hälsa mig välkommen och slog mig på axeln och det ena med det andra. Ett snyggt rum hade dom ordnat. Ett jobb som slipsförsäljare hos en supporter fick jag. Allt var ljusblått, jag var ju den som skulle sätta sprätt på deras lag. Men du må tro det var skillnad mot hemma. Stenhård träning och hårda killar i allsvenskan. Men jag gjorde ett par bra matcher till slut i våras.

Snobben blev nu ivrig.

– En kille från Norrland och jag fann varandra snart. Vi spelade oss så fint fram så det vara bara att skyffla in bollen i mål. En gång hade jag kommit långt ut på högerkanten. Kompisen drev bollen ostört och när dom skulle attackera honom stog han en lyra åt mitt håll. Jag slog på en kanon och

innan målvakten fått upp händerna satt den där. Otagbart! Va dom jublade – va dom skrek! Och så var det ett viktigt mål, till och med. Såna grejer övade vi in och en hel del gånger gick det vägen. Snobben stirrade rätt fram utan att se något. Så återvände han plötsligt.

– Men den fan hade skaffat sig vänner i stan. Och jag skulle med. Vi var ju hjältar, för fan! Överallt togs vi emot, gud vet var vi var alltid. Dricka, Simon! Hur mycket man ville ha. Och knulla, varenda tjej la upp sig på momangen. Då började det gå snett. Ett par missade träningspass är inte bra. Man tappar stinget. Så tar man en jäkel för att komma igång igen. Och då gör man inte alltid det. Jag la mig ett tag på rummet för att komma från allt detta. Isolerade mig, begriper du, jag såg vartåt det lutade.

– Men då kom dom stollarna hem med korgar full av öl och sprit. Vilket gäng jag hade hamnat i, överklassare hela bunten. Pengar som gräs hade dom och du vet en annan var ju välkommen för man räknades som en idol på gång.

– En tjej och jag polade samman. Hon skulle snacka med sin farsa och jag skulle in i nån firma på något vis. Jag va väl och tala med gubben men han tittade så tetigt på mig, så den litade nog inte riktigt på Snobben. Jag hörde aldrig av honom sedan. Skulle nog varit nykter den dan. Tränaren vart förbannad rätt som det var. Det här håller inte, rya han och rätt som det var hade dom en ny kille i stället för mig. Norrlänningen stod rycken. Jo, han håller på ännu. Super, knullar och spelar boll med samma glada sinne. Det är en riktig he-man den! Men Snobben åkte dit rejält ändå och så satans hastigt det gick. På jobbet blev man inte längre särskilt populär. Kom för sent och luktade öl och gammal sprit. Så en da va de adjö med dig! Ut! Försvinn ur min åsyn! mena chefen.

– Enkel ekonomi, pengarna tog snart slut och jag fick lämna rummet. Nog försökte jag väl i B-laget i höstas, för att komma igen. Men all min talang var borta. Jag kom ingenstans med bollen, den var helt enkelt inte min vän längre. Tror att det är något trolltyg i en sådan där tingest. Är man inte ödmjuk och ärlig så är det godnatt med vänskapen. Den lydde mig helt enkelt inte, varenda bondpojke tog den lekande lätt från mig. Det är inte svårt att räkna ut för dig att lagets skyddande hand inte längre svävade över mitt huvud. Så det blev – ut!

– Så nu sitter jag här som en jävla sjadde och tigger pengar av dig. Min varma rock stampa jag på i går, det blev en halvpanna. Dina två tior kommer också dit. Säkert som amen i kyrkan. Och du kan lika väl få veta att du aldrig kommer att få dom igen, Simon. Jag som en gång hade fickorna fulla av pengar. Men en sak, Simon, skulle du få tiorna tillbaka, ja då har jag också kommit tillbaka. För långt inom mej vet jag att detta är fel, att jag kommer igen. Och då, när jag kommit igen ska Simon Persson få två stycken tior. Helt nya ska dom vara!

– Betala nu så går vi. Du ska ha tack för ölet och för att jag fick snacka om min historia för dig, den riktiga och sanna. Hoppas vi ses en annan gång då, Simon.

Med ett par långa, överraskande energiska steg var han vid dörren. Där stannade han upp ett ögonblick, såg stint på Simon och kom långsamt tillbaka.

– Du vet va vi sa när vi hade gjort ett riktigt grant mål?

Han viskade helt nära Simons öra.

– Nä, vad sa ni?

– Det vill ju gärna bli bra!

Han försvann ut i den stockholmska förvårens bitande kyla.

~ Femtonde kapitlet ~

STOCKHOLMS CENTRAL, larmande, och ett evigt myller av människor som hastar från perrong till perrong. Från gatans pulserande liv till trängselns och de stora väskornas hemvist. Stadsbudens kärror som pockar på framkomlighet, tidningsutroparnas larmande röster. Här där det lätta majljustet effektivt utestängs av kolrökta tak.

Göteborgståget väntar på sina passagerare med öppna dörrar. De två äntrar ombord med sina väskor. Mona tittar frågande på Simon.

– Kan vi sitta i denna vagnen?

– Jo, det är tredje klass.

– Vilken gräslig väska du har, Simon. Hur kan du med att komma till Stockholm med den?

– Den e la fin, alldeles lagom för mina prylar.

– Var det inte roligt att jag kom upp till dig?

– Jo, det var några fina dagar vi fick tillsammans. Och vilka nätter!

– Tyst, Simon, någon kan höra oss. Jag skulle då aldrig vågat ligga ensam i det ruffiga hotellet.

– Du, Mona, vi har det fint tillsammans.

– Tänk om jag är med barn! Skötte du dig sista gången, Simon?

– Får la hoppas det.

– Du går väl inte ifrån mig om jag är med barn?

– Det begriper du la. Vi ska ju pola samman nu!

– Pola samman? Vad menar du med det?

– Pola, ja, gånga oss och så där. Det är stockholmska och översatt till vårt språk betyder det att du och jag ska hänga samman från och med nu.

– Tänk, vi är alldeles ensamma i kupén. Bara det inte kommer någon på hela resan.

– Då kunde vi få ett nummer i Södertälje och ett knull i Katrineholm och ett gäng i Hallsberg och ett slutnummer i Skövde och ett i . . .

– Tyst nu, Simon, du sitter och gör mig konstig om du håller på så där.

– Vad tidiga vi var. Det är trettiofem minuter kvar till tåget ska gå. Har du sett en sån tjock gubbe, han ska nog med oss. Du ska se han sitter i vår kupé. Jomen, han frustar in här. Nu får vi prata ordentligt ett slag. Kunde du bli ledig så här mitt i veckan?

– Jag sa till kontorschefen att jag skulle möta dig.

– Va sa han då?

– Han skrattade, han är så rar må du tro. Den kärleken, sa han, inte vill jag hindra Mona. Firman klarar sig nog ett par dar ändå. Jag blev så glad att jag nästan föll honom om halsen. Förstår du, Simon, att jag längtade så efter dig?

– Vi åker hit upp varje maj och firar vårt första riktiga möte. Varenda år gör vi det, så länge vi lever. Ska vi tumma på det?

– OK! Men tummen ljuger! En puss i stället! Det var väl fint av Jocke att tänka på dig. Jag kan komma upp till Strömstad och hälsa på dig i sommar. Ska du bli tredje kock nu?

– Ja visst, nu kan jag kalla mig för kock på riktigt. Fast jag kan ju inte så mycket ännu. I vinter får jag försöka på någon krog i Göteborg.

- Klarar du av tredjekocksjobbet då?
- Jocke skrev att jag skulle vara med honom. Han känner köksis, så han har ordnat så att vi kör chef och commis. Jocke är chef på spisen och jag får hjälpa honom. Så då ska det nog gå bra. Jocke är snäll och visar hur det ska vara.
- Vad sa dom när du sa upp dig på Rosen?
- Det blev ett farligt liv må du tro. Köksis sa förstås att det var bra för mig att pröva nytt. Du ska nog klara dig, menade han. Men Frasse du! Han blev sur, han. Nu åker du fast li förbankat, sa han. Jag som ändå har varnat dig så för allt vad fruntimmer heter. Olaus bjöd mig hem på kaffe den sista kvällen.
- Han som var homofil?
- Ja visst, men du kommer la ihåg att jag skrev att han var snäll och det var han också. Vi satt där och drack kaffe och pratade som vanligt. Han gav mig några fina tips om hur man steker fågel och så hade han snott en massa fina matsedlar. Bäst vi satt där så bankade det på dörren och in kommer hans två kompisar. Dom två var några äckliga typer. Fy då! Körde med den där stilen – Kära Olaus, har du så rart främmande? Oh, kära nån då! Och så satte den ene sig alldeles intill mig och den som reste sig och sa tack Olaus, det var Simon Persson det.
- Fy vad hemskt! Kom dom inte efter dig?
- Nej då, jag kom allt hem riktigt. Men du skulle sett direktören. Jag knackade på till hans kontor. »Stig in!« ropade han så där vresigt. »Vad gäller det?« sa han undrande, för jag hade ju fått mina tjugofem kronor den månaden och han trodde väl att jag skulle ha dom igen eller glömt dom eller så. »Jag ska be att få säga upp mig till den femtonde«, sa jag så stöddigt jag vågade. »Jaha, då får ni gå till Andersson. Det är

han som har hand om dessa problem«, svarade han utan att titta upp från sina papper. Och den där sure Botvid-typen skrev upp allting. När det var färdigt sa jag adjö och gick. Men just när jag stod nedanför trappan vid spritkassan flängde direktören upp dörren och skrek åt mig »Hur kan ni ha mage att sluta just före Valborgsmässoafton och första maj, när vi har som mest att göra på hela året. Har ni inte minsta hut i er. Det är tacken för allt jag har gjort för er. Det är tacken«, sa han om igen, »att man är hygglig mot personalen«. Där stod jag som en riktig brottsling mitt i högen av servitörer, hovmästare, nissar och spritkassörskor. Men köksmästaren skrev i alla fall ut ett fint betyg åt mig. Vill du läsa det?

– Duktig, energisk och har goda anlag. Det var väl fint.

– Grabbarna sa att det är rätt ovanligt att få ett skrivet betyg. Annars brukar de ge såna där färdigtryckta, som dom bara har att fylla i »gott« och »god«.

– Vet du hur mycket du får betalt i Strömstad?

– Dom betalar bra på sommarkrogarna, så jag får tvåhundra i månaden.

– Och jag tjänar ju hundrafemtio. Det blir trehundrafemtio varje månad, Simon.

– Du får tänka på att jag har mat och husrum också. Så jag kan nog lägga undan lite varje månad. Snart gifter vi oss, Mona.

– Inte så högt, Simon. Se vad folk det har kommit i kupén. Kom närmare ska jag viska. Jag håller på att märka örngott och lakan. Vi har redan två par.

– Behöver vi lakan? Vi kan la legga på golvet till en början.

– Toking där! Jag såg din mamma i lördags på torget. Vi var alldeles intill varandra och jag hälsade på henne. Du kan tro så rart jag kan niga. Hon tittade lite förvånat på mig först,

men sen log hon så rart. Tror du hon är arg ännu för att hon fick vänta så länge vid tåget den gången.

– Nä, de tror jag inte. Och är hon det får hon bli god själv.

– Går inte tåget snart?

– Om sju minuter.

– Se vad bråttom de får minuterna före tåget ska gå. Känns det konstigt att lämna Stockholm, Simon?

– Ja, det är la lite tetigt. En blev ju änna vand vid stan och kompisarna och så där.

– Hade du ingen flicka här, som du skulle säga adjö till?

– Nä, du e la galen, sa Simon lättad. Vad skulle jag fått pengar från att bjuda ut nån tjej, tror du? Georg och jag var på bio några gånger. Det fick räcka. Jag har ju dej! Kommer du inte ihåg det?

– Känns väl skönt att lämna Hospits?

– Ja, där va ju inget vidare. Fast det var ju billigt. Undrar om barberaren ska bo där hela sitt liv? Så många olika människor man träffar i sådant här liv. Jocke, Olaus, Frasse, Eva och direktören. Och så Snobben, tror du han klarar sig?

– Jo, det tror jag, för som du berättade så såg han ut att inte alldeles ha tappat stinget. Men nu får du glömma det stora Stockholm och alla människorna där – nu har du bara mig!

– Ge hit truten ska du få en riktig kyss!

Varningsropen skallade, dörrar slogs igen och sakta, sakta började göteborgståget sin färd västerut. Den fullsatta kupén såg med ett försonande leende de två som i kyssen hade glömt allt för sig själva . . .

Tåget ökade farten och dundrade ut ur stationsområdet – ut från huvudstadens larm och jäkt. Inte stoppade en världsstads rytm för ett tågs skull. Vem kunde märka att en handfull människor begav sig mot nya öden och äventyr. Petitesser!

EN UNG MAN arbetar på Papyrus pappersbruk i Mölndal. När andra världskriget bryter ut stryps Sveriges pappersexport och Simon Persson är en av många som får gå. Simon söker sig till Stockholm och får arbete i ett restaurangkök. Frågan är hur det ska gå med den spirande kärleken till Mona hemma i Mölndal.

Att öppna ett fönster mot dåtiden är en roman där världshändelserna kastar sin skugga över några unga människors försök att forma sina liv. De knivskarpa detaljerna för läsaren tillbaka till det tidiga 1940-talets stadsmiljöer, arbetsliv och tänkesätt.

~

SVEN PETERSSON skrev romanen i slutet av 1980-talet, några år innan han gick bort. Den självbiografiska bakgrunden är uppenbar men romanen rymmer också fantasier och drömmar.

Texten har bevarats i form av ett maskinskrivet original och några fotostatkopior. *Mölndals Hembygdsförening* har tillsammans med sönerna Gunnar och Olof bidragit till att ge ut romanen i bokform.

Boken ges ut i en liten tryckt upplaga och finns att ladda ner gratis från nätet. Porträttet visar Sven Petersson i 25-årsåldern.

